

tv-15naš TOVARIS

Št. 10

14. marca 1985

Leto XXIII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Uspel enajsti pohod na Snežnik

Po pohodu na Stol v spomin na bitko Jeseniške čete in po Vojkovih poteh na Nanos je bil 11. vzpon na Snežnik minulo soboto in nedeljo že tretja letošnja zimska manifestacija planincev v Sloveniji v spomin na dogodke iz NOB in v počastitev 40-letnice osvoboditve. Ob skupnem prizadevanju cestarjev, gozdarjev, pripanikov JLA, TO in Milice, tabornikov in radioamaterjev ter še veliko drugih ga je pripravilo PD Snežnik Ilirska Bistrica. Sobotni vzpon na 1.796 metrov visoki »kraški sveder v nebo« je bil naklonjen le najbolj vztrajnim in vzdržljivim planincem, saj so se sicer po varno speljani in vzorno označeni z modrimi zastavicami vzpenjali v snežnem metežu. Okrog 1.500 jih je bilo.

Udeleženci te planinske manifestacije so bili vseh starosti in iz skoraj vseh krajev naše domovine. Tudi iz zamejstva so bili, predvsem tržaškega. Najmlajši je bil šestinpolletni Boštjan Benigar iz Ilirske Bistrice, najstarejši pa 82-letni France Šuštersič iz Pirnice pri Ljubljani.

Težko je reči, kdo se je razen vzdržljivih pohodnikov najbolj izkazal: ali urejevalci parkirnih prostorov na Sviščakih in utrjevalci gazi do vrha, taborniki, ki so postavili bivač za prvo pomoč ali radioamaterji, brez katerih si je težko predstavljati varne vzpone na Snežnik.

Vzpomi na Snežnik so posvečeni bojem Istrskega odreda pod to kraško goro. V nedeljo so s slovesno

sti v Koči na vrhu odnesli venec ilirskobistriški planinci in turni smučarji k spominskemu obeležju padlim v NOB na Sviščakih.

Na sklepni slovesnosti na Sviščakih, izhodišču vzponov na Snežnik, je spregovoril predsednik občinskega odbora ZZB NOV Ilirska Bistrica Jože Znidaršič.

K spominskemu obeležju na Sviščakih so položili venec borcev in pohodnikov (na fotografiji) Staš

Slovo od Franceta Lubeja

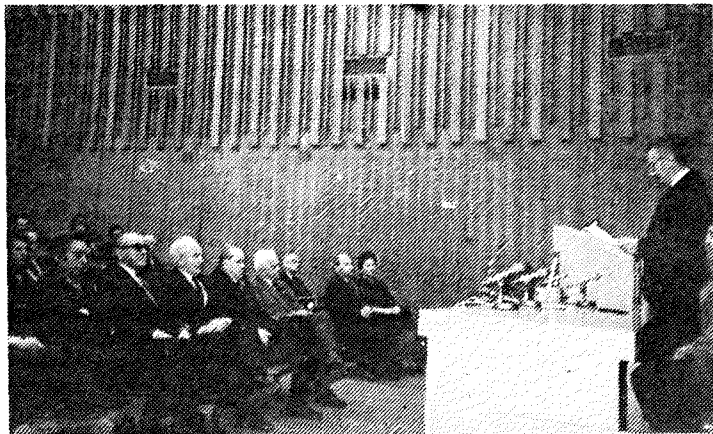
Pred nekaj dnevi je v Ljubljani umrl in bil pokopan z dolžno častjo France Lubej-Drežčeta Jaklič, eden izmed vodilnih mož Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Doživel je starost 87 let. Vse ustvarjalno obdobje svojega življenja je posvetil boju za narodnostne in socialne pravice delovnih ljudi.

Ob koncu prve svetovne vojne je Franjo Lubej dopolnil dvajset let. Za njegovo zgodnjo ozaveščenost so bili odločilni zlasti trije dejavniki: zrasel je v proletarski družini z desetimi otroki, v kateri je bilo vsakdanji gost pomanjkanje, odpor zoper družbene krivice pa način čutenja in mišljenja; dokončal je učiteljske, kjer je bil deležen temeljite izobrazbe in narodnostne vzgoje; zgodaj je našel pot v sokolsko telovadnico, ki mu je dala telesno in duševno odpornost in hkrati prepričanje, da je smisel življenja boj.

Med vojnami je Lubej dejavno izpričeval svoj napredni bojevniški odnos do sveta v vseh situacijah, ko se je istovetil z ogroženim slovenstvom; vselej, ko se je izkazovalo, da praksa v kraljevini ni tisto, kar sta mu poprej obetala goreča jugoslovanska ideja in vizija. Ker je bil dosledno tak, so ga sodobniki videvali med borci za severno mejo in med tragičnimi aktivisti, ki so hoteli zagotoviti koroškemu plebiscitu pravičnost. Ohranjal je žilavo upornost, ko je bil žrtev režimskih in strankarskih spletk bodisi v času službovanja v Ljutomeru, bodisi po letu 1933 v Ljubljani. Strastno se je zavzemal za slovensko narodno svobodo, samostojnost in neodločbo. Vodil je svoje sokole – bil je, kakor pravijo, njihova duša – na obrambne tabore, zavedajoč se smrtnih nevarnosti, ki je grozila narodu in državi od fašizma. Prav iz te doslednosti mu je zorelo spoznanje o nedeljivosti narodnega in socialno razrednega vprašanja. Tako se je približal krogom najnaprednejše slovenske inteligence

in revolucionarnim platem delavskega razreda. Po letu 1939, ko je bil izključen iz Sokola (ker se je s svojim »levim krilom« uprl reakcionarnim težnjam znotraj organizacije), je postal eden izmed zvestih pobornikov ljudske fronte. Skupaj s še nekaterimi vodilnimi tovariši iz sokolske organizacije je našel stik s komunistično partijo Slovenije.

Tako si je Lubej pridobil nemajhne zasluge, da so leta 1941

V spomin na pokojnega Franca Lubeja-Drežčeta je bila v prostorih CK ZKS v četrtek, 7. marca, žalna seja, ki so se je poleg svojcev, prijateljev in znancev udeležili tudi Franc Šetinc, Josip Vidmar, Marijan Breclj, Ivan Maček-Matiija, France Popit in drugi. O tovarišu Francu Lubeju-Drežčetu in njegovem delu je spregovoril Zoran Polič.

(Foto: Jože Čurin)

slovenska sokolska društva s skoraj celotnim članstvom stopila v osvobodilno fronto. Osebnost je prevzel delo v izvršnem odboru mladinske organizacije, leta 1942 pa je bil tudi že član pokrajinskega odbora OF. Na osvobojenem ozemlju na Kočevskem je bil pred roko ofenzivo predsednik gospodarske komisije in komisar delovnega bataljona; organiziral je obdelavo zemlje, da bi »država v državi« imela kaj jesti. Na prvem zasedanju SNOS je nastopil z referatom: Osvobodilna fronta in naloge na področju prosvete. Že kot član KPS in IOOF je bil 1. 1943 izbran v delegacijo, ki se je udeležila 2. zasedanja AVNOJ

ski poslanec – te in druge pomembne funkcije, ki jih je Lubej opravljal po osvoboditvi, preden se je upokojil, še zdaleč ne povedo vsega, kar bi bilo ob slovesu z njim treba reči. Njegov delovni delež po svoje ponazarjata spomenica 1941 in zlati znak Osvobodilne fronte, ki ju je prejel. Toda najbolj zgovoren bo ostal med ljudmi, ki so ga poznali, osebni spomin na tega moža. Pred očmi jim bosta ostali njegova vedrina in pokončna drža. Spominjali se ga bodo kot vernika slovenstva, narodne svobode in neodvisnosti ter človeške enakosti in bratstva.

Zvone Kržišnik

Čas in mi

V prvih mesecih vsakega leta tudi borčevska organizacija pregleđa svoje delo. V letu dni se nabere snovi za pohvalo in kritiko. Ker smo pa borci vpeti v vse dogajanje pri nas, so vsi družbeni problemi tudi naši. Zato smo zaskrbljeni. Tako kot kmet, ko opazuje, kako poganja seme na njegovi njivi. Rast na sosedovem polju ga tudi zanima. Vendar le za primerjavo z njegovim delom. Tudi take primerjave kažejo, da nismo dobro gospodarili. Že nekaj let ne.

Živimo vedno težje. Če naša generacija, ki za življenje ne potrebuje več toliko kakor v mlajših letih, še nekako živi, pa ne moremo mimo težav, ki jih imajo mlade družine. Z vso težo nas zadeva ugotovitev, da je vse predrago, da stanarini ne moremo, da mlade družine ne zmorejo stroškov za vrtec. Še hujša je ugotovitev, da letos ne bo nič bistveno bolje, mogoče (!) bo bolje šele drugo leto.

Ob tem nas zagrabi jeza. Saj smo vendar delali vsa ta pretekla leta, pričakovali smo zato, da bodo sadovi, če ne vedno boljši, pa gotovo enaki. Verjeli smo tako, govorili in obljubljali tudi drugim. Še več. Navadili smo se, da mora biti v našem družbenem sistemu vedno boljše. Že zato, ker pri nas ni neposrednega izkoriščanja, ker nismo kolonija nobenemu, ker imamo v sistemu zagotovljeno veliko socialno varnost. Že zato mora biti samoupravni socialistični družbeni sistem boljši od drugih poznanih sistemov. Tako smo starejši verjeli in verjamemo, v takem ozračju so mladi rasli in prevzeli za nami vse družbene naloge.

Zato je vsaka sprememba na slabše huda in nenadna. Rušijo se predstave. Vseprek zahtevamo odgovornost in kaznovanje. Sedaj smo že skoraj utrujeni od takih že nekaj let ponavljanih zahtev. Pa ni še nič boljše. Vendar še vztrajamo in ponavljamo: odgovornost, kaznovati, menjati...

Vidimo, da s tako protestniško jezo ne bomo dosegli boljšega življenja, predvsem ne tega, kar najbolj želimo, to je, manj iskanja in zaletavanja ter hitrejšo vrnitev k samoupravljanju sedanjega rodu, ki nosi vso težo družbe in pripravlja prihodnost za naše vnuke.

Že dalj časa nam nekateri ugledni tovariši govorijo, da nam bo boljše samo, če bomo spremenili način življenja. Tudi borci se tega zavedamo. Bolj dosledno moramo odmeriti pogačo vsakemu le po storjenem družbeno koristnem delu. Hitreje in odločno moramo uresničiti osnovni pogoj samoupravne socialistične družbe, namreč, da tisti, ki dela, ima edini pravico, da neposredno tudi odloča o delovnih uspehih. In pamet moramo uporabljati, izkušnje ter zadržati odprt pogled na svet. Nenehno se moramo primerjati z bolj razvitimi deželami.

Mudi se nam na boljše. Tako, kot je sedaj, že težko vzdržimo. Zato bodimo borci odločni pri spodbujanju odločitev v nakazani smeri. Mudi se nam zato, ker nam ponujajo tudi drugačne rešitve. Naše težave se bodo samo neizmerno povečale, če bomo zamujali pri uveljavljanju dogovorjenega in dali tako še več prostora zagovornikom nesamoupravnih ter nesocialističnih vzorcev. Če se le malo bolj streznimo in pogledamo na sosedovo njivo, kjer poganja seme takih tujih modelov, bomo ugotovili, da je naša rast, če ne po videzu boljša, pa vsaj bolj trdno zastavljena. Saj ima dolge in še trdne korenine. V NOB in revoluciji.

Ni zato naključje, da nam nosilci tujih vzorov hočejo spodrežati ravno te korenine. To delajo že nekaj časa. Skoraj nemoteno. Borci sicer branimo in zagovarjamo tudi pravico do drugačnega premišljanja. Taki bomo ostali tudi vnaprej. Z vsakim, ki išče poti iz težav, se bomo pogovarjali. Poti je prav gotovo več. So krajše, bolj težavne in daljše z manj ovirami. Vendar imajo vse naše poti naprej isto geslo, to je naš samoupravni socializem s koreninami v NOB in revoluciji. Tistim, ki se odpovedujejo tem koreninam, ali jih sekajo, ne moremo priznati, da iščejo poti nadaljnjega razvoja z nami in za nas. Ločnica z njimi naj bo jasna in naš odklonilen odgovor bolj odločen kot doslej!

Vendar smo borci tudi proti pojavom lažnega in spolitiziranega prikazovanja, tako celotnega boja za svobodo in družbeno spremembo kot njenim posameznim delom, razpoloženi bolj protestniško kot pa resnično bojevito. Zadovoljujemo se s protesti namesto da bi se ob teh pojavih še bolj kot doslej vgradili v našo družbo. Delovati moramo kot njen sestavni del, kar tudi smo. Naša bojevitost je bila že iz partizanskih časov naprej del razpoložanja našega naroda. Tak način dela smo ohranili tudi ves čas po vojni. Ohraniti ga moramo, dokler bomo zmogli sprejemati in nositi naloge organizirane družbenopolitične sile.

Borci moramo vsa spoznanja uveljaviti v fronti organiziranih socialističnih sil, v SZDL, skupaj s sindikati, z mladino, z zvezo komunistov, od krajevne skupnosti do federacije. Tam in s pomočjo naših delegatov uveljavljamo naše izkušnje in stališča. V teh krogih moramo vedno sproti ocenjevati, kako uveljavljamo vse sprejete dogovore.

Tako delo seveda ne sme poznati utrujenosti ali naveličanosti. Zavedajmo se, da pri frontnem delovanju sodelujemo z novimi rodovi. Zaradi tega moramo biti prepričljivi. Tudi za mlade. Nenehno se moramo zavedati, da smo jim prepustili težka bremena. Zato sta razumljivi njihova vedoželjnost in celo nezaupljivost. Sprašujejo nas o marsičem. Tudi neprijetne stvari. Vendar, če so prevzeli bremena, so s tem prevzeli tudi pravico do vedenja. In mi borci jim moramo med prvimi to pravico priznati in jim ne smemo odrekati odgovora na taka vprašanja, ki prihajajo iz poštenih želja.

Zato moramo mi, žive priče NOB in revolucije nenehno pojasnjevati, odgovarjati vsem, ki pošteno sprašujejo. Hkrati pa je potrebno povečati našo politično akcijo v delegatskem sistemu. To je prostor za vplivanje, prepričevanje in soddločanje. Na ta način moramo tudi v uredniških in programskih svetih, v založbah in interesnih skupnostih vplivati, da se bolj odgovorno obnašamo do naše javnosti.

Samo tako bomo preprečili delo posameznikov in že tudi organiziranih skupin, ki premišljeno in načrtno z nezgodovinskim in političnim načinom želijo spodkopavati korenine naše družbene ureditve. Da pa bomo preprečili te namene, je potrebno še več družbene dela, naše zavzetosti in odločnosti.

Božidar Gorjan-Bogo

Kažipot v prihodnost

Člani centralnega komiteja ZKJ so sredi prejšnjega tedna, po večmesečni javni razpravi sprejeli sklepe 13. seje CK ZKJ o uresničevanju vodilne vloge zveze komunistov in krepitvi njene idejne ter akcijske enotnosti.

V dveh dneh se je za govorniškimi odrom zvrstilo kar 48 razpravljalcev, kar zgovorno priča o pomenu, ki so ga pripisovali zasedanju in sprejetim sklepom. Največ so govorili o zaostrovanju odgovornosti, boju proti inflaciji, o kadrovski politiki in krepitvi akcijske ter idejne enotnosti zveze komunistov. Od vodstva so zahtevali, naj samokritično pretehta svoje delo, ob tem pa so bolj malo spregovorili o svojem delu. Velik odmev so imele kritike, ki so jih iz baze namenili vodstvu ZKJ zaradi sedanjih razmer in zaradi počasnosti, s katero jih spreminjamo. Razpravljalci so zahtevali nov način dela in večjo odgovornost tudi v centralnem komiteju, ki ne more biti gledališki oder, ampak mesto pravega, odgovornega komunističnega dogovora za prihodnost.

Javna razprava o sklepih 13. seje CK ZKJ je pokazala, da smo o njih preveč govorili in premalo storili za njihovo uresničitev. Vzrok za to je v čakanju na sprejetje končnega besedila sklepov. Baza je opozarjala na številne napake, za nekatere so našli rešitve, vendar so le redke organizacije tako začele s konkretnim delom.

Člani centralnega komiteja so sprejeli program delovanja do 13. kongresa ter ob tem sprejeli opozorila iz raz-

prave. Centralni komitej ZKJ bi moral biti v prihodnje mesto za učinkovito dogovarjanje za pogumnejše, hitrejše in uspešnejše akcije. Kot so poudarili, so dosedanje seje minevale v dogovorih, preučiti pa je treba, kaj je od tega uresničeno in kako opraviti še preostali del dela. Pogosto so člani CK ZKJ omenjali odgovornost in neodgovornost, na to je opozarjala tudi javna razprava. Z govorniškega odra je bilo večkrat slišati, da se nekateri pogosto sklicujejo na demokratični centralizem, vendar samo takrat, ko jim to ustreza, pozabljajo pa ga takrat, ko bi ga morali spoštovati kot obliko partijskega obnašanja. Razpravljalci so poudarili, da moramo veliko in živahno partijsko dejavnost in razpravo razumeti kot kažipot, kaj in kje moramo reševati v predkongresnih pripravah. Ne smemo zanemariti zahtev za demokratizacijo kadrovske politike, odprtimi kadrovskimi seznanji in o klicanju na odgovornost tistih, ki ne uresničujejo sprejetih stališč.

Sklepi o uresničevanju vodilne vloge in krepitvi akcijske ter idejne enotnosti ZKJ, ki so jih sprejeli na seji, so zdaj akcijski program, ki je obvezen za vse komuniste. Postati mora mejnik, na katerem se bodo v vsakdanjem delu in življenju dokazovali komunisti in vsi, ki se bojujejo za doslednejši razvoj naše socialistične samoupravne družbe. Novost pri sklepih 13. seje je tudi ta, da so pisani po predlogih in pobudah vseh članov in so tako izraz želje in resničnih potreb vseh pravih komunistov, delav-

cev, kmetov, mladine in občanov. Morda bodo zaradi tega bližji življenju od prejšnjih partijskih dokumentov, ki so se po direktivi spuščali z vrha v partijsko bazo. Sestavljalci pa na žalost niso mogli upoštevati želje iz baze, da bi bili sklepi kratki. Zaradi številnih predlogov in pripomb za izboljšanje besedila končna oblika ni mogla biti krajša.

Za javno razpravo o sklepih 13. seje so člani CK ZKJ menili, da je bila zelo uspešna. Predvsem zaradi demokratičnega dialoga in zaradi odprtosti in opozarjanja na prave probleme in iskanja njihovega reševanja. Osvežitve, ki jo je prinesla v vso ZK, vnaša v delo nov duh, ki se bo pokazal v prihodnje pri uresničevanju sklepov.

Po sprejetju sklepov 13. seje CK ZKJ bi smeli bolj malo delati po starem, tako v osnovnih organizacijah kot v vodstvih. Jasno je namreč, da je od naslednje etape uresničevanja akcijskega programa odvisen naš prihodnji razvoj. Če bomo takoj začeli z novimi in pravimi akcijami v vseh delovnih in življenjskih okoljih, lahko rečemo, da smo stopili v nove razvojne etape. Če pa bo ostalo po starem brez diferenciacije pri delovnih nalogah, bomo šli pravzaprav nazaj. To pa si ne želi nihče, še najmanj pa tisti, ki so aktivno sodelovali v večmesečni javni razpravi o sklepih 13. seje CK ZK Jugoslavije.

Bojan Kuntarič

Reaganova pravica pesti

Za ponazoritev ravnanja te ali one velike sile je včasih prav primerna primerjava z znano pravljico o mogočnem levu in nebogljem jagnjetu. Lev je skušal po vsej sili ugrabiti jagnje, samo ni vedel, kakšno metodo bi izbral, da ne bi bil videti preveč zverinsko nasilen. Pa je nameril korak k studentu in ves razburjen začel oštevati jagnje in mu groziti, češ ti mi kališ vodo v studentu, da je ne morem piti. Zato je sklenil jagnje kaznovati in mu odreti kožo. Zaman se je jagnje upiralo in dokazovalo svojo nedolžnost. Kako naj ti, mogočni lev, kalim vodo v studentu, ko pa si ti nad menoj, na zgornjem delu studenta, kako naj ti kalim vodo, ko le-ta teče od tebe k meni.

Lev se niti ozrl ni na argumente jagnjeta in kazen je bila stroga, kakor se za leva in njegovo moč spodobi.

V mednarodnem življenju najdemo kar dosti pojavov, ki jim kaj lahko pridenemo to primerjavo. Eden takih značilnih primerov sedanjega časa je brez dvoma odnos mogočne blokove sile Združenih držav Amerike do nebogljene, male srednjeameriške države Nikaragve. Ameriški predsednik Reagan prav nič ne skriva svojih namenov zoper to srednjeameriško neodvisno državo. Njegovi govori in številne

izjave so odkrita grožnja neodvisnosti in svobodi Nikaragve. Če se je lev iz pravljice skliceval na skajeno vodo studenta, ki da jo povzroča jagnje, je Nikaragva – po sodbi ameriškega predsednika – tista država, ki nič več in nič manj kot ogroža varnost Združenih držav. Nikaragva je v očeh ameriških strategov podaljšana roka Sovjetske zveze, je trojanski konj komunizma in Združene države ne morejo in ne bodo prenašale kaj takega v svoji neposredni bližini.

Na takih iz trte izvitih »dokazih« o neposredni ogroženosti, ki naj bi jo pomenila Nikaragva za varnost Združenih držav, je zgrajena celotna ameriška strategija zoper sandinistični režim v Nikaragvi. Ameriška vlada odkrito, pred očmi vsega sveta z vsemi sredstvi podpira ostanke nekdanjega diktatorskega režima v Nikaragvi. Ameriška vojska in obveščevalna služba urita in opremljata uporniške skupine, ki jih z ozemlja sosednjih držav pošiljajo na ozemlje Nikaragve, da bi tamkaj spodbujali boj proti zakoniti vladi Nikaragve. Tisto, kar velja za ves svet ali za njegovo pretežno večino, dejstvo, da je obstoječa vlada v Nikaragvi edina in prava zakonita oblast v deželi, za ameriške strategije ne drži in si z vsemi silami, bolj zgrda ko

zlepa, skušajo postaviti v deželi oblast, ki bi ustrezala ameriškim interesom.

Taka ameriška politika proti režimu v Nikaragvi ima zaveznika v politiki Vatikana. Papež Wojtila, ki še kako daje potuho politizaciji cerkve na Poljskem, v Nikaragvi izreka ukore tistim duhovnikom, ki podpirajo sandinistični režim in celo sodelujejo v vladi.

Redki so primeri tudi v sodobni mednarodni stvarnosti, ki je sicer prepolna primerov o grobih vmešavanjih velikih sil v notranje zadeve drugih držav, da bi neka država izvajala tako neprikrito agresivno politiko proti drugi, dosti šibkejši državi, kot je to primer z Nikaragvo. Česa vsega se Reaganova vlada ni lotila, da bi strla demokratični režim v Nikaragvi. Ameriška agresivnost je toliko bolj brez morale, ker gre za naklepe proti neodvisnosti neke dežele, ki je po svoji velikosti, moči, stopnji razvoja in vsem drugim v odnosu do veličine in moči Združenih držav kot bolha proti slonu. Pa vendar naj bi ta »bolha« ogrožala varnost mogočne velesile. Nebogljeno jagnje je moč obtožiti, da s spodnjega konca potoka kali vodo mogočnemu levu na zgornjem koncu, taka je logika pravice močnejšega, pravice pesti.

Drago Košmrlj

S seje sveta za SLO in DS pri predsedstvu RK SZDL

Še vedno primanjkuje ustreznih učiteljev za predmet obramba in zaščita

Odnos Slovencev in posebej mladine v naši republiki do vojaških, obrambnih in obramboslovnih poklicev je že dalj časa družbeno pomembno vprašanje. Sam problem nezadostnega zanimanja Slovencev za vojaške poklice je star že najmanj trideset let, predmet javne obravnave pa je postal šele v prejšnjem desetletju kot posledica višje stopnje podružbljanja obrambne politike. Vzroke za takšen položaj naj bi poiskala raziskava o odnosu mladih do vojaških in obrambnih poklicev, ki naj bi jo uresničili še letos.

Kot so poudarili člani sveta za SLO in DS pri predsedstvu RK SZDL Slovenije, je takšna raziskava nujna, da bi opozorila na vse tiste dejavnike, ki najbolj vplivajo na oblikovanje odnosa mladih do vojaških in obrambnih poklicev in na njihovo odločanje za te poklice. Ugotovitve raziskave naj bi služile za načrtovanje in izvajanje ustreznih akcij za čimvečje odločanje mladih za vojaške poklice ter za kasnejše aktivno vključevanje v JLA. Teoretično pa naj bi raziskava prispevala k od-

krivanju tistih dejavnikov in njihove medsebojne povezanosti, ki v največji meri vplivajo na odločanje za aktivno službo v naši armadi.

Po dokaz natančni obravnavi idejnega projekta raziskave so se načeloma strinjali z njim, imeli pa so nekatere pripombe na uvodni del in na postavljene hipoteze. Predstavnik Obramboslovnno-raziskovalnega centra je obljubil, da bodo raziskovalci pri sestavi anketnega vprašalnika upoštevali pripombe članov sveta. O vprašalniku pa bo dokončno

mnenje podal sekretariat.

Precej pozornosti so člani sveta za SLO in DS namenili obrambni in samozaščitni vzgoji na šolah srednjega usmerjenega izobraževanja in obeh slovenskih univerzah. Po podatkih republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo je večina srednjih šol sorazmerno dobro opremljena za poučevanje obrambe in zaščite, saj ima 127 šol posebno učilnico ali kabinet za ta predmet. Problem je pri učiteljih. Trenutno jih je zaposlenih 178, od katerih jih ima 107 pedagoško izobrazbo. Samo trinajst med njimi je končalo študij obramboslovja, od teh jih je diplomiralo na katedri za SLO in pri FSPN v Ljubljani deset, drugi pa prihajajo iz drugih naših republik. Po podatkih fakultete za sociologijo, politologijo in novinarstvo je do zdaj di-

plomiralo približno 70 obramboslovcev. Člani sveta so se vprašali, kje se je zaposlilo 60 obramboslovcev in kakšni so razlogi za njihovo odločitev. Vsi drugi diplomanti so se zaposlili po upravnih organih za ljudsko obrambo, štabih TO in delovnih organizacijah. Vzrok za takšno odločitev je v manjših osebnih dohodkih v šolstvu. Podoben je položaj z učitelji obrambe in zaščite na obeh slovenskih univerzah. Na ravni Jugoslavije je bilo dogovorjeno, da je potrebno zagotoviti na 300 študentov enega učitelja, na 300 do 500 študentov pa enega učitelja in enega asistenta. Tako obe slovenski univerzi potrebuje 70 učiteljev, ki bi imeli najmanj magisterij s področja SLO in DS ali pa enakovredno vojaško izobrazbo. Glede na trenutno stanje je treba šolati 62 učiteljev z nazivom ma-

gister ali doktor znanosti. To naj bi dosegli s pospešenim podiplomskim študijem na katedri za SLO in DS, ki je edina visokošolska organizacija, ki lahko daje pedagoški kader za poučevanje obrambe in zaščite.

Člani sveta za SLO in DS pri predsedstvu RK SZDL so poslušali tudi informacijo o izvajanju programa delovanja prostora za obrambo in zaščito, pri katerih sodeluje JLA. Tako so lani enote Ljubljanskega armadnega območja sodelovale pri uresničevanju 42 nalog. Skladno s programom so uresničile 29 nalog, pri treh

fonskega omrežja. Za ta dela je bilo porabljenih 22.998 delovnih ur inženirske mehanizacije, 238.650 kilometrov različnih prevozov in 1.896.330 delovnih ur. Skupna vrednost del pa znaša 200.000.000 dinarjev.

V urejanje in pripravo prostora za potrebe oboroženega boja in splošnega ljudskega odpora bo potrebno v prihodnje še bolj vključevati pristojne dejavnike za načrtovanje in graditev objektov, ki bodo pokrivali širše potrebe SLO. Izkušnje namreč kažejo, da je primerno urejen prostor pomemben

Na seji so govorili tudi o paradi v Beogradu in odmevih nanjo v Sloveniji. Člani sveta za SLO in DS pri predsedstvu RK SZDL se ne strinjajo s pisanjem glasila ZSMS Mladina o paradi, hkrati pa so izrazili začudenje, da je en sam članek o tem povzročil takšen odmev v tisku v drugih jugoslovanskih republikah.

niso končali dela, zaradi nepopolne tehnične dokumentacije ali drugih razlogov pa niso uresničili deset nalog. Lani so pripadniki JLA zgradili za potrebe družbenopolitičnih skupnosti, krajevnih skupnosti in organizacij združenega dela 47.750 metrov vodovodov, 49 kilometrov cest, položili 49 kilometrov podzemnega PTT kabla in 31 kilometrov tele-

dejavnik v vojni in lahko tudi nekajkrat zmanjša število žrtev. Letos pa naj bi pripadniki Ljubljanskega armadnega območja sodelovali pri uresničevanju 31 nalog pri urejanju prostora. Predlaganih je bilo sicer 88 nalog, vendar so jih morali 57 črtati iz programa del zaradi nepopolne dokumentacije in pomanjkanja denarja.

Bojan Kuntarič

Večanje ciprske notranje krize

Ciprski predsednik Kiprijanu, ki se je te dni mudil na uradnem obisku v Veliki Britaniji, se je ostro odzval na sklep ciprskega parlamenta, da bo ta za 22. marec sklical izredno sejo, na kateri naj bi razpravljali o predsedniškem ravnanju, češ da ne spoštuje sklepov najvišjega predstavniškega telesa v državi. Iz Londona je sporočil, da obsto protestira proti takšnim in podobnim sklepom parlamenta, in da bo zato po vrnitvi v domovino sprožil vrsto akcij. Po Kiprijanovem mnenju utegne sklep parlamenta samo utrditi ciprsko krizo in zmanjšati že tako omajano zaupanje mednarodne javnosti do dogajanja na razdeljenem otoku.

Politični opazovalci v Nikoziji menijo, da notranja ciprska kriza stopa s tem dejanjem v sklepno obdobje. Dve največji stranki na grškem delu otoka – komunistična AKEL in desničarska Demokratski zbor – pripravljata skupni osnutek sklepa Parlamenta, v katerem imata večino. Od predsednika Kiprijanuja bosta zahtevali, naj se podredi sklepom Parlamenta ali pa naj odstopi. Parlament je pred dobrih desetimi dnevi sprejel resolucijo, s katero zahteva od predsednika, naj takoj sprejme najnovejši načrt generalnega sekretarja Združenih narodov Pereza de Quellarja, ki se nanaša na rešitev ciprske krize v smislu kolektivnega odločanja o tem vprašanju. V nasprotnem primeru bi moral predsednik Kiprijanu razpisati izredne predsedniške volitve.

Neuspešno januarsko srečanje ciprskega predsednika Kiprijanuja in voditelja ciprskih Turkov Denктаša je tako na novo bolj kot na nerešen ciprski problem opozorilo na trenja znotraj ciprske

skupnosti. Po besedah predsednika Kiprijanuja je vzrok za takšno stanje močnejši in da v interesu ozemeljske celovitosti in nedotakljivosti nikakor ni mogel podpisati ponujenega dokumenta, ki je nepopoln. Akcijo parlamenta je ocenil kot dogodek brez primere v ciprski zgodovini, kot poskus političnega udara, v svojem zagovoru pa še nadalje vztraja pri stališču, češ da v New Yorku ni podpisal dokumenta, ker ta ne vsebuje najpomembnejših zahtev za rešitev ciprske krize, kot so na primer natančno določeni roki za umik turških zasedbenih enot z otoka, kot tudi ne odstotka ozemlja, ki ga je treba vrniti ciprskim Grkom. V svoj zagovor je Kiprijanu dodal, da po ustavi ni dolžan spoštovati sklepov parlamenta, kajti izvolil ga ni parlament, temveč ciprsko ljudstvo. Hkrati je vse politične stranke na otoku pozval k dialogu za obnovo nacionalne enotnosti, ki je nadvse pomembna za nadaljevanje pogajanj s ciprskimi Turki.

Obe največji politični stranki, ki imata sicer nasprotujoče si ideološke zasnove, a uživata podporo skoraj 70-odstotkov volilcev na grškem delu otoka, Kiprijanovih argumentov ne sprejemata in ga obtožujeta, da ne želi rešitve ciprskega problema, ki bi si ga lahko rešili samo s soglasjem ciprskih Grkov in Turkov. Ena najhujših obtožb, ki lete na predsednika, je tista, ki pravi, da se Kiprijanu na pogajanjih v New Yorku niti najmanj ni držal dogovora s predstavniki političnih strank, oziroma da se je posvetoval z voditelji, ki ne želijo nikakršnega kompromisa s ciprskimi Turki. Vodilni stranki že pozivata prebivalstvo na množične demonstracije in stavke, kar utegne razmere na otoku dodatno zaostri.

Ravnatežje političnih sil na otoku je brez dvoma zelo specifično. Od kar so se pred dvajsetimi leti turški poslanci umaknili na svojo stran »zele- ne razmejivne črte«, je v Parlamentu ostalo vsega 35 poslancev – Grkov, ki pa danes ne ustrezajo

Umrli Konstantin Černenko

Leto dni po prevzemu vodstva sovjetske partije in države je v nedeljo zvečer umrl Konstantin Černenko. Pogrebni slovesnosti, ki so bile v sredo, 13. marca, v Aleji velikanov na Rdečem trgu v Moskvi, so se udeležili številni državniki sveta. Več o dogodkih v Moskvi bomo poročali v prihodnji številki našega časopisa.

več pravemu razmerju moči, ki jih imajo na voljo posamične politične stranke.

Čeprav je AKEL najmočnejša stranka, si nikakor ne more zagotoviti vodstva. Prav tako Kiprijanu s podporo petine volilcev leta 1983 brez podpore AKELa, z minimalnim skupnim načrtom ne bi postal predsednik. Takšna zveza je propadla že decembra lani, ko se je Kiprijanu pred pogajanj z voditeljem ciprskih Turkov, Denктаšem odrekel AKEL-ove podpore. Številni so takrat domnevali, da je do razkola prišlo v smislu uspešnih prihodnjih pogajanj s turško skupnostjo, kar bi pomenilo tudi spremembo na tehtnici zvezniških sil oziroma zamenjavo partnerjev. Sedanji položaj je toliko bolj zapleten, kajti Kleridesov Demokratski zbor je že zagrozil zavrnitev vseh vladnih zakonov in predlogov, kar pomeni tudi formalno oviro za nemoteno politično življenje v državi. Z najnovejšimi dejanji in napovedmi se kot kaže, možnosti za ustanovitev vlade nacionalne enotnosti vse bolj odmikajo.

Spomnimo se, da je pred dobrim letom voditelj ciprskih Turkov Denктаš s razglasitvijo Neodvisne države ciprskih Turkov razmere na

otoku dodatno zaostril. Takrat je poleg tega, da je dejanje pomenilo politično kot mednarodno nesprejemljivo ravnanje, skupnost ciprskih Grkov postavil pred izvršeno dejstvo in s tem zaprl vsakršno možnost za nadaljevanje pogajanj med sprtima stranema. Samo dejanje je bilo toliko bolj osupljivo, kajti generalni sekretar svetovne organizacije de Quellar je prav takrat nameraval razgrniti nov načrt za reševanje ciprske krize. Kljub temu da si je bilo še pred letom težko predstavljati, da bo grška stran po takšni politični diskvalifikaciji še pripravljena na pogajanja, je sčasoma le kazalo, da se bodo stvari obrnile na bolje. Ko je že prevladovalo mnenje, da se mir s turško skupnostjo na otoku le bliža, so se ciprski Grki spopadli v lastnem taboru in v tem trenutku se zdi, da nihče ni pripravljen na popuščanje. Prav nasprotno, prejšnji zavezniki zdaj jurišajo na ločeno zmago za vsako ceno.

Problem se zaostrije toliko bolj, kajti olje na ogenj je prilila tudi odločitev, ki so jo naznačili v Atenah, namreč da premier Papandreu na prihodnjih volitvah v Grčiji ne bo podprl predsednika Karamanlisa. Že prej je Demokratska stranka ciprskega predsednika

Kiprijanuja od predsednika Karamanlisa vztrajno zahtevala, naj posreduje in poskusi umiriti kritike, ki sta jih AKEL in Diplomatski zbor naslavljala na Kiprijanuja. Najnovejši politični preobrat v Grčiji je takšne možnosti zmanjšal in tako zdaj v Nikoziji ocenjujejo, da praktično ni nikogar, ki bi lahko posredoval med predsednikom Kiprijanujem in dvema vodilnima političnima strankama na otoku, ki se ne strinjata z njegovo politiko.

Ker bodo notranja trenja močno vplivala na ciprsko zunanjepolitično orientacijo, je čimprejšnja ureditev razmer toliko pomembnejša, kajti s poslabšanimi razmerami na otoku se zaostrije tudi položaj v Sredozemlju pa tudi na Bližnjem vzhodu. Morda je v zdajšnjih razmerah najbolj smiselni čimprejšnji sestanek Kiprijanuja in Denктаša, saj bi v tem primeru najverjetneje vse sprte politične stranke na grškem delu otoka razglasile moratorij za javna nesoglasja in polemike vsaj za toliko časa, dokler trajajo pogajanja? Ker Denктаš takšna pogajanja za zdaj zavrača, je vprašanje ciprske prihodnosti toliko bolj vprašljivo.

Miha Lamprecht

Francoska zarota molka

Mahfouda Abdelbakija so 20. februarja 1957 v Alžiriji aretirali. »Zasliševal me je poročnik Le Pen. Slekli so me. Tam je stala velika miza. Zvezali so mi zapestja in gležnje. Slekli so mi majico, jo zmočili in mi z njo pokrili oči, nato pa sem slišal, kako so pognali dinamo. Poročnik je začel znova spraševati: »Kje so tvoji prijatelji?« Odgovoril sem jim: »Jaz nisem nikakršen terorist«. Medtem ko so me mučili z električnim tokom, me je neki vojak tepel z žičnato krtačo,« je pripovedoval tedaj 23-letni Mahfoud zdaj v redakciji francoskega časopisa Libération.

Tedanji poročnik francoske vojske v Alžiriji Jean-Marie Le Pen je danes predsednik desnoradikalne stranke Narodna fronta. Na volitvah v evropsko skupščino je zanj glasovalo več kakor dva milijona Francozov. V Parizu ga je volilo 15 odstotkov volilcev, v Lyonu 17 odstotkov, v Marseilleu pa 21 odstotkov. Nihče se ni več zanimal za njegovo temno preteklost, bolj jim je bila v mislih njegova politična prihodnost.

Eden vodilnih pariških časopisov Libération je iskal in našel v Alžiriji pet prič, ki so potrdile, da jih je med alžirsko revolucijo zasliševal in mučil poročnik Le Pen. Njihove izjave je Le Pen odločno zanikal, vendar so ga opozorili na neko uradno potrdilo njegove dejavnosti: poročilo policijskega komisariata za Alžir z dne 1. aprila 1957. Komisar Gilles, človek, ki je preživel strahote nacističnega koncentracijskega taborišča Mauthausen, je bil eden redkih policistov, ki so nasprotovali mučenju v alžirski vojni. Ko se je spominjal mučenja Abdenourja Yahiaoui, je dejal: »Na ušesni mečici so mu pritrdili elektrodi, poročnik Le Pen pa je osebno vrtil dinamo, s katerim so pošiljali električne sunke skozi Alži-

Poslanec Jean-Marie Le Pen, vodilna osebnost skrajne desnice v Franciji se brani očitkov, da je osebno sodeloval pri mučenjih v Alžiriji med vojno za osvoboditev. Ko je kandidiral za poslanca v evropskem parlamentu, je premagal tekmece z liste komunistične partije.

rčevo telo.« Abdenour je bil tedaj star 18 let.

Najhuje pri teh ugotovitvah je to, da utegne imeti poslanec Le Pen celo koristi od njih! Svoj politični uspeh gradi na prejšnjem in sedanjem stališču do francoske Severne Afrike. Alžirce, ki jih je leta 1957 mučil po Alžiriji, hoče leta 1985 izgnati iz Francije! Njegovi današnji politični recepti so nadaljevanje nekdanjih metod; ne ravno podcenjevanje vreden odstotek Francozov pa se je pripravljen s tem kar strinjati. Odkritja časopisa Libération so v bistvu

»reklama za Le Pena« menijo zdaj celo njegovi nasprotniki. Zanimivo je, kako sedanja Francija gleda na prehojeno življenjsko pot človeka, ki utegne imeti še velik vpliv na Francosko politiko. Za zdaj kaže, da francoska javnost ob odkritjih o Le Peni niti ni ogorčena.

»Dogajanja v Alžiriji«, tako zdaj v Franciji gledajo na osvobodilno vojno v Alžiriji, podobno kakor Nemci vsebolj pravijo »to so bili nacistični časi«, ko nanese beseda na Hitlerja in njegovo politiko, so del francoske zgodovine, na katerega pa bi najraje pozabili. Ne gre za to, da bi poskušali alžirsko obdobje potisniti v pozabo, niti vedeti nočejo zanj. Niso francoski zločini tisto, kar zdaj obsojajo, temveč »francosko šibkost« v neposredni preteklosti. Generala de Bollardiéra – med alžirsko vojno je nasprotoval mučenju in je zaradi tega odstopil – so obsodili na zaporno kazen, ker je javno govoril o tem, kaj se dogaja v Alžiriji. Razlog je morda v tem, je dejal general, ker je v Alžiriji delovalo na tisoče takšnih, kot je bil Le Pen. Francoska vojska je med alžirsko vojno še razvila metode mučenja. Zdaj poskuša meščanska opozicija Le Pena še celo zaščititi, ker računa z možnostjo, da bi z njegovo in njemu podobnih pomočjo znova osvojila oblast!

Kljub temu pa ima mučenju kot sredstvo za izsiljevanje priznanja še vedno močne zagovornike v Franciji. Takole je govoril zloglasni general iz časov vojne v Alžiriji Jacques Massu o alžirskih žrtvah Le Pena, ki so jih našli reporterji časopisa Libération: »Saj jih niso tako strašno mučili, od tedaj je minilo 28 let, pa so v kar dobri kondiciji. Če bi jih res temeljito mučili, danes zanesljivo ne bi bili takšni, kakor so.«

– Mučenje je leta 1957 postalo nekaj vsakdanjega, skorajda banalna vaja francoskih vojakov in policistov,« je zapisal Bernard Droz v knjigi Zgodovina alžirske vojne. V nekem razgovoru je angažirani zgodovinar Pierre Vidal-Naquet, dober pozna-

valec vojne v Alžiriji, omenil, da je »šlo skozi francoske mučilnice v Alžiriji v času od leta 1954 do 1962 najmanj milijon ljudi«. To je vsekakor huda obtožba, ki je ni mogoče preveriti, kajti iz znanih razlogov ni o tem na voljo nobenih statistik. Vsekakor pa drži, da so mučenje »povzdignili« v institucijo? Od februarja 1957 do februarja 1961 so v zasliševalnem centru Ameziene nadzorovali 108.175 Alžircev. Tisoč med njimi so mučili v prostoru, ki so mu jetniki pravili klavnica, pripominja Vidal-Naquet v svoji knjigi La torture dans la République. V Philippevilleu je leta 1958 »le-gendarni« polkovnik in kasnejši general Bigeard odprl »učilnico za subverzivno vojskovanje«. Eden izmed predmetov je bil: mučenje!

Komunistični novinar Henri Alleg je leta 1957 v pretresljivi in takoj zaplenjeni brošuri opisoval, kaj se je dogajalo z njim v zloglasni vili Sésini pri Alžiru, v kateri se je zadrževal tudi poročnik Le Pen. Zdaj pravi Henri Alleg takole: »Gospod Le Pen je bil samo eden od številnih hlapcev v mučilnicah. Eden med mnogimi, vendar nikakršna nedolžna ovca: mladi Jean-Marie Le Pen je vse to počenjal »v imenu ljudstva.« Bil je namreč poslanec neke desno orientirane stranke in si je izprosil od narodne skupščine pol leta dopusta, da se je lahko udeležil vojne v Alžiriji!

Francija je bila v vojni proti alžirskim vstrnikom vse kaj drugega kakor demokracija. Podtalno organizacijo FLN je bilo treba »z vsemi sredstvi« razbiti, tako je zahtevala tedanja vlada. Vasi so zavržili z zemljo, prebivalce pa preselili ali zaprli v zbirna taborišča. Pierre Vidal-Naquet trdi, da je bila vojna v Alžiriji v Parizu tako zamišljena in tako vodena, da si je brez mučenja ni bilo mogoče niti predstavljati. Tudi Le Pen cinično izjavlja, da je samo »izpolnjeval nalogo, ki mu jo je dala vlada.«

S seje komisije za vojaške invalide pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije

Redno spremljanje invalidske problematike

Na seji borčevske komisije, ki je v okviru RO ZZB NOV zadolžena za spremljanje invalidske problematike, so prejšnji teden obravnavali Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaških invalidih, informacijo o bančnih posojilnih pogojih, ki veljajo za težje invalide ob nakupu osebnega avtomobila, pa o poslovanju zdravilišča Strunjan in nazadnje še o porabi sredstev sklada socialnih aktivnosti pri RO ZZB NOV Slovenije v letu 1984 ter o predlogu za to leto.

Ob zakonu so sklenili, da bo o njegovem izvajanju redno poročal komite za bor-

ce, ki mora tudi sicer redno spremljati izvajanje vseh tistih normativnih aktov, ki zadevajo borce NOV in vojaške vojne invalide. Ob strunjski problematiki so člani omenjene komisije ugotavljali, da je v lanskem letu od celotnega števila gostov v zdravilišču gostovalo 60 do 65 odstotkov borcev, da jih je od teh dobilo regres 1000, ki ga omogoča zveza borcev, in da je delovna organizacija Krka (ki je po sporazumu začasna upravljalca z zdraviliščem v Strunjanu) prispevala 300 starih milijonov din borcem za regresiranje celotne penzion-ske cene. Invalidska komisi-

ja se je seznanila tudi s predvidenimi spremembami v tem obmorskem zdravilišču: z razširitvijo kopališča, zdravstvenih storitev in še nekaterih podrobnosti. Ponovno so imeli pripombe na še vedno nerešeno vprašanje bivanja in gibanja invalidov v invalidskih vozičkih ter predlagali, naj se zdravilišče oskrbi s primernimi vozički za gibanje na kopališču.

V nadaljevanju se je predsednik komisije seznanil člane z vsebino dveh jugoslovanskih posvetov: o ortopediji in o zdraviliško-klimatski problematiki. Najpogostejša so bila vprašanja s

področja ortopedije pa o zdravstvenem varstvu kmetov in o nadaljnjem razvoju gerontologije.

Ob vprašanju zdravljenja v zdraviliščih so ugotavljali, da bo sicer letos na voljo več sredstev kot lani, vendar je očitno, da bo lahko odšlo na zdravljenje manj upravičencev, ker so se cene zdraviliških storitev močno povečale. S tem v zvezi so člani komisije za vojaške invalide pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije obravnavali tudi različne možnosti ob pravilniku o zdravljenju borcev in vojaških invalidov v zdraviliščih.

B. Ž.

Iz informacije komisije za mednarodno sodelovanje pri ZO ZZB NOVJ

O pomoči nekaterim afriškim državam

Pomoč, ki jo daje svet deželam v razvoju, ki so najbolj v stiski, je včasih bolj, včasih manj podprta s praviimi številkami, zato je mednarodna komisija pri zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije dala podatke, kakšno pomoč daje pravzaprav naša borčevska organizacija v zadnjih letih borcem nekaterih afriških držav. Podatki povedo, da so šle prve pošiljke borcem LR Angole, Mozambika in Zimbabveja na pot decembra 1981. leta, potem ko je predsedstvo Zveze borcev Jugoslavije sprejelo poročilo naše borčevske delegacije, ki se je mudila (pod vodstvom Toneta Turnherja) na uradnem obisku v nekaterih od teh afriških držav.

Pomoč je bila izražena predvsem v obliki pošiljke invalidskih vozičkov, zdravil, nekaj tranzistorjev – vse skupaj v vrednosti 400.000 dinarjev. Ta sredstva so bila pridobljena iz sklada solidarnosti z neuvrščeni državami in državami v razvoju, na osnovi dogovora z zveznim sekretariatom za zunanje zadeve. Pomoč je nalezela na hvaležen ter prijateljski odziv afriškega tiska.

Na sedemnajsti generalni skupščini Svetovne federacije nekdanjih borcev (FMAC7 leta 1981 je bil soglasno sprejet predlog resolucije ZZB NOV Jugoslavije O pomoči borcem neuvrščeni in novo osvobojenih držav. Ustrezno z vsebino te resolucije je torej skušalo ZZB NOV Jugoslavije, v mejah svojih možnosti, urediti njeno določila. Tako so po tej poti (ter ob potrditvi vseh ustreznih organov) prejele pomoč tele države:

Angola 1300.000 dinarjev, LR Gvineja – Bisao 1000.000 dinarjev, republika Mali 1000.000 dinarjev in Mozambik 1600.000 dinarjev.

Iz teh sredstev je bila kupljena konkretna oprema: šolski pribor, medicinski in ortopedski pripomočki, opreme za sobne ambulante, bolniške postelje pa tudi nekaj obleke in obutve. Pri tem je bila pomoč razdeljena za vsako državo posebej (ob posvetih z našimi diplomatskimi predstavniki v teh deželah). Sicer pa je navedena pomoč potovala v te države skupaj z drugo jugoslovansko pomočjo.

Komisija za mednarodno sodelovanje pri predsedstvu ZO ZZB NOV Slovenije ugotavlja, da je pomoč nalezela na odobravanje in politično ozračje krepitve medborčevskega ter bilateralnega sodelovanja s temi državami. Na ekonomskem področju sodelovanja, ugotavlja komisija, je že zaznati pozitivne posledice v obliki dogovarjanja za ustanovitev angolskega servisa za izdelavo in remont ortopedskih pomagala (s pomočjo naših strokovnjakov), medtem ko je Mozambik že sklenil pogodbo (prek ene naših zunanjetrogovinskih organizacij za nakup večjega števila invalidskih vozičkov. Predstavniki teh držav, ki so se mudili v Jugoslaviji, pa so se dogovarjali tudi za nakup šolske opreme. Komisija meni, da sta bili njena usmeritev in prijateljsko povezovanje z borci za svobodo v Afriki koristni tako s stališča naše neuvrščene politike kakor tudi za utrjevanje tesnejših vsestranskih vezi z državami sosednje celine.

B. Ž. J.

Odločen protest proti pačenju narodnoosvobodilnega boja

Občinski odbor ZZB NOV novogoriške občine, ki združuje 7.300 borcev, političnih zapornikov in aktivistov v 50 združenjih borcev NOV in vojaških vojni invalidov NOB, je na razširjeni seji s predsedniki krajevnih združenj borcev in invalidov 8. marca letos obravnaval gospodarsko stanje in dosežene gospodarske uspehe v občini, poročilo o opravljenih nalogah borčevske organizacije v preteklem letu, predlog programa za prihodnje in navodila za izvedbo letnih programskih skupščin združenj po krajevnih skupnostih in občinske programske skupščine ZZB NOV.

Ob vsem tem pa na seji nismo mogli mimo razprave o vsepogostejših izkrivljanjih, pačenju in hotenjih posameznikov in skupin, ki želijo razvrednotiti naš narodnoosvobodilni boj. Posamezniki si upajo celo predlagati in pozivati k »spravi« borcev za svobodo z narodnimi izdajalci in predlagati skupni obelisk padlim za domovino, torej tistim, ki so svojo domovino in svoj narod izdali v najtrežjih dneh, ko je šlo za narodni obstoj in so se bojevali na strani okupatorjev proti lastnemu narodu in lastni domovini. Posamezni izobraženci, tudi iz vrst kulturnih ustvarjalcev, delajo vse to tudi na zelo prefinjen način. Za tako ravnanje izrabljajo tudi javna srdstva obveščanja in s pritiski v imenu demokracije in svobode umetniške besede izsiljujejo objavo svojih dogmatskih razprav v javnih sredstvih obveščanja, revijah in podobno. Borci znamo razbrati razprave in pisanja, ki tudi na premeten način izkrivljajo in pačijo narodnoosvobodilni boj in ga hočejo razvrednotiti. Oceniti znamo take razprave in pisanja in njihov namen, ki je za demokracijo in svobodo naše družbene skupnosti, za bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti ter razvoj socialističnega samoupravljanja nevaren, škodljiv in želi razdor namesto bratstva. Pod zaveso svobode umet-

niškega ustvarjanja posamezniki in skupnice »izdelujejo umetniške stvaritve«, ki so krivične, izkrivljene, naslovnjene na polresnice in neresnice, ki so skregane s pošteno kulturo, resnično znanostjo, socialistično demokracijo in samoupravljanjem. Borci smo na seji sklenili ostro protestirati in obsoditi te pojave. Z moralno in politično dolžnostjo in pravico zahtevamo, da posamezniki in skupnice prenehajo s svojim, za našo socialistično samoupravno družbeno skupnost odkritim in pritenim sovražnim delovanjem. Ugotavljamo, da se tem negativnim pojavom odločno upirajo vsi delovni ljudje in občani, DPO z zvezo komunistov na čelu, ki ji borci ter delovni ljudje in občani zaupamo kakor med NOB, ko nas je uspešno vodila do končne zmage v svobodo.

Borci zahtevamo, naj se posameznikom in skupinam prepreči vsiljevanje njihovih zgrešenih in zlonamernih pogledov in trditve, podtikanja polresnic in neresnic o NOB, ki jih vsi delovni ljudje in občani, tudi mladina, ki trdno zaupajo v ZDL, ZSM in v zvezo komunistov, odločno zavračajo, ker se zavedajo, koliko žrtve nas je stala svoboda in kdo se je zanjo bojeval ter kdo je svoj narod in domovino izdal in se bojeval za domovino okupatorjev. Borci ne bomo dovolili, da bi posamezniki in skupnice izrabljali svobodo na račun svobode naših narodov in narodnosti za svoje ozkosrčne, skupinsko-stanovske in za družbeno skupnost nevarne in škodljive namene. Borci smo prepričani, da ne zagovarjamo vrednot in pridobitev NOB kot ločena družbenopolitična organizacija, temveč kot skupna fronta socialističnih sil vseh DPO in še posebej SZDL, ki združuje in predstavlja vse delovne ljudi in občane, ki odločno zahtevajo, naj se zoper tiste, ki to delajo, odločno nastopi.

OBČINSKI ODBOR ZZB NOV NOVA GORICA

Pohodi vabijo

Pohodi, še pred nekaj leti novost v prenašanju revolucionarnih izročil na mlajše rodove, so se že tolikanj razširili, da je svet za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij pri RK SZDL v svoji lanski anketi (ki je zajela vse občine), skušal izvedeti o tem še kaj več.

Odgovore je posredovalo 56 občin, in le dve občini sta v anketi odgovorili, da ne organizirata prav nobenega pohoda (Metlika in Sežana). Druge občine imajo vsakoletne-stalne, pa tudi občasne pohode, sodelujejo pri kurirčkovski pošti in v pohodih, kakršni so tisti po poteh Avnoja. Kranjčani v tej dejavnosti prednjačijo s petindvajsetimi pohodi, sledita Kamnik in Ravne na Koroškem, sicer pa kar štirinajst slovenskih občin organizira po en tradicionalni pohod, medtem ko je manjših, v organizaciji krajevnih skupnosti še več.

Pri večini pohodov, so ugotavljali, je med prvimi organizatorji mladina, nato

so borci, planinci, pionirski odredi na osnovnih šolah, taborniki, občinski štabi TO, ZPM, JLA in ZRVS.

Med udeleženci pohodov je vselej največ mladih in zato odgovori v anketi kažejo željo, da bi zajeli tudi srednje in starejše generacije, pa tudi več kmečke mladine. Število udeležencev pohodov se giblje od 15 do nekaj tisoč, povprečna udeležba pa je med 50 in 100. Cilji vseh teh poti, so odgovorili izpolnjalci ankete, so zvečine isti: želijo doseči razvijanje in ohranjanje izročil revolucije in hkrati druge vzgojno-izobraževalne ter kulturne namene. Menijo, da je to ena od najbolj posrečenih oblik, ki omogoča razvijanje tovarištva, duha bratstva in enotnosti ter prijateljstva med narodi in nezazadnje, razvijanje občutka pripadnosti skupnosti. V ta sklop spada tudi razvijanje domoljubnih čustev in medsebojne pomoči, spoznava-

nje domačega kraja in okolja ter novejša zgodovine NOB. Na takšnih pohodih, so menili anketiranci, se krepi sodelovanje z JLA, mladi se pripravljajo za SLO in DS ter se seznanjajo z družbenopolitičnim dogajanjem doma in v svetu. Pri tem dodaja pohodom tekmovalni duh organizacija različnih orientacijskih preizkušenj, testov, tekmovanj v znanju...

Če se vsi cilji vseh pohodov res uresničujejo, je bilo tudi eno od vprašanj, na katerega pa je večina odgovorila, da se. Le redko se zgodi, da so cilji doseženi formalno in se vse konča s polaganjem cvetja na grob ali ob spomenik. Praviloma pa se bolj uspešni daljši pohodi, ki imajo pohodniki priljubljenost, da se med seboj spoznajo. Večina problemov, menijo v anketi, izvira bolj iz finančnih težav kot iz organizacijskih nespretnosti, med pomanjkljivosti pa štejejo preskromno poročanje o pohodih v sredstvih javnega obveščanja. Nekaj težav gre tudi na rovaš od-

sočnosti z dela, kadar so pohodi večdnevni, pa pridobivanje kadrov (zlasti iz vrst mlajših) za razvijanje revolucionarnih izročil in vzgojo mladih.

Izkušnje, ki jih imajo s pohodi po vsej Sloveniji, kažejo, da bi bilo morda bolje, ko bi bilo pohodov malo manj, zato pa bi bili vsebinsko bolj pripravljeni. Predvsem bi se morale tudi na tem področju bolj vključevati družbenopolitične organizacije, medtem ko naj bi SZDL prevzela vlogo koordinatorja. Zlasti pa, ugotavljajo mnogi v anketi, bi morali doseči pri pohodih večjo množičnost, vključujoč teko delavstvo kot kmete. Sistemsko urejanje finančnih vprašanj pohodov je želja večine vprašanih, revolucionarna izročila bi morali bolj povezovati s sedanostjo.

Osnovna misel, ki jo potrjujejo dejstva, pa ostaja: pohodi so koristni in ostajajo slejkoprej ena najbolj privlačnih oblik druženja, ki ima kar najširšo paleto vzgojnih in izobraževalnih možnosti.

B. Ž.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Tolmin: Volilna skupščina KO ZB

V začetku marca je bila v Tolminu programsko-volilna skupščina krajevnih organizacij ZB, ki ima 356 članov, od katerih je 327 upokojenih, drugi pa so še v delovnem razmerju.

Krajevna organizacija ZB v Tolminu je v zadnjih štirih letih dosegla precejšnje uspehe. Tako so člani odbora in borci s prostovoljnimi deli uredili grobnico padlih borcev in okolico spomenika. Nasadili so 34 cipres, namestili klesane stebričke pred grobnico in na grobnici, popravili podporni zid spomenika in zamenjali pokvarjene robnike ob poti h grobnici. V Dijaški ulici so postavili spominsko obeležje trem ustreljenim talcem. Za vsako novo leto se soborci spominjajo nad 80 let starih borcev in jim pošljejo voščila, obiščejo bolne tovariše in jim poklonijo skromna darila. Pravtako organizirajo tovariško srečanje drugih borcev in bork. Pri uspešnem tovariškem srečanju jim pomagajo vojaki Doma JLA in nekateri vodilni v garnizonu. Vsako leto ob dnevu mrtvih se zbere na spominski slovesnosti pri spomeniku padlim veliko borcev in občanov. V kulturnem sporedu sodeluje šolska mladina. Preteklo leto je odbor uvedel častno stražo ob pogrebih borcev. Poskrbeli so tudi za govornike in za večji šopek rož.

Krajevna organizacija ZB Tolmin se je v zvezi z razpisom za novo državno himno zavzela za sedanjo himno. Svoje mnenje je posredovala občinskemu odboru ZB NOV in odboru SZDL.

Borci so s skromno slavnostjo počastili 80-letnico profesorja in skladatelja Maksa Pirnika ki, kot že med NOB – tudi vsa povojna leta, ustvarja in bogati našo glasbeno zakladnico. Spominimo se samo na njegovo uglasitev pesmi Smrt v brdih, ki jo je uglasil poleti 1944. v spomin na tragično smrt Jožeta Srebrničarja v Soči 11. julija 1944.

Člani krajevnih organizacij ZB NOV Tolmin se ne zapirajo v okvir svoje organizacije. V družbenopolitičnih organizacijah sodeluje 127 borcev, v raznih društvi pa 160 borcev.

V okviru občinskega združenja ZZB NOV delujejo člani KOZB v raznih družbenopolitičnih organizacijah: kot delegati v občinski skupščini, SZDL, SIS, v krajevnih skupnostih, v organih ZK. Tako je aktivnih 578 borcev.

Predsednik občinskega združenja ZB NOV Andrej Rot je navzoče seznanil z letošnjimi praznovanji ob 40-letnici osvoboditve. Tako bo maja v Tolminu tretji plenum partizanskih učiteljev Primorske. Na Boki pri Bocu bo odkritje spomenika, ki bo spominjal na obrambo severne meje osvobojenega ozemlja Kobarške republike. V septembru bo v Starem selu pri Kobaridu odkritje spomenika narodnemu heroju Marku Redelohiju in odkritje spominskega obeležja v spomin na napad partizanov na letališče Belvedere pri Vidmu.

Na koncu skupščine so izvolili nov odbor krajevnih organizacij ZB, ki ga bo vodil predsednik Anton Dolenc.

A. P. – Ogarev

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Pogovor s predsednikom republiške konference ZRVS Slovenije

Rezervni vojaški starešine so vedno na frontni črti

Naloge Zveze rezervnih vojaških starešin kot družbene organizacije v okviru Socialistične zveze in v sistemu splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite so pomembne, njene aktivnosti pa številne in raznovrstne. Vse so usmerjene v dvig kakovosti obrambnega in samozaščitnega usposabljanja rezervnih vojaških starešin ter v krepitev obrambne pripravljenosti in varnosti temeljnih samoupravnih skupnosti ter našega celotnega družbenopolitičnega sistema. Tako so naravnani tudi letošnji programi dela republiške konference ter mestnih, obalnih, občinskih in krajevnih organizacij ZRVS. Predsednik republiške konference ZRVS Stane Kotnik pa je pojasnil stališča predsedstva do nekaterih letošnjih najpomembnejših nalog in dejavnosti te organizacije.

»Na konferenci ZRVS Slovenije decembra lani smo pregledali delo naše organizacije v letu 1984 in sprejeli letošnji delovni program. Program dejavnosti naše organizacije je pripravljen v skladu z najnovejšimi stališči predsedstva SFRJ o vlogi in nalogah ZRVS v sistemu splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Z doslednim in uspešnim uresničevanjem načrtovanih nalog bodo naše organizacije potrjevale in izpolnjevale svojo družbeno vlogo, ki izhaja iz stališč predsedstva SFRJ, prav tako pa tudi iz usmeritev in dokumentov Zveze komunistov Jugoslavije. Konferenca je naložila vsem organizacijam ZRVS, naj njihova predsedstva in skupščine ocenijo svoje delo ter na tej osnovi in v skladu z danimi usmeritvami opredelijo svoje naloge in naloge svojih članov v tem letu ter nato poskrbijo za njihovo uresničevanje. V večini organizacij ZRVS v krajevnih skupnostih so že bile letne konference, zdaj jih imajo tudi v občinskih organizacijah, na seji predsedstva RK ZRVS 13. februarja pa smo obravnavali vrsto pomembnih dejavnosti naše organizacije v republiškem in zveznem merilu.«

Katero so letošnje najpomembnejše naloge rezervnih vojaških starešin?

»V okviru številnih nalog, ki jih morajo naše organizacije in vsi njihovi člani opraviti oziroma izpolnjevati letos z največjo odgovornostjo, smo izpostavili zlasti tele: idejno-

politično in splošnovojaško usposabljanje rezervnih starešin, položaj in delovanje krajevnih organizacij ZRVS, uresničevanje nalog kadrovske politike v pripravi na volilne konference ter naloge v zvezi z načrtovanjem srednjeročnega razvoja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite in v tem okviru tudi razvoj ter delovanje ZRVS.«

Kateri so poglobitveni razlogi za tako opredelitev?

»Idejno-politično in splošno vojaško usposabljanje rezervnih vojaških starešin je temeljna statutarna in zakonska naloga naše organizacije in vseh njenih članov. Vsebinska tem iz programa usposabljanja, tako za individualno kot za skupinsko oziroma seminarsko obravnavo je načrtovana v skladu s programom zvezne konference ZRVS Jugoslavije in usklajena s poveljstvom Ljubljanskega armadnega območja in štabom teritorialne obrambe Slovenije. Ob obravnavi nalog ZRVS v smislu stališč 13. seje CK ZKJ smo ocenili, da oblike in metode usposabljanja niso vedno zadovoljive in dovolj zanimive. Slabša se tudi udeležba rezervnih vojaških starešin na predavanjih, orientacijskih pohodih in drugih oblikah izpopolnjevanja. Raste število neopravičenih izostankov rezervnih starešin na obveznih predavanjih in skupinskih oblikah usposabljanja, tudi odziv RVS na vojaške in mobilizacijske vaje ni najboljši, manjša pa se tudi kakovost znanja o obravnavani

snovi. Razumljivo je torej, da bomo vsem vprašanjem v zvezi z načrtovanjem in izvedbo individualnega in skupinskega izobraževanja rezervnih starešin kakor tudi preizkusom njihovega znanja namenili v letošnjem letu kar največ pozornosti. V tem imamo v načrtu tudi poseben posvet. Starešine, ki se brez opravičljivih razlogov kljub dodatnim pozivom ne bodo udeleževali pouka, bomo klicali na odgovornost pred samoupravnimi sodišči, v posameznih primerih pa tudi pred častna sodišča za rezervne vojaške starešine. Kdor je sprejel čin in status vojaškega starešine, je dolžan svoje znanje nenehno izpolnjevati, svoje izkušnje pa prenašati tudi na druge. Proti neodgovornim v preteklih dveh, treh letih nismo veliko ukrepali, zanašajoč se na politično in patriotsko-stanovsko zavest ter moralne odlike, ki jih mora imeti vsak oficir, da bi lahko uspešno vodil svojo enoto ali opravljal drugo starešinsko dolžnost v vojni ali drugih kritičnih obrambno-varnostnih razmerah. Tudi vnaprej bomo gradili delo in odgovornost rezervnih starešin na tej osnovi, vendar pa bomo očitno morali odnose posameznikov do opravljanja njihovih statusnih in zakonskih dolžnosti razpravljati tudi ob uporabi ostrejših ukrepov. Tak odnos nekaterih starešin namreč ni v skladu z zahtevo, da mora biti tudi rezervni vojaški starešina vedno aktiven in vedno na frontni črti.«

Kakor doslej bo verjetno velik del dejavnosti pri usposabljanju in tudi izvajanju drugih nalog potekal v krajevnih organizacijah ZRVS. Ali so te ustrezno organizirane in uposobljene za izvajanje tako odgovornih nalog?

»Osnovna dejavnost rezervnih starešin poteka v krajevnih organizacijah ZRVS. Te so v večjih in močnejših krajevnih skupnostih dobro organizirane, imajo tudi ustrezne kadrov-

ske in materialne možnosti za svoje delo, del pa se bojuje z velikimi težavami. V teh primerih se za uresničevanje njihovih nalog neposredno angažirajo občinske organizacije, kjer pa te pomoči ni, delo nazaduje in je tudi v občinskem merilu slabo ocenjeno.«

Ali imate v načrtu kakšno akcijo za pomoč tem krajevnim organizacijam ZRVS?

»Letos poteka po vsej Jugoslaviji obsežna dejavnost za proučevanje vseh proble-

ne. Člani naših predsedstev v veliki večini opravljajo svoje naloge brezplačno ali za majhna nadomestila, svoje dolžnosti pa sprejemajo in opravljajo kot družbenopolitično nalogo. Glede na to, in ker so naloge ZRVS številne in odgovorne ter zahtevajo veliko pripravljenosti pa tudi znanja, ni lahko pridobiti za to delo ustrezne kadre. Zlasti malo je v naših vodstvenih organih mlajših starešin. V pripravi na volitve je treba evidentirati čimveč rezervnih starešin vseh ro-

skih obrambe in družbene samozaščite, saj povezujejo in dopolnilno usposabljujejo starešinski kader za vse strukture tega sistema, opravljajo pa tudi številne družbenopolitične naloge v okolju, kjer delujejo. Ali je vloga ZRVS v sistemu splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite ter v družbi ustrezno opredeljena?

»V začetku svojega delovanja so se organizacije ZRVS ukvarjale predvsem in skoraj izključno le s strokovnim vojaškim usposabljanjem svojih članov. Z leti pa je prevzemala in zdaj opravlja že številne druge naloge s področja SLO in DS. To so: pomoč pri izdelavi obrambnih in varnostnih načrtov, mentorstvo pri obrambnih krožkih na šolah, obrambno samozaščitno usposabljanje prebivalstva, zlasti mladine in druge. Ker pa je ZRVS dobro organizirana in kadrovske kakovostna družbena organizacija, opravlja tudi druge pomembne družbene in politične naloge v okviru Socialistične zveze. V tem smislu je vloga ZRVS opredeljena tudi v zveznem zakonu in republiškem zakonu o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti.

Omenil sem že, da je o vlogi in položaju ZRVS v družbi sprejelo svoje stališče predsedstvo SFRJ kot najvišji vodstveni državni organ na področju SLO in DS. Ta stališča so dolgoročno in zavezujejo vse organizacije in člane ZRVS, prav tako pa tudi druge organe in sestave s tega področja, kot so JLA, teritorialna obramba, upravni organi za ljudsko obrambo in drugi. Vloga in položaj ZRVS v sistemu splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite pa sta zaradi svoje pomembnosti vključena kot posebna raziskovalna tema tudi v makroraziskovalni projekt Pripravljenost družbenopolitičnega sistema za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito.«

Bojan Kuntarič

Predsednik predsedstva republiške konference ZRVS Slovenije Stane Kotnik (Foto: J. Čurin)

mov in vidikov delovanja krajevnih organizacij in aktivov ZRVS. V ta namen bodo opravljene tudi ankete in skupinski obiski ter pogovori z vodstvi teh organizacij. Sprejeli bomo ustrezne ukrepe za odpravo ugotovljenih slabosti in pomanjkljivosti, že zdaj pa je jasno, da sta utrjevanje in usposabljanje za delo krajevnih organizacij dolgoročno naloga, ki jo bomo uspešno opravili samo z dobro organizirano in stalno pomočjo vodstva občinskih organizacij in njihovih komisij.«

Prihodnje leto bodo volitve v vodstvene organe vseh organizacij ZRVS. Ali ste že začeli s pripravi na to pomembno nalogo?

»Sprejeli smo popolnoma jasne in odločne zastavljene usmeritve za pripravo in izvedbo volitev v naše orga-

dov in služb, obeh spolov, najmanj ena tretjina med njimi naj bo mlajših od 35 let. Med njimi bo treba iskati in izbrati člane za prihodnja vodstva naših organizacij, ki bodo pripravljeni, da poleg redne zaposlitve ali izjemoma tudi poleg drugih zadolžitev zavestno in z vso odgovornostjo prevzamejo in opravljajo naloge v ZRVS. Kandidate za vodilne dolžnosti bomo predlagali v dogovorih s pristojnimi organi Socialistične zveze delovnih ljudi, saj je razumljivo, da take kadre potrebujemo tudi na odgovornih mestih v skupščinskem in delegatskem sistemu, združenem delu, političnih organizacijah in drugih sestavinah naše družbe.«

Zveza rezervnih vojaških starešin in njeni člani opravljajo pomembne naloge v sistemu splošne ljud-

Kljub uspehom niso zadovoljni

V ponedeljek, 4. marca, je bila redna letna konferenca OK ZRVS Ljubljana Šiška. Rezervni vojaški starešine, gostje in predstavniki družbenopolitičnega življenja šišenske občine so največ pozornosti namenili dosedanjemu delu ter problemom, ki že vrsto let spremljajo organizacije RVS, saj se zaradi starosti vrste rezervnih vojaških starešin dokaj redčijo.

Posebej so se zaustavili ob obveščanju. »Uspeh ali neuspeh komisij za informiranje in propagando je odvisen predvsem od aktivnosti posameznih krajevnih organizacij RVS, ki z objavo v javnih občilih dajejo takšne napotke, ki so zanimivi in tudi ne samo za rezervnega starešino. Saj ta bi moral biti naroden na teden TV-15. Naš tovariš in revijo Naša obramba. V današnjem

času, ko nas čas in delo prehiteta, je branje le-teh še kako potrebno in koristno. Nemalokrat je slišati očitke prav od krajevnih organizacij RVS, zakaj se vse premalo pojavljajo v javnih občilih, češ zakaj pa drugim odmerjate več pozornosti, čeprav smo mi enako ali celo bolj organizirani,« je med drugim dejal eden od razpravljalcev.

Odgovor na to vprašanje je preprost in jasn; o programu komisije za informiranje in propagando ni mogoče govoriti samostojno, saj je ta vezana na vse oblike dela v naših posameznih organizacijah ali pa v potrebnih skupnih akcijah. V marsičem komisija ni bila izrabljena v celoti zaradi nezadostne povezanosti tistih, ki so odgovorni za posamezne akcije, kot so npr. vključevanje mladih v vojaške poklice in šole za rezervne

vojaške starešine. Pojavljanje v javnih občilih pa je vsekakor odvisno od posameznih komisij za informiranje in propagando pri krajevnih organizacijah RVS in tudi od njene aktivnosti. V časopisih bi prav tako lahko pisali o delovnem rezervnem vojaškem starešini, kakor je navada pri predstavljanju pomembnega borca NOV.

Konferenco so končali s programom dela za prihodnje.

Jože Čurin

ZRVS mora ugotoviti, zakaj nekateri zanemarjajo usposabljanje

Predsedstvo občinske konference ZRVS Radovljica je na nedavni seji med drugim obravnavalo tudi udeležbo na orientacijsko-taktičnih pohodih in predavanjih v letu 1984 in ugotovilo, da je bila ta slabša v večjih krajevnih organizacijah in dobra v manjših KO ZRVS. Krajevnim organizacijam ZRVS je zato priporočilo, naj na programskih konferencah, ki potekajo te

dni, obravnavajo tudi udeležbo na strokovnih usposabljanjih in ugotovijo vzroke, zakaj nekateri člani zanemarjajo te dejavnosti. Predsedstvo je krajevnim organizacijam še priporočilo, naj na konferencah razpravljajo o strokovnem usposabljanju in se dogovorijo za boljše strokovno usposabljanje članov ter za bolj tesno sodelovanje s komiteji za SLO in DS.

Člani predsedstva so tudi sklenili, da bo programska konferenca v drugi polovici marca, do takrat pa morajo opraviti programske konference tudi krajevne organizacije ZRVS.

Po seji predsedstva se je sestel tudi odbor za pripravo 11. pohoda Po poti heroja Kebeta. Sestanka so se udeležili tudi predstavniki RK ZRVS. V razpravi so ugotovili, da je pohod organizacijsko uspel in sprejeli so stališča za naslednje pohode. Tekmovanje je treba vsako leto nenehno izboljševati in zagotavljati še večjo množičnost. Priprave na 12. pohod je treba letos začeti prej. Zato so se odločili, da bodo aprila sklepali, ali bodo za prihodnji pohod izdali ustrezen bilten, v katerem bi na kratko opisali partizansko Kropo, dražgoško bitko in heroja Kebeta. Ciril Bozman

Ponovili predavanja o narodni zaščiti

Na seji predsedstva občinske konference ZRVS v Novi Gorici so ugotovili, da se je predavanj o narodni zaščiti udeležilo malo članov. Zaradi tega so sklenili, da jih bodo ponovili, na njih pa poklicali le tiste člane ZRVS, ki so hkrati tudi vojaški obvezniki. Čeprav so na ponovljena predavanja pozivali, in ne vabili, se je usposabljanja udeležilo samo 56 odstot-

kov rezervnih starešin. Med drugimi razlogi za slabo udeležbo je tudi slab seznam članov, saj 61 članov sploh ni dobilo vabil ali pozivov.

S tistimi, ki se zaradi neupravičenih razlogov niso udeležili ponovljenih predavanj, se bodo vodstva krajevnih organizacij pogovorila o njihovem nadaljnjem članstvu v ZRVS.

Mile Gojković

V spomin na žrtve in zasluge Primorcev med NOB

Desetič na Poreznu ob 40. obletnici junaškega boja

Ena od oblik ohranjanja revolucionarnih izročil so prav gotovo športno-rekreativne prireditve. Teh je vedno več. Mednje sodijo tudi številni pohodi. Letos sta za nami že dva uspela spominska pohoda, Stol in Snežnik. Naš zapis pa je namenjen Poreznu, 1632 metrov visokem vršacu, ki ga bo 24. marca oblegalo več tisoč ljubiteljev gora in narave.

Porezen je najvišji vrh v skupini Cerkljanskega in Loškega pogorja. Na vzhodni in severni strani segajo gozdovi visoko pod vrh, na južni in zahodni strani pa je vrh travnat, pokrit s pašniki in seno. Z vrha se ponuja čudovit razgled. Na severni strani se nad ozko dolino Baške grape vrstijo tolminsko-bohinjske gore s Črno prstjo, za njo pa se pne Triglav.

Ta 1632 metrov visoki vrh Porezna, ki vsako leto zablja na tisoče pohodnikov in ljubiteljev gora od blizu in daleč, bo ostal še dolgo v spominu preživelim borcem. Leta 1980 je Viktor Avbelj, takratni predsednik predsedstva SR Slovenije, med drugim zapisal o dogodkih na Poreznu tudi tole: »Bilo je med veliko nemško ofenzivo na enote 9. korpusa, ki je trajala od sredje marca pa do prvih dni aprila leta 1945. Zajela je torej območje Gorenjske in Primor-

Kljub jasnim izjavam oziroma ugotovitvam Jugoslavije, Slovenije in primorskih ljudi samih, da zahtevajo odpravo krivic, ki so nam jih prizadejale mednarodne pogodbe po prvi svetovni vojni, so se obstajale možnosti, da nam bodo tudi po drugi svetovni vojni te pravice oporekali. Zaradi tega je bilo izredno pomembno, da je bila partizanska vojska med odločilnim bojem za osvoboditev navzoča v teh krajih. Poleg tega tedaj ne bi bilo prav, če bi podcenjevali tako imenovano delitev interesnih sfer med velikimi silami. Naš narodnoosvobodilni boj je že prerasel v ljudsko revolucijo, ki je poleg osvoboditve terjala še spremembo družbene ureditve. Bilo pa je jasno, da si nacizem za svojega namestnika bolj želi zahodni kapitalistično kakor pa socialistično urejeno družbo. Nemci so ponekod vztrajali na vojaških

stvom ter uničevanjem ljudskega premoženja so bili sestavni del te taktike. Kakor smrtno ranjena žival so Nemci tolkli na vse strani in puščali za seboj opustošenje.

Kakor vse prejšnje ofenzive pa tudi ta ni uspela. Taktika partizanskega vojskovanja je to onemogočila. Toda številčna, posebno pa tehnična premoč sovražnika je zadala enotam 9. korpusa težke udarce. Na Blegošu, na Poreznu, na Vojskem, na Banjščici, na Čavnu in sploh v krajih, kjer so se bili ogorčeni boji. Vendarle so bili rešeni ranjenci premičnih bolnišnic, dve diviziji skoraj ni sta imeli izgub, med njimi italijanska divizija Garibaldi Natisone, dva udarna bataljona obeh divizij (31. in 32.) sta bila brez izgub pripravljena, da takoj sodelujeta v bojih za Trst.

Od samega začetka ofenzive je bilo jasno, da želi sovražnik doseči, da bi se na enem kraju zbralo več partizanskih enot, ki bi bile nato izpostavljene njegovemu modernemu oziroma težkemu orožju. Zato je svoj krog ožil z obkoljevalnim manevrom. Ker se je vojaško-politično vod-

ofenziva, ter da si nikakor ne smejo izbrati za umik območij, ki se jih da obkoliti. Med te pa spada Porezen. Kljub takšnemu poveljju se je v noči od 23. na 24. marec natanko pre 40 leti

korpusa in civilne ustanove, skupaj okrog tisoč ljudi, so doživele udarec, ki ga bodo še dolgo pomnili tisti, ki so preživeli. »Še gora je ječala« pravijo redki preživeli. V noči na 24.

vedno več pohodnikov, planincev in ljubiteljev gora iz vse Slovenije pa tudi iz zamejstva. Med stalnimi udeleženci te spominske prireditve so tudi kadeti RSNZ iz Ljubljane, vojaki,

Pohodniki pred spomenikom na Poreznu 1983. leta

umaknilo na Porezen nekaj enot oziroma njihovih delov. Bili so utrujeni, premraženi in lačni. Prvi pomladni dnevi na Poreznu so še v celoti zimski, zasneženi, neprijetni za odih, kakršnega so bili naši borci tako potrebni. To je pa bil glavni vzrok, da se je zgodilo to, česar borci tiste noči niso pričakovali.

Za vse, ki smo kakorkoli sodoživljali zadnjo nemško ofenzivo na 9. korpus, ki smo prizadeto in s strahom poslušali poročila iz raznih krajev, kjer je divjala ofenziva, je bilo poročilo o izgubah na Poreznu hud udarec, ki ostane v spominu. Ne le zato, ker je skoraj na pragu svobode padlo toliko mladih ljudi, ampak tudi zato, ker so padli na kraju, ki je bil tako nesrečno izbran, da je sovražnik olajšal njegov nečloveški načrt. Njihova žrtev povečuje delež, ki so ga ljudje Primorske dali za svojo osvoboditev in zasluzi vse priznanje in zahvalo. Spominski pohodi na Porezen so le skromen del tega priznanja.

In kaj se je tiste pomladanske dni pred štiridesetimi leti dogajalo na vrhu Porezna? Enote 19. SNOUB Srečko Kosovel, gorenjskega vojnega področja, del inženirsko-tehničnega bataljona 31. divizije, kulturniška skupina 9.

marec 1945 so se enote usmerile s Črnega vrha nad Cerknim čez Cimprovo na Porezen, kjer so nameravale ostati čez dan in naslednjo noč nadaljevati pohod proti Bohinju. Toda 24. marca zjutraj se je oddelek 13. policijskega polka SS v gosti megli, ki je ovila Porezen, povzpela na zahodnem pobočju na vrh in presenetil obrambo Kosovelove brigade. S položajem na Kupu je bataljon kosovelovcev z drugimi borci sicer zadržal sovražnikovo napredovanje, vendar pa ni mogel preprečiti, da se presenečena množica borcev, ki je premražena in utrujena dremala v nekdanih podzemeljskih rovih in v utrdbah na prostem, ne bi razkropila. V rovih so esesovci ujeli 145 borcev. Nemci so 24. marca pri Zaprviču postrelili 39 ujetnikov, naslednji dan pa v vasi Jesenica še 106, torej vse, ki so jih ujeli na Poreznu.

V spomin na preboj, boj ter žrtve na Poreznu in v vaseh pod njim, se že vrsto let vrstijo spominski pohodi na Porezen. Prihodnji teden bo že jubilejni deseti. Organizatorjem gre zahvala, predvsem ZZZB skoraj iz vse Gorenjske in Primorske, mladini in planinskemu društvu iz Cerknega, da se teh spominskih pohodov udeležuje

pripadniki TO, mladina, preživeli borci, taborniki, radioamaterji in lovci.

Letošnji že tradicionalni spominski pohod – že deseti po vrsti – bo 24. marca. Kot vedno bo ob 11. uri pri spomeniku padlih na vrhu Porezna slovesnost s polaganjem venca in prižigom žare, ob 15. uri pa bo v vasi Jesenica osrednja prireditev v počastitev 40-letnice preboja, boja in žrtev na Poreznu in v vaseh pod njim, 40-letnici zadnje nemške ofenzive, 40-letnice osvoboditve in 10-letnice spominskih pohodov na Porezen.

Udeleženci pohoda, ki se bodo letos že desetič udeležili spominskega pohoda, bodo prejeli spominske plakete, pohodniki za dva, štiri in šestkratni pohod pa bodo deležni bronzaste, srebrne in zlate značke. Čeprav nas pohodnike skoraj vedno spremlja mraz, megla in snežni meteži, je pohodnikov vsako leto več; samo lanskega se je udeležilo nekaj več kot 5000 pohodnikov, letos bo ta številka veliko večja. Organizatorji svetujejo, naj bodo pohodniki dobro opremljeni in naj se ravna po navodilih, ki veljajo za vse pohode.

Torej, v nedeljo, 24. marca, na svidenje na Poreznu ob vsakem vremenu!

Jože Čurin

Sedemindesetim ustreljenim so v vasi Jesenica pred desetimi leti postavili spomenik

ske. Vojna se je povsem očitno bližala koncu. Na Balkanu in v Italiji so bile še zelo močne in številne vojaške sile nacistične Nemčije. Zavezniki so jih vse bolj potiskali proti severu. Pri tem so imele v okviru zavezniških vojsk pomembno vlogo jugoslovanske partizanske enote. Med drugim so tudi neposredno ogrožale morebitni umik Hitlerjevih armad prek teritorija, ki so ga nadzorovale.

Okupator je najprej izvedel silovito ofenzivo na enote 4. operativne cone na Štajerskem nato pa na sile 9. korpusa na Gorenjskem in Primorskem. S tem si je hotel zagotoviti prost umik. Toda ta ofenziva je objektivno imela še drug pomen, morda celo mnogo pomembnejši. Najprej je šlo za vrnitev Primorske in njenih ljudi v okrilje svojega naroda in domovine, od katere so bili desetletje iztrgani.

položajih, da bi s tem omogočil zahodnim zaveznikom, da jih prvi zasedajo. Tudi zato je bilo tako pomembno z neposredno udeležbo pri osvoboditvi onemogočiti uveljavljanje vplivov, ki so nam oteževali uresničitev socialistične revolucije.

V boju za takšne cilje NOB je 9. korpus odigral z vsemi svojimi divizijami, brigadami in odredi pomembno vojaškopolično vlogo. Poleg tega je stalno ogrožal prometne naprave in smeri, ki bi jih Nemci lahko uporabili pri svojem umiku. Sovražnik je zato hotel onesposobiti partizanske sile za uspešen boj. Pri tem je uporabil prav posebno taktiko, ki jo je preizkusil že na Štajerskem. Postavljal je globinske zasede, puščal mimo predhodnice in pobočnice, da bi nato udaril z vso močjo na glavne enote. Najokrutnejše ravnanje z ujetniki in civilnim prebival-

stvo 9. korpusa tega zavedalo, je ukazalo enotam, naj se varujejo prevelike koncentracije in naj prebijajo obkoljevalne obrobe v smeri, kjer se je že končala

Z Dunaja na Porezen

Ob 40-letnici hudega boja z dobro oboroženo silo nemškega Wehrmachta na zasneženem in mrzlem Poreznu je prav, da zapišemo nekaj vrstic in čestitamo španskemu borcu in partizanu v naših partizanskih vrstah, tovarišu Fridlu Kroyerju z Dunaja. Sodeloval je v legendarni bitki v marcu leta 1944 na Poreznu. S posebno nalogo je že januarja 1943/44 prispel iz Rusije v naš vrhovni partizanski štab v Črnomlju. Njegova naloga je bila prebiti se prek Slovenije in Pohorja v Avstrijo in tam nadaljevati boj proti

nacističnemu okupatorju. Prvi poizkus mu ni uspel. Gestapo na Dunaju ga je zasledil in moral se je vrniti čez Pohorje v Slovenijo in Črnomelj.

Iz Črnomlja se je nato v prvih mesecih leta 1944 ponovno vračal prek Primorske in Gorenjske s posebno skupino partizanskih kurirjev v Avstrijo. Skupina partizanskih kurirjev je prispela na vrh Porezna prav v času, ko se je razplamenel boj. Sprejeli so boj in se prebijali iz tega ognjenega obroča smrti. V bunkerju, kamor se je skupina umaknila

pred smrtonosnim ognjem, je skupini pretil pogin. Z jurišem so se sklenili prebiti skozi ta ognjeni metej. Uspelo jim je prebiti ognjeni obroč. Toda od 25 borcev se jih je prebilo samo osem, med njimi tudi tovariš Kroyer. V tej skupini je bilo nekaj borcev premeščenih na Koroško. Pridružil se jim je tudi Kroyer.

Kroyer se dobro spominja legendarne bitke z Nemci na Poreznu. Posebej se spominja, kako je padel mlad partizan, ki je dajal povelja za obrambo svojim soborcem. Po njegovem mnenju je bil to komandant skupine.

V Španiji je bil Kroyer hudo ranjen v nogo. Tudi

letos se je želel udeležiti vzpona na Porezen. Toda leta in invalidnost so mu to preprečila. Ob 35-letnici bitke je prišel z ženo z Dunaja in se udeležil vzpona na Porezen. Pot je bila še za zdravega človeka naporna, saj je bil Porezen tudi tokrat odet z debelo in zmrznjeno snežno odejo in ves dan je snežilo. Toda Kroyerju je uspelo premagati strmino, prav tako tudi njegovi ženi. Spremljali smo ju nekdani partizanski borci Jože Šilar z Javornika, Franc Konobelj in jaz. Ob spomeniku padlim borcem na vrhu Porezna smo si srečni stiskali dlani in čestitali Kroyerju za uspešen vzpon.

Jože Rozman

Nova domača televizijska igra

Odprta vprašanja nad Markovim grobom

O vsem tem bi bilo vredno dobro in temeljito premisliti.

Kaj nam je – k vsem sprotnim doživljanjem, k vsej gmoti še ne povsem izčiščenih življenjskih spominov, k vsemu, kar gloda v nas – povedala nova slovenska televizijska drama, posneta po tematsko in izrazno svojevrstnem pisanju Saše Vuge izpred že odmaknjenih dvajsetih let? (Avtor sam je svoje takratne prozne Zarjavele medalje preli v scenarij pod naslovom Rajni takrat).

Zaris te – po Vugovo spretno – igre nas je prestavil v slikovito, z jesensko rjavino ovito pokrajino nad Sočo. Zapita ženska srednjih let in z njo mlad, še globlad fant obiščeta samotni grob na parobku, enega izmed mnogih na teh hribovskih strminah. Ona, ženska, razkopava gomilo, v bolestni ihti, kajti v jami so kosti partizana, Marka, ki so ga, ranjenca, ubili beli, z njo, takratno bolničarko, pa sta se imela rada – fant ob njej pa je Markov sin, ki strastno brska po svojem rodu in po svojem statusu, še zlasti, ker zadeva z njegovim očetom ni jasna, kajti njegova mati je menda imela hkraten odnos tudi z nekim nemškimi oficirjem, kar vse zadobiva zdaj in tu, ob tej gomili, že kar skoraj »hamletovske« razsežnosti.

Iz tega, kar se na malem ekranu, ob Markovem grobu dogaja pred našimi pogledi (vnanjega dogajanja je malo, dramatično napetost, ki je v določenem smislu vprašljiva, »krojijo« besedni monolog, kriki, tipka praznina v očeh, bes in bolečina), razberemo, da so usode preživelih neizbežno odvisne od njihovega neizživetega odnosa do umrlih, padlih, ubitih... Avtorja zanimajo brezna njihove razboljene notranjosti, zato s psihoanalitično zavzetostjo grebe po njihovih notranjih stanjih in po mnogih nejasnih, neizčiščenih rečeh, med katerimi je še najbolj »grenko« dejstvo, da je nekdanji belogardistični častnik, ki je ukazal postreliti ranjene partizane in med njimi tudi Marka, zdaj – dvajset let po vojni – gimnazijski ravnatelj na šoli njegovega sina.

Vse je namreč nejasno, vse je zrelativizirano, vse je oskrunjeno.

Ta notranji »obračun«, ki poteka (v skoraj groteskno zastavljeni, navzven nedramatični, a navznoter večplastni »dramatizirani« strukturi) nekje na začetku šestdesetih let, nas zavzeto opozarja na mučne splete zamotanih človeških razmerij in krivd, iz kakršnih je stkan vojskin čas, a česa za res pomembnega in za našo zdajšnjo rabo bistvenega

nam ne razkrije. Še zlasti ne, ker razmerij, ki jih obravnava, ne razčlenjuje globalno, faktično, v vseh njihovih razsežnostih; omejuje se le na duševna, notranje eksistencialna stanja svojih »junakov«, brez vsakršne socialne dimenzije, pa še teh ne opredeljuje kdove kako razvidno.

Vugova igra kljub zazrtosti v te duševno-moralne globine ničesar temeljnega ne razjasni in ničesar ne ra-

zreši. Spričo svoje dovolj ne- navadne dikcije nas kot gledalce prejkone zbega. Ob njej se zaman oziroma po odgovorih na vprašanja, ki si jih zastavljamo: tista, ki so neposredno povezana z njeno temo, in še zlasti ona druga, ki jih objektivno zastavlja pogled na »odprte grobove« vojskega časa iz sedanjosti, že skoraj polstoletne perspektive in razdalje.

Viktor Konjar

Partizanski pevski zbor za dan žena

Sedmega marca je imel Partizanski pevski zbor iz Ljubljane celovečerni koncert, ki so ga pevci namenili ženam herojskega mesta Ljubljane ob praznovanju dneva žena.

Veliko se jih je zbralo v dvorani Slovenske filharmonije. Program je vseboval partizanske, narodne in umetne pesmi narodov Jugoslavije.

Pevci so jih zapeli lepo in doživeto pod vodstvom dirigenta Milivoja Šurbeka.

Ta večer je imel poleg lepega petja in izbranega sporeda še dve pomembnosti. Na tem koncertu je prvič nastopil s harmoniko Brane Sladič, ki je spremljavo partizanske pesmi lepo popestril.

Od pevcev Partizanskega pevskega zbora se je ta večer poslovil tudi dirigent Milivoj Šurbek, ki odhaja za dalj časa v inozemstvo.

Jože Jenič

Dramski igralci, udeleženci NOB

Jože Tiran

Ob 20-letnici smrti

Sloviti partizanski igralec in recitator Jože Tiran se je rodil pred petinšestdesetimi leti (10. januarja 1920) v Ljubljani, umrl pa je pred dvajsetimi leti (20. marca 1965) v Babni gori pri Polhovem Gradcu. »Njegovo smrt opisuje Dušan Moravec v knjigi Podoba Jožeta Tirana: V petek je še gođoval na Babni gori (proslavljal je svoj petinštirideseti rojstni dan), pel je in recitiral Prešernove verze. Kmalu po polnoči je legel in dejal: »Jutri pa bomo dolgo spali.«

Ko sem prišel gor, je ležal spokojno v kotu nedograjene hišice, pokrit s svojo staro partizansko odejo. V kaminiu je še gorel ogenj, ki ga je zanetil, čelo pa je bilo že hladno.

Živel je kratko, a razgibano in bogato življenje: po srednji šoli se je vpisal na prvo slovensko igralsko akademijo na ljubljanskem konservatoriju, kjer je pri Cirilu Debevču študiral dramsko igro in recitacijo, pri Mihaeli Šaričevi pa tehnično govora. Začetne vloge je odigral v ljubljanski Drami, (1938) kjer so ga takoj opazili zaradi njegove prikopne, izredno subtilne mladostne zunanosti in izjemne glasovne nadarjenosti. Študija na akademiji ni utegnil dokončati, pred njim je bila mnogo bolj veličastna naloga: osvoboditev domovine. Z ženo, igralko Vladošo Simčičevo sta bila med prvimi slovenskimi igralci, ki so se odzvali klicu Osvobodilne fronte. Od poletja 1943 je bil član kulturniških in gledaliških družin (Borova skupina Jasa, Jermanova skupina) v partizanskih enotah, nazadnje pa igralec partizanskega gledališča v Črnomlju (1944) in namestnik ravnatelja tega gledališča.

Kot najpriljubljenejši partizanski recitator je nastopal na naštetih mitingih in zbo-

rovanjih. Mnogo borcev je tedaj po njegovi zaslugi prvič prisluhnilo Cankarjevi in Župančičevi umetniški besedi. Tiranova sijajna interpretacija Cankarjeve Golgotice in Stotnika v partizanih, je bila za vsakogar, ki ji je prisluhnil v izjemnih okoliščinah nepozabno umetniško, a tudi pretresljivo človeško doživetje.

Kakor vse partizanske igralce, ki so delovali v kulturniških skupinah po partizanskih brigadah, je tudi Tiran burila misel na partizansko gledališče, v katerem bi lahko uprizarjali celovečerne igre. Da se je ta želja uresničila, je bilo podobno malemu čudežu: januarja 1944 je SNOS ustanovil slovensko narodno gledališče v Črnomlju. To je bil naradostnejši dogodek slovenske partizanske kulture. V tem gledališču se je Jože Tiran dobesedno razdal: bil je režiser, igralec, učitelj na odrskem tečaju za ljudske talente, ki so prišli iz brigad, organizator velikih množičnih kulturnih prireditev in namestnik ravnatelja.

Poleg vsega tega ogromnega dela, ki je že samo po sebi zahtevalo krepkega moča, je sistematično gojil še svojo najljubšo umetniško panogo: recitacijo. Bil je prvi slovenski dramski igralec, ki je recitaciji izbojeval enakovredno mesto med drugimi vejami dramske umetnosti. Prvi, ki jo je z ravni priložitostne deklamacije povzdignil v samostojno umetniško ustvarjalnost. In nič ga ni bolj razveselilo kot to, da lahko tudi z recitacijo doseže pri občinstvu pristne in doživljajsko pomembne učinke, prav tako kot z igro ali petjem.

Skoraj neverjetno je, kako obsežnih besedil se je loteval in se jih v kratkem času naučil na pamet. Študiral jih je za okoliščino neopazno, celo na pohodih. Šele ko je po-

stal član partizanskega gledališča, jih je lahko v relativnem miru dokončno izobilkoval. Nepozabne so bile njegove recitacije pred ranjenci, ki jim je v najhujših trenutkih vlival vere v srca, v brigadah, kjer so ga poslušali borci iz vseh krajev Slovenije in Jugoslavije, na jasi, v gozdovih med drevesi.

Seveda pa je bil poleg recitacije tudi nepogrešljivi igralec v ansamblu partizanskega gledališča. Odigral je Petra v Klopčičevi Materi Matjaža v Borovi Težki uri, Mihola v Borovih Raztrgancih, Lomova v Snubaču Čehova in Cleanta v Molièrovem Namišljenem bolniku. Po njegovi zaslugi so uprizorili v njegovi režiji v partizanskem gledališču Molièrovega Namišljenega bolnika, kar je bila prava senzacija in potrditev, da se partizansko gledališče počasi preoblikuje iz agitskega teatra v pravo umetniško gledališče. Režiral je še Zupanovo besedilo Andante patetico, ki je doživelo premiero v osvobojeni Ljubljani.

Po osvoboditvi se je odločil najprej za Trst, kjer je nastopal eno sezono. Nato se je vrnil v ljubljansko Dramo, od tam pa je odšel v novo nastalo Mestno gledališče, ki ga je pomagal ustanoviti in oživiti. Bil je ravnatelj tega gledališča do leta 1956, ko se je posvetil zgolj režiji in igri.

V Mestnem gledališču je z vztrajno voljo uveljavil svoje pojmovanje sodobnega gledališča, žive tribune, ki naj bo vselej odprta besedi domaćih avtorjev in ki naj pri-

sluhne odmevom iz širokega sveta, odbira naj jih po tem, kaj je v njih dobrega in za deželo, iz katere so prišli, značilnega-ne glede na to, ali se z njimi vselej strinjamo ali ne. (D. Moravec).

Zavoljo vodstvenih in organizatorskih zadolžitev se je moral odpovedati igrilstvu: »Igrilstvo je moja stara rana. Še danes bi bil najrajši igralec. Ker pa je bilo v meni tudi nekaj organizatorskih in režiserskih darov, so me nekako preusmerili in moje igrilstvo se je moralo umakniti v ozadje. Ostal mi je en sam ventil: umetniško pripovedovanje. Vendar mislim, da bom še igral.«

Zal svoji igralski strasti ni mogel nikdar zadostiti, vselej so se našle druge naloge zanj, tako tudi v partizanih. Ampak to ni bilo zanj usodno, saj je ravno v recitaciji ali v »umetniškem pripovedovanju« našel vredno nadomestilo. To je dokazal tudi s svojim poslednjim nastopom, z interpretacijo Zupanove novele Andante patetico. Dušan Moravec je zapisal, da je Tiranov nastop bil prej podoben simfoniji kakor besedni umetnosti. Vasja Predan pa je zapisal, da je Tiran, kot je že znano, v umetniškem pripovedovanju kultiviran in neizumetnichen in prav to dvojje je povesti o panterju Dingu vtišnilo eleganco. Bil je zares lep, intimen umetniški večer.

Jože Tiran je dal v svojem kratkem življenju slovenskemu gledališču (še posebej partizanskemu) veliko in raznoliko, za vselej se je vpisal v njegovo delovno knjigo. Igralci in umetniški pripovedovalci za seboj ne puščajo ničesar, razen kakih spominov, ki z novimi generacijami zbledijo in usahnejo. K sreči je napisal Tiranov prijatelj in soborec Dušan Moravec knjigo o njem Podoba Jožeta Tirana (Knjižnica MGL 48. zvezek), ki je lep spomenik temu večno mlademu partizanskemu igralcu in pripovedovalcu. Ni sicer iz brona, vendar sveže ohranja njegovo svetlo duševno podobo zanamcem.

Dušan Mevlja

Knjižne novosti

Založbi Partizanska knjiga in Obzorja ter Inštitut za zgodovino delavskega gibanja so minuli teden v Cankarjevem domu predstavili tri nova knjižna dela. Dr. Jasna Fišer in dr. Peter Vodopivec sta poročala o nastanku knjige dr. Jožeta Šorna – Začetki industrije na Slovenskem, predstavila pa sta tudi nov zvezek prispèvkov za zgodovino delavskega gibanja, ki jih že vrsto let izdaja inštitut. Ta zbirka dokumentov je izšla ob 25-letnici Inštituta za zgodovino delavskega gibanja.

Veliko pozornost na predstavitvi in tiskovni konferenci pa je zbudila tudi knjiga dr. Božene Grosman-Partizanska zdravnica. V svojem delu je takole povedala: »Ko sem na koncu svoje zdravniške kariere naredila veliko inventuro in iz številnih predalov in polic izbrskala toliko pisem, slik, člankov, zapiskov in podo-

bne šare, se mi je porodila želja, da te raztresene iveri zberem in zapišem. Ko sem se zdaj videla v zrcalu svojih spominov, sem ugledala malce zagrenjeno podobo let moje zdravniške odisejate, let mojega dela, bojev, uspehov in neuspehov. Neprijetne spomine sem skušala utopiti v neizmernosti časa, ki bajé leči vse rane, vendar brezuspešno, saj vedno znova priplavajo na vrh. Mogoče mi bo laže, če jih bom delila še s kom.

In tako sem jih šestnajst let pozneje nekoč mimgrede omenila dobremu tovarišu, ki mi je predlagal, naj jih objavim. Tako sem jih izvelkla iz predala – in zdaj so tu!»

Jože Čurin

Borovi Raztrganci v čast 40. obletnice

Daleč so že časi, ko so po dolini reke Krke divjali hudi boji. Partizani so te kraje prav dobro poznali. Marsikaj se je spremenilo v teh časih po vojni. Okolica, pa tudi ljudje. Prav v zadnjem času se marsikaj govori in piše nečastnega o NOB, marsikaj podtikajo in prikazujejo čisto v drugačni luči, kot se je zgodilo v tistih časih.

Kulturnoumetniško društvo Zarja iz Soteske se je odločilo, da v čast štiridesete obletnice osvoboditve priredi za prebivalce teh krajev partizansko igro in dramo, saj jo je Matej Bor spisal leta 1943 v Vavti vasi pri Novem mestu. Avtor sam pripoveduje, da je imel s to svojo igro veliko težkih ur, saj jo je predelal kar trikrat. Že med vojno in tudi po vojni je igra doživela ogromen uspeh pri ljudeh. Zarjani so svoj nastanek proslavili pred desetimi leti s partizansko enodejanko Mati, zato odločitev za desetletnico društva ni bila težka. Prav nič se niso bali, da bodo imeli prazne dvorane. Kamor koli so prišli, so bile dvorane zasedene do prav zadnjega stola, ponekod so morali gledalci celo stati, ker je zmanjkalo sedežev. Igralci sami pa so tudi potrebovali veliko ur, da so dobili potrebne rekvizite, vendar so jim v muzejih NOV priskočili na pomoč. Marsikateri starejši človek, ki je vojno doživel, je med igro jokal. Dobro so igro sprejeli

učenci šole Baza 20 iz Dolenjskih Toplic. Njim so jo igralci zaigrali brezplačno.

Partizansko dramo Raztrganci so v režiji Janeza Vovka odigrali v Soteski, Straži, Dvoru, Žužemberku in dvakrat v Dolenjskih Toplicah. Igrali jo bodo tudi v Podturnu pod partizanskim Rogom. Vabijo pa jih še marsikam. Med ljudmi je čutiti še duh in prijateljstvo do resničnih partizanskih prireditev. Zaznati je, da si ljudje želijo pristnega partizanskega tovarištva, ker ga drugače ni občutiti. Le še v osnovnih šolah ali pa ob takih priložnostih se spremenijo, kakor se je spremenila drama Raztrganci v prave partizanske mitinge in spomine na tiste hude, a slavne dni. Pri tej igri sta sodelovala tudi udeleženci iz NOV, kar je igralski ekipi vsekakor dosti olajšalo, da so bili prizori res podobni partizanskim iz tistih dni.

Vse kaže, da bo Kulturnoumetniško društvo Zarja iz Soteske, kjer skoraj ni hiše, ki ne bi dala vsaj enega igralca, še naprej živelo za razvedrilo ljudi. Polne dvorane so dovolj veliko zagotovilo, da so jih ljudje že davno sprejeli za svoje, posebno še letos, ko so gledalci, kjer sta se med vojno zadrževala 7. korpus in 15. divizija NOV, res lepo in dostojno predstavili tiste hude čase, v skromno zahvalo, v čast 40. obletnice osvoboditve.

Tone Virant

Tako smo šli v upor

Ob prazniku krajevnne skupnosti Rakek

Že trideset let mineva od takrat, ko so se rakovski fantje odločili, da z orožjem posežejo v boj proti okupatorju in domačim izdajalcem. Dne 13. marca 1942 je odšla v partizane prva večja skupina z Rakek in okoliških vasi. V naslednjih dneh so jim sledile še manjše skupine in posamezniki. Ustanovili so Rakovsko četo na Raci gori nad Loško dolino. Ta dan krajani Rakek praznujejo svoj krajevni praznik. Letošnja slovesnost ob 40. obletnici osvoboditve bo združena z odprtjem nove šole, zgrajene s samoprispevkom občanov.

Zgodba iz zaledja

Naša partizanska vojska ne bi mogla brez terenskih aktivistov dosežati takih uspehov in osvoboditi domovine. Nešteto pogumnih in zavednih deklet in mater je izvrševalo razne nevarne naloge, v katerih je bilo njihovo življenje velikokrat na nitki. Ena pogumnih in vdanih aktivistk Anica Vidrih, doma iz Laz pri Planini, živela pa je na Rakek, je s svojo požrtvovalnostjo dajala partizanskim enotam dragoceno pomoč. V februarju 1944 jo je aretirala domobranska policija. Mučili so jo in jo nato poslali v nemško taborišče. Izčrpana se je vrnila domov šele septembra 1945.

Po kapitulaciji Italije leta 1943 je skupaj s prijateljico, s katero sta bili stalno povezani, dobila nalogo, naj odnese v Lansk vrh material. Ker pa so prijatelji starši z grožnjami preprečili, da bi šla na pot, je Anica za to nalogo ostala sama. Časa za oklepanje ni bilo, zato se je odločila, da gre na pot brez spremstva. Pod pretvezo, da ima v Lazah bolnega očeta, je Anica od nemškega poveljstva, ki je bilo v Lavricah, dobila prepustnico za prehod čez blok Rakek-Ivanje selo. V športno torbico je spravila pištolo z na-

boji. V trgovini je kupila krmo za živino. V vrečo s krmo je z vso pozornostjo proti sredini zložila petinideset zavojev injekcij, nato pa vrečo zavezala. Povezala je še culo umazane perila, ki naj bi ga nesla domov oprat, in krenila na pot. Malo preden se je v naglici zavihnila na kolo, so jo obvestili, da se proti Rakeku pomika od Ivanje sela nemška kolona. Toda v odločilnih trenutkih se ni smela meniti za to. Na bloku na Rakeku je naletela na veliko nemških vojakov. Srce ji je burno utripalo, ko se je z najbolj nedolžnimi očmi zadržala v obraz vojakov in stražarjev in mu odkrito razkazovala vsebino svoje torbice. Na pištoli so bile seveda naložene ženske potrebščine. Verjetno je prepričljivo odigrala svojo vlogo naivnega, poštenega dekleta, ker jo je spustil. S tesnobnim občutkom je mimo dolge vojaške kolone končno prispela domov v Laze. Toda treba je bilo naprej v Lanski vrh, poti do tja pa ni poznala. Za pomoč je prosila Škrjančeve v Jakovici, ki so ji dali za voznika komaj dvanajstletnega Jožeta. Ko sta s fantičem prispela do hladnega in vlažnega skrivališča, kjer so ležali ranjeni partizani, je bila Anica tako pretresena, da je začela jokati. Toda kmalu je čvrsta vedrina ra-

njenih borcev prešla tudi nanjo.

Junaški otroci

Tudi Jože Škrjančev-Nagode, Aničin vodnik, se te poti dobro spominja. Pred nekaj leti, ko je bilo v Kalishah partizansko srečanje, je Anico popeljal po isti stezi, po kateri sta pred štiridesetimi leti hitela k ranjenim partizanom.

Anica Vidrih

Mali Jože je večkrat pomagal partizanom. Nekaj mesecev kasneje je njegova sestra Tončka iz Dolomitskega odreda pripeljala pet partizanov, ki naj bi pri njih v Jakovici počakali, da se zmrzati. V varnem zavetju noči bi se čez Log odpravili v Planino. Dvanajstletnega Jožeta so poprosili, naj jih pospremi. »A samo do vode«, so ga še posvarili starši. Partizani pa, ki niso dobro poznali poti, so želeli, naj bi jih vodil še naprej. Jože ni okle-

val. Dali so mu majhno italijansko puško in bombo, če bi jih med potjo napadli, na glavo pa si je ponosno nadel titovko. Pripeljal jih je v Planino. v trafiki pri Abrahamsbergu so partizani dobili cigarete, pri Demšarjevih pa so jim dali slanine. Ko pa so na občini pozvonili tajniku, jim le-ta ni hotel odpreti, zato so vdrli. Luknja, ki so jo naredili, je bila tako majhna, da je le Jože lahko smuknil skozi jo v tajnikovo stanovanje in od njega zahteval ključe upravnih prostorov in blagajne. Tajnik mu jih je takoj izročil. Sretil nabiranja materiala je podelil stražar s sporočilom, da se bliža nemška patrulja. V naglici so pograbili še star pisalni stroj, ki jih je z zvonenjem izdajal ves čas, ko so ob robu ceste tekli proti Dolnji Planini. Ustavili so se šele, ko so pri cerkvi zavili nad Žihrovo kmetijo. Toda tja so kmalu za njimi prišli Nemci in obkolili hišo ter s tem preprečili partizanom, da bi vzeli Žihrove konje in z njimi pripeljali material.

V jutranjih urah so se vrnili v Jakovico. Doma je bil Jože seveda kregan, saj je starše pošteno skrbelo, kaj je z njim. Naslednji dan pa, ko je bil po opravih v Planini, so povsod govorili samo o tem, kako so partizani izpraznili občinsko hišo. Posebej so omenjali malega partizana.

Opisana zgodba sta le delček iz mozaika spominov, kako so se bojevali rakovski aktivisti. Brez njih, brez otrok, žena in staršev partizanski boj ne bi bil zmogljiv, kakor je bil.

Jože Simšič-Jelen

Partizanski znaki in medalje /90 Naše brigade iz Sovjetske zveze

Spominski znak borcev 1. in 2. jugoslovanske pehotne brigade in 2. tankovske brigade, ustanovljene v ZSSR, je oblikoval Janez Pernuš, osnutek zanj pa izdelal Ivan Orehek, sam borec brigade iz Sovjetske zveze. Znake je izdelala delavnica bratov Primožič v Kranju. Skupno je bilo izdelanih 700 spominskih znakov. Prva podelitev je bila 31. julija 1983 borcem 1. jugoslovanske pehotne brigade ob 40-letnici ustanovitve enote, ki je bila decembra 1943 ustanovljena kot Samostojni jugoslovanski odred v ZSSR. Druga podelitev znakov je bila 4. julija 1984, ko so ob 40-letnici svojih enot dobili znake še borci 2. tankovske in 2. jugoslovanske pehotne brigade. Proslava je bila v Domžalah. Mnogi borci so dobili svoje znake tudi po pošti. Do januarja je bilo podeljenih že 650 spominskih znakov.

Kot so zapisali borci v knjigi Bojna pot brigad, ustanovljenih v ZSSR, je nastopilo leta 1948 za borce jugoslovanske brigade nič kaj prijetno obdobje, ko je Jugoslavija rekla Sovjetski zvezi in Stalinu svoj zgodovinski:

»Ne!« Zapisali so še, da ni znan noben primer, da bi se njihov borec izrekel za recolucijo informbiroja, kljub temu pa je Jugoslovanska brigada iz ZSSR postala brigada, o kateri se ni govorilo. Čeprav so bile uvodoma navedene brigade ustanovljene v Sovjetski zvezi, so prelivala kri svojih borcev za svobodno domovino na naših tleh. Borci 2. JPB so bili decembra 1944 po prihodu v Jugoslavijo vključeni v Peto krajiško brigado, 1. JPB pa se je vse do konca bojevala kot enota NOV. Kmalu po prihodu v Jugoslavijo je v hudih bojih z Nemci izgubila okoli 600 borcev, od tega jih je 300 padlo. Brigada je sodelovala v bojih na sremški fronti, konec vojne pa jo je našel v Sloveniji. V brigadah iz ZSSR so bili večinoma slovenski fantje, ki so jih na Štajerskem in Gorenjskem v svojo vojsko mobilizirali Nemci in Rusi ujeli, ter hrvaški vojaki NDH, ki so bili ujeti pred Stalingradom. V jugoslovanskih brigadah iz Sovjetske zveze je bilo, kot so sami zapisali v svoji knjigi, okoli 3000 borcev, od tega jih je padlo ali bilo ranjeno približno 2000.

Janez J. Švajncar

Spominski znak borcev brigad, ki so bile ustanovljene v Sovjetski zvezi

Dušan Rebolj

Devetdesetletna Frančiška Peskar

Devetdesetletna Frančiška Peskar je bila rojena 16. februarja 1895 v Dečji vasi pri Trebnjem v kmečki družini. Veliko je pretrpela v življenju. Že kot otrok, ko je dopolnila komaj pet let, je delala pri premožnejših kmetih, pasla živino in opravljala druga dela. Leta 1917 se je poročila in se preselila k možu na Ponikve. Nekaj let pred vojno so srečno živeli v Šentvidu pri Stični. Mož je delal na železnici, Frančiška pa je doma gospodinjala. Tudi pri njih se je rodilo deset otrok. Toda prišla je okupacija. Vsi so se priključili OF. Dva sinova sta odšla v partizane maja 1942. Frančiško, moža

in vse otroke so Italijani odpeljali v internacijo na Rab in kasneje v Gonars. Ob kapitulaciji Italije so se iz internacije vsi vrnili domov.

Otroci so odhajali v partizane, na koncu pa še mož. Frančiška je ostala doma in skromno preživljala mlajše otroke. Toda še z večjo verno se je lotila dela. Kot kurirka rajonskega odbora OF je prenašala pošto v Temenico, Debeli hrib, na Polzevo, Pristavo in drugam. Junija 1944, ko so Nemci in domobranci zasedli Šentvid, so jo spet odpeljali v internacijo v Nemčijo. Doma so ostali trije otroci, sami brez vsega, najstarejši je bil star 13 let. Pravi, da ji je bilo najbolj hudo za majhne otroke, ki so ostali sami doma. Skrb za otroke jo je gnala, da je skupaj s trinajstimi zaporniki, ki so

delali zunaj taborišča, aprila 1945 pobegnili. Hodili so peš, se vozili tudi z vlakom, doživljali bombardiranja in druge težave, toda v takratni zmešnjavi jih ni nihče ustavljal. Dne 28. aprila so prišli na Jese in potem domov.

Po osvoboditvi sta z možem sedem let živela v Šentvidu in v Velikih Laščah, kjer sta bila aktivna družbenopolitična delavca. Nato so se preselili v Ljubljano. Frančiška že dolgo živi sama in za njo skrbijo otroci. Vesela je, ko prihajajo vsak dan in ji pomagajo. Tudi borci iz krajevnne skupnosti Ajdovščina jo obiskujejo. Frančiška se rada pogovarja in veselo pripoveduje, kaj je vse doživela.

Jože Cotič-Iztok, fotografiran 1944. leta

Viktor Cotič

seznanil in pripravil tudi sestanek z Matevžem. Pogovarjali so se o odhodu v partizane. Matevž je bil zadovoljen in je priporočil, naj še naprej pridobivata odločne somišljenike, ki so sposobni in pripravljeni prijeti za orožje. Domenili so se, da je čez zimo treba pridobiti še nekaj takih, ki bodo spomladi odšli v partizane. Zato je tudi Viktorju naročil, naj agitira med vojaki v kasarni in še koga pridobi, in se pridruži partizanom. Seveda je Viktor po vrnitvi z dopusta našel nekaj primorskih fantov, ki jim je natančneje zaupal, kaj se dogaja na Vipavskem.

Decembra 1941. leta sta nekega dne Matevž in Jože Cotič prišla do Železnih vrat nad Dornberkom, kjer sta se sestala z Avgustom

Dugolinom-Maksom, aktivistom OF iz Škrbine na Krasu. Dogovarjali so se o sodelovanju in obveščanju na terenu. V Škrbini in bližnjih vaseh je tedaj tudi Maks pridobil zaupnike OF in take, ki bi bili pripravljeni stopiti v partizane. Po zaupnikih OF so tisto zimo tako v Škrbini z okolico kot v Dornberku že začeli zbirati prostovoljne prispevke za OF.

Novembra in decembra 1941. leta je s Sinigojem in Cotičem že sodelovalo nekaj domačinov, ki so se odločno izjavljali za OF in so bili pripravljeni tudi oditi k partizanom. Ko pa so dobili poziv za odhod v italijansko vojsko, so se ustrašili posledic pa so odšli v italijansko vojsko.

Prva skupina partizanov, ki jo je na Primor-

ske pripeljal Ervin Dolgan-Janez, se je čez zimo zadrževala okrog Gornje Branice in Štjaka, na spomlad 1942. leta pa se je premaknila pod Ostrožno brdo in je dobila ime 1. primorska partizanska četa. Matevž je v Gorici in okolici iskal prve prostovoljce za vstop v to četo. Med temi so bili: na Taboru Jože Cotič, v Renčah Ivan Furlan in v Goriških Brdih Albert Bole. Slednji je bil namreč tudi povratnik iz Jugoslavije.

Od novembra 1941. do marca 1942. leta je v Ajdovščini, pri starših svoje žene, stanoval Martin Greif (1918. l.). Pribežal je s Štajerske, kjer je že bil partizan. V Ajdovščini se je povezal z Jožetom Lemutem-Sašo in Matevžem, ki je bil tedaj v Gorici. Tako je marca 1942 Greif prišel iz Ajdovščine v Dolganovo skupino (četo) in postal primorski partizan.

Okrog 20. marca 1942 zjutraj sta se Matevž in Albert Bole z vlakom pripeljala iz Gorice v Dornberk, kjer je na postaji čakal Jože Cotič. Ko mu je Matevž pri oknu vagona dal znak, je vstopil in se peljal do Ajdovščine. Tu je Matevž odpeljal Boleta in Cotiča h Greifu na stanovanje. Po krajšem pogovoru se je Matevž vrnil v Gorico, Greif pa je nova prostovoljca pospremil mimo Slapa, Loža, Podrage, čez Vremščico v partizansko taborišče pod Ostrožno brdo v Brkinih. Po Cotičevem spominu so v to taborišče prišli 22. ali 23. marca 1942. Istega dne je komandir čete postal Martin Greif-Rudi, dotedanji komandir Ervin Dolgan-Janez pa je odšel na politično delo na teren. Cotič si je tu izbral partizansko ime Igor, Bole pa Miloš. Tu je bil že tudi prvi partizan iz Renč Ivan Furlan, po domače Baronov, ki je dobil partizansko ime Pater. Med drugimi sta že bila v tej četi tudi Anton Ferjančič-Zvonko in Janko Premrl-Vojko.

Zadnje dni marca je v to taborišče prišla Igorjeva četa. Milko Špacapan-Igor (14. 7. 1910. - 28. 11. 1942.), doma v Ozeljanu, jo je

pripeljal z Notranjske. Imela je 22 borcev, Greifova pa približno tudi prav toliko. Naslednjega dne sta se četi skupaj premaknili na Vremščico nad Volče, kjer sta se zadržali nekaj dni. Igorjeva četa je tu dobila ime 2. primorska partizanska četa. Jože Cotič ni mogel biti Igor, ker je tako ime že imel Milko Špacapan, komandir 2. čete. Izbral si je novo ime Iztok, ki ga potem ni več menjal.

Z Vremščice sta se četi premaknili k cerkvi sv. Socerba nad Podrago. Tu sta bili od 3. do 6. 4. 1942. Petega aprila je bila tedaj velika noč. Za praznik so borce obiskale mladinke iz Podrage, ki so jim prinesle priboljšek. V ponedeljek, 6. aprila, zvečer je 2. četa odšla v novo taborišče na Nanos. Vodil jih je Janko Premrl-Vojko. Dan ali dva za njo je po isti poti odšla še 1. četa. Taborišče sta si uredili v gozdu med Blažonovo in Abramovo domačijo. Jože Lemut-Saša (29. 1. 1918 - 17. 8. 1942) je tu pripravil ustanovitev 1. primorskega partizanskega bataljona.

Dne 18. aprila 1942. leta je italijanska vojska napadla to taborišče. Po večurnem boju se je večina borcev vendarle rešila. Jože Cotič-Iztok je z Vojkovo skupino prišel v Trnovski gozd. Že proti koncu aprila je ta skupina napadla kasarno gozdne milice na Krnici. Vojko je bil komandir, Iztok pa politični delegat tistega voda. Zaplenili so nekaj pušk, streliva in opreme, ranjeni stražar pa je pobegnil. Naslednjega dne je večja italijanska enota napadla Vojkov vod pri Krnici, ki pa se je organizirano in brez izgub umaknil. Iztok je bil ranjen v desno roko in je s tremi borci odšel v Spodnjo Vipavsko dolino. Nekaj dni se je zadržal pri Petru na Vogrskem, potem pa je čez Pedrovo in Erzelj prišel v bližino vasi Slap pri Vipavi. Tu je dobil zvezo z Milkom Špacapanom - Igorjem in prišel v taborišče nad Ozeljanom.

Se nadaljuje

Spomini Danice Ribičič

Osmege marca je bila na gradu Bogenšperk lepa kulturna slovesnost. Založba Borec je predstavila knjigo Zaupanje, ki jo je napisala Danica Ribičič-Vera in jo posvetila litjskim ljudem in krajem. Urednika Borca Andreja Kmecl in Jože Stabej sta v prepolni »poročni dvorani« prikazala, kako je nastalo to delo, ki pomeni dragocen prispevek k zgodovini zasavskega in štajerskega partizanstva, osvetljuje pa tudi širša razsežja narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem. Učenke litjske osnovne šole so navzočim – z mnogimi pomembnimi kulturnimi in družbenopolitičnimi delavci sta se slovesnosti udeležila tudi Josip Vidmar in Sergej Kraigher – prebrale nekaj odlomkov iz teh pričevanj, ki jim avtoričin dober slog in nadvse iskren osebni pristop zagotavlja, da bodo marsikomu mikavno branje. (Odslej mislijo na tem Valvazorjevem gradu vsako leto 8. marca predstavljati nova avtorska dela slovenskih žensk).

Knjiga v obsegu 230 strani, o kateri je beseda, je sestavljena iz treh delov. Prvi del je skorajda sociološka študija, ki se ukvarja z diferenciacijo ljudstva na litjskem območju, ko se je odločalo za boj proti okupatorju. Tu so tudi zapisani avtoričini osebni spomini na obdobje od pomladi 1941 do 17. decembra 1943, ko je odšla v partizane in se je tako končalo njeno delo terenske aktivistke. V drugem delu Danica Ribičič popisuje boje, hajke, pohode, preizkušnje svojega »visokega partizan-

stva«, trajajoče do začetka julija 1944, ko so jo poklicali za šifrantko v glavni štab. Tretji del obsega Verine spomine na njeno življenje in delo na osvobojenem ozemlju v Beli krajini in na roškem območju ter na posled v visokih institucijah v osvobojenem Beogradu.

Natančen in preverjen dokumentarni podatek, miselnost in čustvena refleksija, prenekateri poskus nepristranske ocene vojaških, političnih in še zlasti moralno etičnih ravnanj sebe same ter ravnanj svoje ožje in širše skupnosti – to so temeljni elementi, iz katerih je stkana pripoved partizanke Vere. Iz pričevanja odsevajo pisateljične značilne lastnosti, med katerimi so posebno razvidne neomajna vera v človeka in človečnost, strpnost do zmot »malih ljudi« in nepodkupljivost v oceni avtoritet, nazorska trdnost in skoraj boleča samodisciplinarnost v odnosu do revolucije, do osvobodilne ideje, prakse in organizacije. Iz tega preprostega in odkritosrčnega dela se očituje tudi zahteva, kako ohranjati in razvijati partizanske vzore o enakopravnosti med spoloma.

Zdi se, da zlepa kakšna knjiga ni bila naslovljena primerneje. Z besedo Zaupanje je pisateljica povedala vse tisto, kar celo biblija, ki ji ne gre odrekati jedrnatosti, izraža s tremi pojmi: vera, upanje, ljubezen. Danica Ribičič je hotela reči, da potrebujemo danes in jutri prav to, partizansko vsebino življenja.

Zvone Kržišnik

Doktor – pred snemanjem

Na tiskovni konferenci, ki je bila 7. marca na sedežu Vibe filma, je bilo javnosti sporočeno, da se bo v kratkem začelo snemanje novega slovenskega umetniškega filma Doktor po istoimenskem romanu Janeza Vipotnika. Direktor Vibe Bojoh Štih je za trdil, da bo film posnet v 40 snemalnih dneh že do sredine maja, slavnostna premiera pa bo za letošnji dan republike. Vse poprejšnje delo je bilo torej dobro opravljeno; za snemanje so že urejeni nekateri najvažnejši interieri.

Scenarij je napisal Vojko Duletič; on bo film tudi režiral. Direktor fotografije in hkrati snemalec bo Karpo Godina. Sceno bo oskrbel inž. Mirko Lipužič, kostume Milena Kumar, maska pa bo na skrbi Berte Meglič. Tonosko snemanje bo opravil Matjaž Janežič, montažo Toni Zihel. Direktor filma bo Pavel Kogoj. Igrali bodo

Slavko Cerjak (naslovno vlogo), Angela Hlebce, Teja, Glažar, Dare Valič, Demeter Bitenc, Ivan Rupnik, Zvone Hribar, Miloš Battelino, Roman Končar, Rolf Becker in seveda še kdo.

Duletič je izjavil, da film ne bo »duletičevski«, kar pomeni, da bo izrazilo akcijski; da se bo izvil iz statičnosti, ki je sicer značilna za tega psihološko pretanjenega režiserja. O napovedani razgibanosti prica dvojce: na 200 straneh snemalne knjige se razvršča kar 120 sekvenc, velike dinamične možnosti pa izhajajo tudi iz samega Vipotnikovega romana, saj je le-ta v mnogih razdelkih takel, da ne potrebuje kdove koliko dodatnih scenarističnih posegov.

Obstaja vse upanje, da bo zgodba o junaškem in nesrečnem Vladimiru Kantetu prenešana na filmski trak umetniško tehtno – tako v svojih zunanjih kot notra-

njih razsežjih. Iz tega lahko nastane zares kaj več kot filmana zgodovina.

Po besedah Bojana Štiha si film zastavlja nalogo, s svojimi sredstvi izpovedati, kako koherentno povezan je bil osvobodilni boj v Ljubljani; kako nujen, silovit, moralno etičen, organizacijsko sposoben in duhovit je bil ta boj. V filmu se mora pokazati resnica, da se slehernik v tistem usodnem času svobodno odločal in moral se je odločiti – ali bo krenil po poti žrtvenega boja, ali po poti oportunizma in izdajstva. »Toda te svoje izpovednosti,« je poudaril Štih, ko je nadaljeval svojo dramaturško razčlemba, »film ne misli dosežati na poceni adorativen način, marveč bo segel po govorici človečnosti. Kot tak hoče film pomeniti klic h kulturni samozvesti in zvestobi do slovenske zgodovine.«

Z. K.

Nova knjiga dr. Božene Grosman:

Partizanska zdravnica

Spet smo dobili kamenček, ki bo izpolnil mozaik o zgodovini partizanskega zdravstva. Knjižica dr. Božene Grosmanove Partizanska zdravnica je gotovo prispevek k zbiranju gradiva, da bo mogoče napisati zgodovino partizanskega zdravstva.

Partizansko zdravstvo je bilo pri nas, posebno v Sloveniji, nekaj edinstvenega. Razlikovalo se je od organizacij, ki so bile v drugih delih države, posebno z našim sistemom partizanskih bolnišnic. Zdravniki in drugo zdravstveno osebje so se z vso svojo voljo, visoko etiko, z vso neizrečeno požrtvovalnostjo bojevali za rešitev vsakega ranjenca, vsakega bolnika, za vsakega otroka. Vojaška zdravstvena služba je bila tesno povezana s civilno zdravstveno službo. To edinstveno službo, te naše partizanske zdravnike moramo ohraniti pred pozabo. O tem morajo zvedeti naši otroci, zvedeti mora ves svet, zato je nujno napisati zgodovino te službe. To ni obveznost samo sekcije za partizansko saniteto pri Slovenskem zdravniškem društvu, ampak je dolžnost in prizadevanje vseh nas.

Prispevek za gradivo te zgodovine je tudi knjiga partizanske zdravnice dr. Vide ali kot so jo klicale hvaležne partizanske matere »naša mamica«. Knjiga je izšla pri Partizanski knjigi nekaj dni pred 8. marcem.

Predstavitev knjige je bila 5. marca v Cankarjevem domu. Velika udeležba je kazala veliko zanimanje za knjigo. Knjiga ima 150 strani in je opremljena s številnimi partizanskimi fotografijami. V Cankarjev dom je s težavo prišla naša doktorica, ki je že predlanskim prekoračila 80. leto in je naša najstarejša partizanska zdravnica. Pri »predsedniški« mizi je sedela vsa skromna. Na povabilo direktorja Partizanske knjige, naj pove nekaj o knjigi, je bila presenečena, ker ji nihče ni prej povedal, da bo morala kaj spregovoriti. Začela je počasi, toda vedno bolj se je razvnela in beseda ji je vedno bolj tekla. Zanimivo je pripovedovala, kako in zakaj je začela pisati. Pogosto je namreč svojim nečakom pripovedovala o svojem partizanskem življenju in delu. Končno se je odločila, da bo svojo osamljenost preganjala s tem, da bo

pisala. Tako je nastala odkritosrčna izpoved, zanimivo branje. Pero ji je teklo gladko, polno spominov, od nje nega študija medicine, predvojne službe kot zdravnice, kot prostovoljke 1941. leta, partizanske zdravnice in po vojni pionirke naše pediatrične službe, borke za razvoj naše moderne zdravstvene službe, predvsem s področja otroškega varstva.

Ta knjiga ni njeno edino pisanje. Napisala je že eno knjigo, mnogo več pa člankov s tematiko o partizanskem zdravstvu, če ne omenjamo številnih strokovnih del. Zbrano ima tudi obsežne bibliografske podatke o tem, kar je bilo doslej napisanega o partizanski saniteti.

Spomin se ji vedno vrača v naše partizanske gozdove, predvsem v Kočevski Rog, ki njeenim ranjencem in bolnikom, predvsem pa k »njenim« mladim partizanskim dojenčkom in otrokom, ki so se rodili med visokimi smrekami, kot mlade srnice, ki jih večkrat omenja. V svoji knjigi se spominja tudi ubogih begunčkov, taboriščnikov, borcev in drugih. Najljubši pa ji je spomin na Kočevski Rog in njegove partizanske bolnišnice.

dr. Milan Dolenc

Zgodovino revolucije moramo obravnavati odgovorno

Člani odbora Osvobodilne fronte medvojnega okrožja Litija smo na rednem delovnem sestanku obravnavali naše že opravljene in prihodnje naloge v zvezi s pisanjem zgodovine NOB v našem okrožju. Zbrali smo veliko izvirnih pričevanj aktivistov OF in partizanov o dogajanjih, bojih in žrtvah v takratnem tako usodnem času za naš narod. Ogromna večina ljudi v naših krajih je s srcem in z dejanji na strani osvobodilnega gibanja proti okupatorju in njegovim pomagačem. Zato se ne moremo strinjati z različnimi članki v tisku in revijah, ki blatijo partizanski boj in KP, ki je ta boj vodila. Prizadeti smo in protestiramo proti vsakršnjemu prizadevanju po rehabilitaciji in opravičevanju izdajstva v karšnikoli preobleki. Mislimo, da nekateri namerno ustvarjajo zmedo in zavajajo današnjo mladino z željo, da bi se k nam vrnila predvojna navzkrižja in sovraštva.

»Razen naše revolucije, izvirne in ljudske, ni bila nobena stvar tako sveta, da je ne bi mogli popraviti.« V smislu teh Kidričevih besed smo za široko demokracijo in tudi za kritičen odnos do sedanjih in preteklih napak. Zgodovina revolucije ni tabu tema, obravnavati pa jo je treba zelo odgovorno. Želimo, da bi vsi in na vseh ravneh pojasnjevali okoliščine in pogoje našega boja, da ga bodo – tako kot mi aktivisti – razumeli vsi ljudje, zlasti pa mladi. To bo utrjevalo našo enotnost in moč za premagovanje tudi današnjih in prihodnjih nalog.

Okrožni odbor OF Litija
pri OK SZDL Litija

Odgovor šentjurskih mladincev

V sedmi, februarski številki časopisa TV-15 smo lahko prebrali članek tovariša Franca Ježovnika, v katerem je opisal pohod planincev po poteh borcev 14. divizije. Po njegovem mnenju se pohoda niso udeležili šentjurski mladinci, temveč mladinci iz Dramelj. Mislim, da so drameljski mladinci in osnovnošolci sestavni del šentjurske mladine in kot takšni sestavljajo OK ZSMS Šentjur. Razen tega je dobršen del mladih v PD aktivno vključenih v delo ZSMS, in je zato res težko govoriti o pasivnosti šentjurske mladine. Pohod, ki so ga organizirali planinci, udeležili pa so se ga tudi člani PD iz sosednjih regij ter mladinci in osnovnošolci iz Dramelj, je bil preveč ilegalen, saj o njem družbenopolitične organizacije v občini Šentjur niso bile obveščene, zato je bilo tudi mladih manj na pohodu.

Upam, da bodo v prihodnje planinci šentjurske mladince obvestili vsaj po telefonu pred odhodom, in ne s čudnimi izjavami nepoučenih prek lista, ki ga berejo skoraj vsi borci v naši občini, ter so o aktivnosti mladine pri obujanju tradicij NOB v občini Šentjur avtentično ter pozitivno obveščeni.

JANEZ KUKOVIČ

Razprava o spominski plošči v Pesnici

Krajevna organizacija ZZZB NOV Pesnica pri Mariboru je sklicala pred dnevi pogovor, na katerem so razpravljali o spominski plošči, ki so jo zaradi gradnje mote-

la odstranili z gostišča Kerenčič. Najprej so jo namestili na južni strani motela na neprimernem kraju. Pozneje so spominsko ploščo ponovno sneli in jo sedaj hranijo v Muzeju narodne osvoboditve v Mariboru. Pogovora so se udeležili predstavniki Zavoda za spomeniško varstvo Maribor, gostinskega podjetja Astoria, okrožnega odbora aktivistov OF, skupščine občine Maribor-Pesnica in občinskih družbenopolitičnih organizacij, gradbenega podjetja Stavbar in drugi.

Predsednik odbora krajevne organizacije ZB Pesnica Franc Jernejšek je dejal, da so se pri snemanju in ponovnem nameščanju spominske plošče zgodile nekatere nepravilnosti, ki jih bo treba še raziskati. Predstavniki okrožnega odbora aktivistov OF pa so poudarili, da je stala na kraju sedanjega motela zgodovinsko zaščitena hiša, ki so jo sedaj odstranili. V tej hiši so se shajali vidni partijski in skojevski funkcionarji, tu sta bila partizanska tehnika in zbirališče zavednih revolucionarjev že pred vojno, zlasti pa med NOB. Iz Kerenčičeve hiše je padlo pet ljudi. Zaradi tega je še bolj pomembno, da spominsko ploščo ponovno namestijo na motelu. Seveda je potrebno sedaj napisati na njej drugačno besedilo. Zaradi tega so predlagali Zavodu za spomeniško varstvo Maribor in Muzeju narodne osvoboditve Maribor, naj pripravi čimprej ustrezno besedilo. Dogovorili so se, da bi morali novo spominsko ploščo odkriti na stavbi motela do 27. aprila letos ali najkasneje do 22. junija letos – do krajevnega praznika Pesnice. Predstavniki družbenopolitičnih organizacij so odločno zanimali objavljene izjave v nekaterih časopisih o tem, češ da je protest borcev neutemeljen in da gre pri celotni zadevi za lokalne zdrahe. Sekretar predstava občinskega komiteja ZKS Maribor-Pesnica Mirč Pestiček je dejal, da nihče v družbenopolitičnih organizacijah v Pesnici ni dal takšne ocene. Po njegovem mnenju pa je res, da bi celoten problem ob plošči na motelu v Pesnici lahko resili brez objavljanja protestov v sredstvih javnega obveščanja.

Iz razprave je bilo tudi razvidno, da bi morali v prihodnje pri namestitvah oziroma odstranitvah spominskih plošč upoštevati mnenje Zavoda za spomeniško varstvo in se sproti dogovarjati o takšnih posegih. V tem primeru bo tudi manj nesporazumov, ki se lahko izrodijo tudi v politične probleme.

M. K.

Nepravična sodba

(odgovor RTV Ljubljana na zapis Srečka Grašiča)

iz Uredništva dokumentarnega programa TV Ljubljana odgovarjamo na pripombe tovariša Srečka Grašiča, ki jih je izrazil pod naslovom Površna oddaja o 6. SNOUB Slavka Šlandra v 7. številki glasila TV 15 Naš tovariš.

Lahko bi odgovorili le tovarišu Grašiču, vendar, ker so bile pripombe posredovane javno, enako nanje tudi odgovarjamo. Tovariš Grašič je oddajo spremljal na programu TV Zagreb, kajti TV Ljubljana jo je predvajala že septembra in nanjo smo dobili vrsto pohvalnih odmevov.

Povsem razumljivo je, da se v polurnem dokumentarnem filmu ne moremo lotiti monografije te ali one partizanske enote. Razlogi za prikaz le nekaj dogodkov so bili pri zasnovi oddaje več kot opravičljivi. Avtor dokumentarnega filma je Stane Lenardič, ki je bil borec Šlandrove brigade in je dogodka, ob katerih se film ustavlja, posnel med vojno. Posebej je treba poudariti, da gre za dolgo iskano, izvirno filmsko gradivo. Izvirno je tudi po tem, da so to pravzaprav edini ohranjeni ali bolj rečeno dostopni, filmski posnetki partizanov v bojni akciji. Akcijo, zasedo Šlandrove brigade pri Trnavi, zaprisego in boje v Ljubnem je Stane Lenardič z dodatnimi snemanji in dokumentarnim gradivom strnil v celoto, ki je sama po sebi izjemne kakovosti in dokumentarne vrednosti, sicer pa je izsek iz bojne poti 6. SNOUB Slavka Šlandra. Kot vemo v uredništvu, je avtorju dal vso podporo tudi odbor skupnosti borcev Šlandrove brigade.

Prav zaradi že poudarjene vrednosti dokumentarnega filma smo ga tudi ponudili v izmenjavo in na ogled gledalcem srbohrvaškega jezikovnega področja.

Redaktor oddaj Čas, ki živi:
JANEZ KRANJC

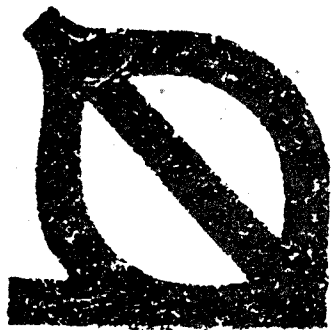

**Industrija
stavbnega
pohištva**

61310 ribnica
partizanska 3
jugoslavija

telefon: (061) 861-411

**inovak okna
kombivak okna
okna s polkni
gibliva polkna
notranja vrata
vhodna vrata
garažna vrata
lamelirani profili
lamelirane plošče**

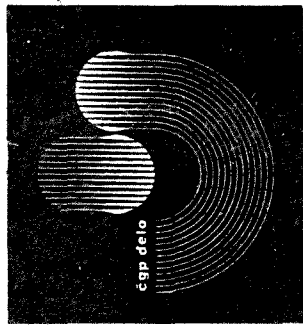

**KMETIJSKA
ZADRUGA
VRHNIKA,**

**VRHNIKA, CANKARJEV
TRG 5**

TELEFON: Uprava 70-029, 70-231 • Mle-
karna: 70-231, • MLEČNA: 70-135 •
KLAVNICA: 70-212 • TRGOVINA Z REPR.
- MAT. IN ODKUP: 70-237 • ŽIRO
RAČUN PRI SDK VRHNIKA 50110-601-
29044

*Mlekarna z mlečnimi
izdelki, mleko, primarna
proizvodnja*

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje
Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35
p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:
Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD

- stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revijski tisk
- ofset in knjigotisk (eño in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigoveznica)

OBLOGA SLIKOPLASTIKA
LJUBLJANA - POLJE

Delovna organizacija za zaključna dela v gradbeništvu OBLOGA-SLIKOPLASTIKA opravlja svojo dejavnost na celotnem območju SR Slovenije, kakor tudi na območju drugih republik SFRJ že 25 let. S svojo tradicijo in izkušnjami je prispevala h končnemu oblikovanju mnogih reprezentativnih objektov, lokalo-
lov, bazenov in stanovanjskih stavb ter stanovanjskih enot.

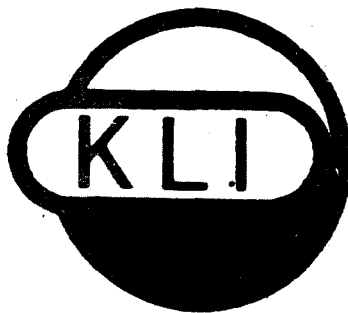
DO OBLOGA-SLIKOPLASTIKA nudi vse vrste uslug iz dejavnosti: **Oblaganja sten in podov s keramiko ter plastičnimi in iglanimi oblogami; montažo lončenih peči, pleskarska, soboslikarska in antikorozijska dela; obdelava fasad.**

Svoje usluge opravlja na novogradnjah kakor tudi na adaptacijskih in vzdrževalnih delih tako za družbeni kot privatni sektor. Informacije dobite po telefonu (061) 482-944, 482-970.

DO OBLOGA-SLIKOPLASTIKA se priporoča!

OBLOGA SLIKOPLASTIKA
LJUBLJANA - POLJE

KLI LOGATEC
TOZD: SP
OKNA

**IMOS
INSTALACIJE
GROSUPLJE**

montaža centralnih kurjav in
vodovodne napeljave

ILIRSKA BISTRICA

Priprave na junijsko proslavo

V Ilirski Bistrici se pripravljajo na veliko proslavo ob štirideseti obletnici zmage nad fašizmom in nacizmom. Proslava bo v nedeljo, 2. junija, in bo ena izmed štirih velikih prireditvev v Sloveniji, s katerimi bomo počastili ta pomembni jubilej. Pobudo za proslavo v Ilirski Bistrici, ki bo osrednja na Primorskem, je dala skupnost borcev prekomorskih enot, ki so se v sklopu 4. armade bojevale za osvoboditev Primorske in Istre. Ravno v Ilirski Bistrici so bili zadnji veliki boji v tem delu Slovenije. Ko sta že bila osvobodjena Trst in večji del Primorske, so enote 4. armade 7. maja 1945 prisilile k vdaji 97. nemški armadni zbor. Ta se je umikal z Reke proti severu. Po hudih bojih se je bil prisiljen vdati v Ilirski Bistrici in okolici.

Na seji glavnega in organizacijskega odbora so sprejeli glavne usmeritve pri aktivnosti v teh mesecih. Na dan proslave pričakujejo v Ilirski Bistrici okrog 20.000 udeležencev. To pomeni za organizatorje prav gotovo zahtevno nalogo, ki jo bodo lahko izpeljali z aktivnim vključevanjem vseh krajanov, DPO, družbenih organizacij in društev v občini.

Praznovanje v Ilirski Bistrici bo usmerjeno v zgodovinsko povezavo krajev in ljudi, ki jih je rapalska pogodba odtrgala od matične domovine in jih prepustila usodi raznarodovalne politike fašizma. Ravno zato bo proslava v Ilirski Bistrici združila poleg prebivalcev vseh desetih primorskih občin tudi Slovence iz Italije, Hrvače iz Istre in Reke ter pripadnike italijanske skupnosti v Jugoslaviji. Posebne komisije pripravljajo programe, ki bodo zajeli aktivnosti v vseh krajevnih skupnostih občine, šolah, med mladino in pripadniki JLA. Mnoge prireditve bodo segle tudi čez občinske meje.

TOMO ŠAJN

NOVO MESTO

Spomin na 1. december 1941

Številne potrosne in napisne akcije so vse leto 1941 vznemirjale italijanske okupatorje v Nove mestu. Mladina, vključena v skojevske

trojke in mladinsko organizacijo OF, je bila med glavnimi nosilci upora v središču Dolenjske. Eno izmed središč upora in napredne misli je bila takratna gimnazija. Napredna dijaška organizacija Prosveta je na novomeški gimnaziji razen dvehletne prepovedi (1934 in 1935) delovala vse do začetka druge svetovne vojne. Vrh upornega razpoloženja do osovražnih tujcev so dijaki gimnazije pokazali med poukom 1. decembra 1941: z dvominutnim molkom so stoje počastili spomin na združitev jugoslovanskih narodov v letu 1918. Zaradi take demonstracije je visoki komisar za Ljubljansko pokrajino izključil iz šole nekaj nad 200 dijakov in dijakinj. Edinstven je kot odgovor ponosnih Novomeščanov: 11 predavateljev je od sredine decembra 1941 do konca marca 1942 začelo v različnih zasebnih stanovanjih po mestu poučevati izključene dijake. Ilegalna gimnazija je bila prav gotovo izjemen primer tako v okupirani Jugoslaviji kot v Evropi.

Spomin na ta enkratni protest in iznajdlivost OF v Novem mestu je že lani pobudil krajevno organizacijo ZZB NOV na Mestnih njivah, da so njeni člani predlagali naj bi krajevna skupnost Mestne njive proslavljala 1. december kot praznik KS. Na nedavni volilni konferenci so znova predlagali, da bi postopek za razglasitev praznika KS čimprej speljali do konca. Ze letos bi radi ta dan prvič proslavili kot praznik KS, saj je nekdanja gimnazija (zdaj sednja šola pedagoško-tehnične-naravoslovne usmeritve) na območju krajevnih skupnosti. S tem, da bi ga vsi krajanji podoživeli hkrati z nekdanjimi borci in aktivisti OF skupaj s šolsko mladino, želijo počastiti 40-letnico osvoboditve.

Na volilni konferenci so se borci pristrčno zahvalili dosedanjim predsednikom krajevnega združenja ZZB NOV Marici Trelc za uspešno vodstvo organizacije. Za novega predsednika so izvolili Toneta Potočarja in sprejeli smernice za delo v letošnjem jubilejnem letu.

TONE GOŠNIK

NOVA GORICA

Deseto srečanje zamejskih borcev

V začetku marca je bilo v Novi Gorici že deseto tradicionalno srečanje zamejskih Slovencev partizanov, ki so se bojevali v 9. korpusu in drugih enotah NOV ali pa so bili aktivisti na terenu. Tako se je iz slovenskih občin Standre-

Razpis nagrad vstaje slovenskega naroda za leto 1985

Predsedstvo republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije razpisuje na osnovi pravilnika za podeljevanje nagrad vstaje slovenskega naroda nagrade za najboljše literarne, zgodovinske, memoarne, likovne, glasbene, radijske, televizijske, gledališke in filmske stvaritve o revoluciji in narodnoosvobodilnem boju na Slovenskem. Razpis za nagrade vstaje slovenskega naroda zajema vsa izvirna dela z omenjenih področij, ki so bila prvič objavljena, razstavljena, izvajana ali prikazana v času med dvema razpisoma, izjemoma pa tudi za življenjsko delo ter za stvaritve, ki so nastajale in bile objavljene skozi več let, in kot celota vsebujejo vrednote, ki jih je vredno nagraditi.

Denarnih nagrad je pet. Poleg denarnih nagrad so podeljene tudi nagrade vstaje v obliki posebnega priznanja, ki jih praviloma dobijo organizacije, kulturne ustanove, in-

stitucije oziroma kolektivi. Dela bo ocenjevala posebna žirija, ki jo je imenoval republiški odbor.

Namen nagrad je spodbujanje umetniškega in znanstvenega obravnavanja revolucionarne tematike in prizadevanja za dosego čim večje kvalitete takih stvaritev, ki ohranjajo in razvijajo etične vrednote naše revolucije in jih prenašajo na mlade generacije.

Umetniško in znanstveno delo lahko predlagajo založbe, galerije, umetniška in znanstvena strokovna društva in ustanove, organizacije zveze borcev, muzeji NOV in posamezniki. Rok za prijavo kandidiranih del je 1. maj 1985.

Predlogu naj predlagatelj predloži delo v 3 izvodih, če je izšlo v knjigi, sicer pa izčrpen prikaz in naj navede, kje si ga žirija lahko ogleda.

Ljubljana, februarja 1985

za, Podgore, Števerjana, Savodenj, Doberdoba, Gorice in drugih krajev zbralo 200 udeležencev. Med njimi so bili tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Nova Gorica, predstavniki domicilnih enot, ZZB NOV, po-bratenih organizacij in drugi.

Udeležence je prva pozdravila Erika Pavlin, tajnica VZPI-ANPI, združenja osvobodilnega gibanja na Goriškem-goriške sekcije in se pohvalno izrazila o pomoči, ki jo matična domovina daje borcem NOV ter aktivistom onstran meje. Ta pomoč se kaže predvsem v zdravstvenih storitvah v domovih in zdraviliščih ter v drugi pomoči borcem. Kritizirala pa je odnos italijanskih oblasti, ki po 40. povojnih letih zamejskim borcem še danes ne priznavajo pravic, ki so si jih izbojevali v drugi svetovni vojni. Silvino Paoletti, predstavnik KPI, je ostro obsodil dogajanje ob globalni zaščiti Slovencev, spregovoril o političnem boju le-teh, sožitju med etničnimi ozemlji, o prihodnjih majskega volitvah, pri katerih zapostavljajo borce NOV, in še o vrsti drugih problemov, ki tarejo danes tako borce NOV kakor zamejce na oni strani meje.

Prisrčno je udeležence pozdravil predstavnik ZZB NOV občine Nova Gorica Franc Vidič in jim zaželel prijetno počutje ter veselo razpoloženje.

Srečanje je bilo zares prisrčno v pravem partizanskem duhu. Besede so tekle o bojih, padlih, umrlih in o povojni graditvi ter življenju vse do današnjih dni. Srečanje je bilo hkrati združeno s proslavo 8. marca.

LEOPOLD KOTAR

Obvestila

Odbor skupnosti borcev 4. SNOUB Matija Gubec prosi vse borce brigade, ki so prejeli vprašalnik odbora, pa ga še niso vrnili, naj ga čimprej vrnejo izpolnjenega po pošti ali osebno na spodaj navedeni naslov. Obenem prosi, da vsi borci, sorodniki umrlih in padlih borcev dostavijo odboru na navedeni način njihove osebne fotografije za album fotografij borcev brigade. Fotografije so lahko iz časa NOV ali civilne, ki so bile uporabljene za osebno izkaznico. Na zadnji strani fotografije je treba navesti priimek in ime, datum rojstva in naslov stanovanja fotografiranega, sorodniki pa naj navedejo tudi svoj naslov.

Odbor poziva borce 2. bataljona, ki so bili v Jelenovem žlebu 26. 3. 1943 in še niso prejeli spominke značke 40 let borbe v Jelenovem žlebu, naj jih dvignejo. Spominsko medaljo 40 let ustanovitve Gubčeve brigade pa lahko dvignejo borci ob pogojih, ki so bili objavljeni v TV-15.

Vprašalnike bomo prevzemali, medalje in značke pa izročili borcem vsak torek od 11. ure – 12.30, razen ob praznikih in čez poletje, v Ljubljani, Vrtača 11, RO ZZB NOV. Takrat lahko borci sprašujejo osebno ali po telefonu.

Sandi Klančar-Mirko

★

V sodelovanju z družbenopolitičnimi organizacijami Cerknega, Planinskim društvom Cerkno, odborom skupnosti borcev 19. SNOB Srečka Kosovele, Gorenjskim vojnim področjem in inženirskim bataljonom 31. divizije organiziramo deseti jubilejni zimski pohod na Porezen v nedeljo, 24. marca 1985.

Pri spomeniku na vrhu Porezna bo ob 11. uri spominska slovesnost, prižig žare, polaganje venca v spomin na boj, preboj in žrtve na Poreznu in vaseh pod njim 24. in 25. marca 1945.

Dohod na Porezen bo mogoč iz Cerknega po poti Kosovele brigade, iz Železnikov prek Davče po poti enote Gorenjskega vojnega področja, Jurežve ali Vrhovčeve kmetije, iz Podbrda in Petrovega brda po poti Inženirskega bataljona 31. divizije in iz Jesenice po dolgi poti.

Zaradi varnosti se je potrebno na dan pohoda držati označene poti. Upoštevati morate varnostne nasvete planincev in gorske reševalne službe. Zdravstvena služba bo pri domu na Poreznu in pri lovski koči na Šasu. Za ta dan smo se dogovorili z vsemi ambu-

lantami, da bodo dežurne. Na dan pohoda bo direkten prenos po radiu Cerkno.

Isti dan ob 15. uri bo tudi spominska slovesnost pri spomeniku v Jesenici, kjer je bilo 25. marca 1945 ustreljenih 96 borcev, zajetih na Poreznu.

Topel čaj bo na voljo, hrana pa iz nahrbtnika. Priporočamo zimsko opremo in posebno dobro obutev. Posebno opozorilo glede varnosti je, da je vsak odgovoren zase. Udeleženci se za prevoze z avtobusi lahko prigrasijo pri planinskih društvih.

Odbor za organizacijo pohoda na Porezen

★

Obveščamo vse upokojene rezervne oficirje in druge delavce, ki so kadarkoli službovali v ljubljanski protiletalski enoti, da bomo imeli 22. marca 1985, ob 17. uri v Domu JLA v Ljubljani na Trgu OF ustanovno skupščino. Vabimo vse oficirje in druge, ki so bili v tej enoti in želijo sodelovati v naši skupnosti. Na skupščini se bomo dogovorili o obliki organiziranosti in načinu delovanja. Inicijativni odbor

★

Ob 40-letnici slovenskega sodstva je bilo sklenjeno, da v spomin sodnikom in sodniškim pripravnikom iz vse Slovenije, ki so žrtvovali svoja življenja v NOB, postavijo v sodni zgradbi v Ljubljani spominsko obeležje. Odbor je uspel dobiti pregled padlih sodnikov in sodnih pripravnikov, vendar prosimo vse borce in aktiviste, naj sporočijo Vrhovnemu sodišču SR Slovenije, Ljubljana, Tavčarjeva 9, če je morda še kdo od padlih ali žrtev bil spregledan.

Padli sodniki: dr. Andrej Dolinar, sodnik apelacije v Ljubljani, Franc Coš, sodnik v Mokronogu, Robert Kramberger, sodnik na Ptuj, dr. Bogdan Merhar, sodnik v Murski Soboti, Janko Müller, sodnik v Ljubljani, Vital Oblak, sodnik na Prevaljah, Anton Šavelj, sodnik v Novem mestu, dr. Slavko Šumenjak, sodnik v Murski Soboti, Jože Zorko, sodnik v Novem mestu.

Sodni pripravniki: Anton Arhar, pripravnik v Cerknici, dr. Anton Jesenko, pripravnik v Novem mestu, Vinko Levstik, pripravnik v Mariboru, Miroslav Majcen, pripravnik v Lipnici, Anton Milavec, pripravnik v Ljubljani, Franc Pinter, pripravnik v Mariboru, Ivan Polovič, pripravnik v Ljubljani, Stane Vogrinc, pripravnik v Celju in dr. Edvard Votič, pripravnik v Ljubljani.

★

Kot po stari navadi se borke in borci, ki stanujejo v ljubljanski regiji, dobivajo vsako drugo sredo v mesecu po 17. uri v restavraciji Slamič v Ljubljani. Prav tako vabimo tovaršice in tovarišice iz Jeseniško-bohinjskega okraja, naj se nam pridružijo. Pridite, da bomo pokramljali in se s tovariško besedo vrnili v preteklost, ki nas tako tesno povezuje.

Karel Leskovec

Poizvedba

Zvezni odbor ZZB NOV zbira podatke o nekdanjih udeležencih NOB, ki so bili vključeni v češko brigado NOVJ Jan Žiška in v štirinajsto vojvodinsko slovaško brigado, pa še danes živijo v Jugoslaviji. Prav tako poizveduje o tistih državljanih, ki so bili morebiti udeleženci slovaške narodne ali praške vstaje. Če ste bili udeleženec kate-re od obeh enot, če ste morebiti kakorkoli sodelovali v slovaški ali praški vstaji na Čehoslovaškem, se nam oglasite s temi podatki: z imenom in priimkom, datumom in krajem rojstva, sedanjim naslovom prebivališča in z navedbo časa, ki ste ga prebili v omenjenih enotah, ter funkcijo, ki ste jo morebiti imeli.

Svoje podatke pošljite na naslov: Republiški odbor ZZB NOV Slovenije, Vrtača 11, 61000 Ljubljana, za tovarišico Majdo.

založba borec
ljubljana
miklošičeva 28

Z

založništvo – 320-497, revija Borec – 320-477, revija
kurirček 320-496, knjigotrštvo 320-476, uredništvo TV-
15, 327-780, komerciala – 327-965, 320-496

NOVO!

ZAUPANJE
Danica Ribičič

ZAUPANJE, knjiga spominov Danice Ribičič na leta narodnoosvobodilnega boja, je pretresljivo, iskreno, neponarejeno pričevanje, a kljub temu pomembno poročanje o avtoričinih doživetjih v narodnoosvobodilnem gibanju. To je hkrati zgodba o zorenju preprostega, proletarsko sirotnega dekleta v samozavestno ženo z jasnimi pogledi na zgodovino in dogodke, v katere jo je vrgla usoda. In končno je dragocen prikaz izjemno tehtnega prispevka slovenskih žensk v letih velike odločitve z vsemi posebnimi vprašanji, ki spremljajo to poglavje našega boja. Delo je opremljeno s številnimi avtentičnimi fotografijami.

»Odšla sva zvečer v vas in si privoščila zabavo. Potrkala sva, položila na okno zvitek sukanca in se umaknila. Nato sva skrita opazovala in prisluškovala, kako so se vaščani prav po otročje veselili darila, ki ga je prinesel kdove kateri »Miklavž«.

V nahrbtniku je bil tudi velik kos mila, ki smo

se ga v našem ženskem kolektivu posebno razveselile. Ko smo prale, smo močno drgnile z njim, toda prav nič se ni hotelo peniti. Končno smo ugotovile, da sploh ni milo, ampak sir. Na debelo smo ga olupile in pojedle.«

(odlomek)

NAROČILNICA TV-15

Prosim, da mi knjigo Danice Ribičič **ZAUPANJE** pošljete po povzetju.

Ime in priimek _____

Naslov: _____

Pošta in poštna številka: _____

Št. os. izkaznice: _____

izdane pri: _____

Kupnino v znesku 1.200,00 din bom poravnal/a ob prejemu knjige.

Datum: _____

Podpis: _____

Franc Kotar

V Zagorju smo se januarja poslovili od Franca Kotarja, rojenega 1911. leta v Podkrajju pri Zagorju. Izučil se je za mizarja, delal pa v rudniku. Že 1941. leta je bil zaprt v Trbovljah. V NOV se je aktivno vključil 1944. leta. Bil je v Cankarjevi brigadi in 7. korpusu. Prejel je odlikovanje.

Dimitrije Djuranović

Rodil se je 1909. leta v Tuzli. Od 1941. leta je bil v ujetništvu v Italiji in do konca vojne v Nemčiji. V taborišču je deloval kot protifašist. Od njega smo se poslovili na ljubljanskih Žalah.

Krajevna organizacija ZB NOV Ravne na Koroškem je v letu 1984 izgubila svoje člane:

Maksa Potočnika, rojenega 1923. leta, Čečovje,
Milko Izak, rojen 1912. leta, Javornik,
Marjana Azmana, rojenega 1925. leta, Dobja vas,
Ivana Oserbana, rojenega 1902. leta, Tolsti vrh,
Frančiško Mikl, rojen 1903. leta, Zelenbreg,
Franca Ranca, rojenega 1898. leta, Zelenbreg in
Jožeta Rožaja, rojenega 1913. leta, Zelenbreg.

Polda Rink

Novembra lani smo se v Javorju nad Škofjo Loko poslovili od Polde Rink, rojene 1929. leta v Dolenčicah. Od 1943. leta je organizirano sodelovala z NOV. Bila je aktivistka na terenu.

Jože Kokalj

V Moravčah smo se januarja poslovili od Jožeta Kokalja, rojenega 1921. leta v Zg. Prekarju. V OF je začel delati 1942. leta. Bil je borec Šlandrove brigade in bolničar v 12. brigadi ter politični komisar. Prejel je več odlikovanj in priznanj.

Marija Seidl

V Rečici pri Laškem smo se lani poslovili od 96-letne partizanske mame Marije Seidl.

Jože Plevnik

Rodil se je 1912. leta v Vevčah pri Ljubljani. Od 1941. leta je bil aktivist v Mariboru in od 1944. na območju Slovenskih goric. Po vojni je bil znan sindikalni delavec. Od njega smo se poslovili na ljubljanskih Žalah.

Antonija Langus

V Trzinu smo se poslovili od Antonije Langus, rojene Gramc v Šutnji. Leta 1942 je skupaj z možem začela delati za NOG. Istega leta je mož padel, ona pa je nadaljevala z delom.

Ivana Jere

V 90. letu je umrla Jeretova mama iz Bohinjske Bele. Skupaj z možem in otroki je sodelovala v NOB. Njen dom je bil zavetišče partizanov in skrivnih sestankov voditeljev upora. Pri njih so se križale kurirske in obveščevalne poti, zbirala se je hrana in orožje.

Julka Drobnič

Lani je umrla Julka Drobnič, rojena 1904. leta. Od nje smo se poslovili v Lužarjih pri Karlovcu. Vsa njena družina je sodelovala z NOV.

Alojz Jeranko

Na laškem pokopališču smo se lani poslovili od Alojza Jeranka, rojenega v Romuniji pred 78 leti. Bil je v sestavi Kamniško-zasavskega odreda.

Jožefa Zakrajšek

Pri Fari na Blokah smo se lani poslovili od Jožefa Zakrajšek, rojenega 1901. leta v vasi Strmica. V NOG je delal od 1941. leta skupaj s svojo sestro.

Jože Makovec

Na Kresniškem vrhu je lani umrl Jože Makovec. Rodil se je 1918. leta v Prekru pri Moravčah. V NOV se je aktivno vključil 1943. leta in bil borec Zasavskega bataljona, od 1944. pa je bil spremljevalec glavnega štaba Slovenije. Po vojni je bil komandir milice v Litiji. Prejel je več odlikovanj.

Matija Škulj

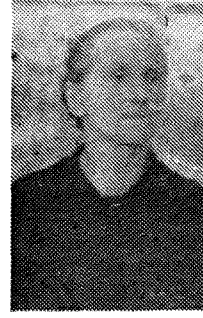
V Velikih Laščah smo se lani poslovili od Matije Škulja, rojenega 1910. leta v vasi Krkovo pri Karlovcu. Spomladi 1942. leta se je priključil partizanom. Bil je ujet in zaprt v ljubljanskih zaporih in odpeljan v taborišče v Italijo. Za sodelovanje med NOB je prejel značko medvojnega aktivista.

Marjeta Zakrajšek

V Krampljah na Blokah je lani umrla Marjeta Zakrajšek, rojena 1903. leta v Podgori. Od 1942. leta je delala za OF, bila je aktivistka in članica AFŽ.

Ludvik Lapornik

V Laškem smo se avgusta lani poslovili od borca invalida Ludvika Lapornika, rojenega pred 70 leti v Sedražu. Kot borec se je aktivno vključil 1944. leta in bil dvakrat odlikovan.

Marija Modic

Lani je umrla Marija Modic. Rodila se je 1897. leta v vasi Ulaka na Blokah. Bila je aktivna sodelavka NOB.

Katarina Režek

Lani smo se v Starem trgu poslovili od Režkove mame, rojene 1892. leta. Med partizani je imela štiri sinove. Leta 1942 ji je okupator požgal domačijo, sama pa je bila večkrat preganjana. Izvoljena je bila za delegatko na prvi kongres AFŽ in večkrat odlikovana.

Pavla Trbovc

V Laškem smo se poslovili od Pavle Trbovc, rojene pred 68 leti v Lažišah. Bila je aktivistka OF, zbirala je sanitetni material in obleko za borce.

Franc Škrabec

Avgusta lani smo se pri Fari na Blokah poslovili od borca 14. divizije Franca Škrabca, rojenega 1916. leta v Velikih Blokah. Od 1942. leta je delal za NOB in bil interniran.

Miran Kalčič

Čeravno z zamudo vendar z vsem dolžnim sočutjem sporočamo, da smo se v začetku decembra 1984 na ljubljanskih Žalah poslovili od našega soborca in prijatelja Mirana Kalčiča. Rodil se je leta 1922 v Novem mestu. Že pred vojno je pripadal napredni mladini in se

kot tak že v jeseni 1941 aktivno in organizirano vključil v NOB. Leta 1942 so ga Italijani zaprli in internirali, po kapitulaciji Italije pa je vstopil v NOV. Kot vosovec je bil oktobra 1943 hudo ranjen. Po reorganizaciji VOS je deloval v 1. brigadi VDV, kjer je kot hraber borec napredoval od političnega delegata do političnega komisarja bataljona in končal vojno kot brigadni sekretar SKOJ. Bil je delegat na 2. kongresu USAOJ. V JLA je ostal do leta 1963. Po demobilizaciji je bil do leta 1973 tajnik skupščine mesta Ljubljana, nato pa do upokojitve v začetku leta 1984 svetovalec v predsedstvu SR Slovenije. Bil je rezervni polkovnik JLA, nosilec osmih jugoslovanskih odlikovanj ter mnogih visokih priznanj za svoje aktivno družbenopolitično delovanje.

Bine Avsec

Danilo Čuk

Novica o smrti Danila Čuka je prizadela vse, ki smo ga poznali. Grenkobe vsakdanjega življenja je okusil že zgodaj. Udarci so si sledili in najhujši tedaj, ko sta s soprogo pokopala edinega sina Janeza.

Danilo se je rodil 24. novembra 1907 v Gorici. Leta

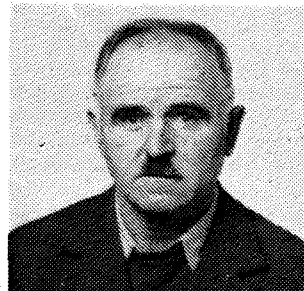
1915 sta se z materjo preselila v Cerkno k stari materi. Tu je dokončal šest razredov osnovne šole ter se l. 1923 vpisal na učiteljsko v Tolminu. Po uspešno končani pripravnici ga naslednje leto v zavod brezplačno niso več sprejeli. Delo in skromen zaslužek si je poiskal v cementarni. Ker so italijanski fašisti vedno huje preganjali Slovence, je leta 1929 pobegnil v Jugoslavijo, v Ljubljano. Tu se je nekaj časa preživljal s priložnostnimi zaslužki, nato pa za 2 leti postal oskrbnik na gradu Bokalce. Nekaj časa je bil zaposlen v opekarni na Brdu, kjer se je vključil v Jugoslovansko strokovno zvezo in sodeloval v delavski stavki. Od leta 1938 je delal v Jugoslovanski strokovni zvezi in na tem mestu ostal do aprila 1941, ko se je priglasil med vojaške prostovoljce za obrambo domovine.

Po okupaciji se je kmalu povezal v Osvobodilno fronto. Avgusta 1942 so ga italijanski okupatorji zaprli in odpeljali v koncentracijsko taborišče na Rabu, kjer je ostal do februarja 1943. Po vrnitvi je bil zaposlen pri Radiu Ljubljana do septembra 1946, ko je nastopil službo v Institutu narodne osvoboditve. Sprva je opravljal le administrativno delo, kmalu pa prešel v dokumentacijo oziroma v fototeko in postal dokumentalist.

V Muzeju ljudske revolucije Slovenije je delal in ostal do upokojitve oktobra leta 1971.

Danilo je bil vesele narave, šegav in dobre volje. Rad je imel veselo družbo, do prijateljev in sodelavcev je bil nadvse pozoren. Takšno je bilo njegovo delo in takšen spomin bo ostal na prijatelja in sodelavca.

Matija Žgajnar

Jože Janez Januš

Rodil se je v Babnem polju 13. 12. 1920. Do vojne se je razvil v kmečkega fanta, ki je lahko ocenil družbeno krivico in ji nasprotoval. Okupator je izvedel za njegovo dejavnost. Zato ga je rimsko sodišče že oktobra 1941 obsodilo na pet let ječe. Zaprt je bil v Kalabriji. Ob kapitulaciji Italije je zbežal iz ječe in uspelo mu je priti iz južne

Italije v svojo rojstno vas. Takoj se je vključil v Loško brigado. Udeležil se je pohoda 14. divizije na Štajersko in bil je bataljonski obveščevalec v Slamičevem bataljonu. Potem je bil drugi izdan in pri Meslinji so ga Nemci ujeli. Zaprt je bil v Slovenj Gradcu, Mariboru in Pragi. Zasliševali so ga in pretepali. Povedal je samo to, kje se je bojeval: pri Grahovem, Laškem, Kočevju, pri miniranju Štampetovega mostu in drugod. Ni hotel v nemško vojsko, raje je trpel in bos hodil dolgo pot do koncentracijskega taborišča v Milbergu.

Po vojni se je posvetil kmetijstvu, delal je v organih narodne oblasti in v kmetijski zadrugi. Veličastni partizanski pogreb je pokazal, kako so ga ljudje, stari in mladi, imeli radi. Družba se mu je za njegovo uspešno delo oddolžila z več odlikovnjami in priznanji.

Franč Črnugelj-Zorko

LUDVIK ŠEST

1

Med ranjenci na zdravljenju v Italiji

V brigadi Matije Gubca sem bil od leta 1942 do 1944. Do sredine avgusta 1944 sem bil trikrat ranjen. Prvič sem pri Mirni peči dobil kroglo v levo nogo. Drugič sem pri Rupertu vrhu pri Novem mestu z drobcem minometa dobil sedem ran. Nekaj drobcev nosim še sedaj v sebi. Tretjič pa sem bil ranjen pri Čatežu med Litijo in Trebnjem v levo nogo. Vedno sem bil ranjen v jurišu na sovražnika. Ko sem bil ranjen pri Čatežu, sem izgubil veliko krvi. Bil sem spredaj na desnem krilu bataljona in kakor hitro sem padel se je tudi bataljon ustavil. Takoj so priskočili k meni soborci, med njimi Jesen, komandant brigade Mojskrič. Komandant brigade mi je pomagal kar sam, da so me najhitreje odvedli v zaklon, me obvezali ter me odnesli proti zaselku Zaplaz v brigadno ambulanto. Močno krvavitev so mi ustavili tako, da so mi strgali rokav na srjaci ter podvezali nogo pod kolenom. Streljanje je bilo tako močno, da mi bolničarka ni mogla pomagati toliko časa, dokler me niso odvedli za neko vzpetino v zavetje. Spominjam se še, kako me je bolničarka začela obvezovati, nato sem omedlel in sem se prebudil v brigadni ambulanti. Danes se ne spominjam več, koliko časa sem bil v brigadni ambulanti. Vem le to, da sem ležal na bukovih koreninah v gozdu severno od Čateža. V bližini naše brigadne ambulante je taboril tudi Dolenjski odred.

Zaradi velike izgube krvi sem zelo oslabil. Ranjence so nas kar najhitreje prenašali v roške gozdove. Tiste dni nas je bilo sedem ranjenih iz Gubčeve brigade. Sanitetnemu osebju v brigadi res ni bilo lahko, saj je vseskozi primanjkovalo najosnovnejših pripomočkov in zdravil. Zaradi tega tudi ni bilo naključje, da so zdravniki hudo ranjene opili z žganjem, seveda le v primerih, ko ni bilo druge rešitve, in potem z navadno žago odrezali roke ali noge ter opravljali tudi druge operativne posebe. Najhuje je bilo seveda za ranjenega borca, če so ga nemočnega dobili sovražniki v roke ter ga še pred smrtjo kruto mučili, česar so se vsi ranjenci najbolj bali.

Največja skrb vsa štiri leta je bila v operativnih enotah skrb za ranjene borce. Zato je vsaka enota skrbela, da je čim hitreje pošiljala svoje ranjence v zaledne bolnišnice, ki pa v velikokrat niso bile blizu. Nas so prenesli čez cesto in progo Ljubljana–Novo mesto proti Žužemberku. Od tod čez Krko proti Malim Laščam, kjer je bila korpusna prevzemna bolnišnica. V korpusni prevzemni bolnišnici so nas hudo ranjene ponovno pregledali ter prevezali, saj so minili že trije dnevi od ranitve. Tako dolg prenos je trajal zaradi tega, ker se je kolona z ranjenci morala izogibati zasedam bele garde, pa tudi Nemci pri takih akcijah niso bili izjema.

Med našim prenosom smo imeli srečo, da smo brez težav in spopadov prišli do korpusne prevzemne bolnišnice. Štiri hudo ranjene nas je vozil Mikličev Tone iz Lukovka pri Trebnjem. V bližini Malih Lašč so na našo kolono nenadoma začeli streljati belogardisti. Zaseda iz korpusne sprejemne bolnišnice, ki bi morala zadrževati belogardiste, ni mogla opraviti svoje naloge. Na našem vozu je bila le ena puška, ki bi jo lahko uporabili zase, da nas sovražnik ne bi dobil živih. Pograbil sem to puško in začel streljati proti belogardistom. Toliko sem jih zadržal, da smo le srečno prišli do vasi. Od nekod je prišla večja skupina partizanov in nas spremljala do vasi. V korpusni prevzemni bolnišnici so nas zadržali le toliko časa, da so nas ponovno previli, nas nahranili z nekaj korenja in pot smo nadaljevali proti Kočevskemu Rogu v bolnišnico Jelendol.

Presenečen in srečen sem bil, ko sem zagledal med ranjenci komandirja moje čete Gustla, doma iz Stranske vasi pri Novem mestu. Bil je hudo ranjen in je po nekaj dneh umrl. Bolniško osebje ga je pokopalo v bližini bolnišnice, zraven so v grob položili tudi steklenico z njegovimi osebnimi podatki. Spominjam se tudi dr. Mete, upraviteljice bolnišnice in sijajne zdravnice.

Število ranjencev v tej bolnišnici se je zelo povečalo. Obstajala je nevarnost, da bi se nam približali Nemci ali belogardisti, ker brigade niso mogle vedno varovati položajev okrog bolnišnice. Bolničar Tonček mi je zaupal, da bodo nas hujše ranjene odpeljali v Belo krajino in od tod naprej v Italijo. To so kmalu izvedeli vsi bolniki in strežno osebje. Po tednu dni so res prišli vozovi na določen kraj. Z zavezanimi očmi so nas prenesli iz bolnišnice do vozov, nas naložili nanje in odpeljali proti Starim žagam in naprej proti Semiču do Zagradca. Tu smo čakali dva ali tri dni, ko smo zvedeli, da bodo zvečer priletela zavezniška letala ter nas odpeljali v Bari v Italijo. Toda letal ta večer ni bilo in potem so nas prepeljali v postojanko. Tudi naslednjo noč jih ni bilo. Tako smo se vsak večer vračali v postojanko. Veliko ranjencev nas je težko prenašalo te napore. Med tistimi, ki niso bili hudo ranjeni, se je pojavljalo celo odpor, saj je bilo slišati med njimi govorjenje, češ da nas pošiljajo iz Slovenije ob koncu vojne. Takrat smo računali, da bo konec vojskovanja najdlje okrog februarja naslednje leto. Končno so nas začeli pripravljati za dolgo pot proti Notranjski v rajon Babno polje, Markovci in Snežnik, kjer je bilo tudi partizansko letališče.

Preden smo odšli na pot s kmečkimi vozovi in gnojnimi koši, se je ob hiši, kjer smo ležali, zbralo veliko ljudi. Vozovi so bili nared in tako smo s težkim srcem odšli skozi belokranjske vasi proti Notranjski. V vsaki vasi ob poti so nas pričakovali vaščani in nam prinašali dobrote, nam zalele hitre ozdravitve in skorajšnjega snidenja.

Pot nas je vodila prek Črnomlja, Starega trga in Broda na Kolpi ter smo prispeli po treh dneh vožnje v Čabar. Tu je bil počitek, potem pa smo nadaljevali pot proti Prezidu, kamor smo prispeli proti večeru. Vsi zmučeni od dolge vožnje in hudih bolečin, saj so se med transportom zaredili črvi, ne samo meni, tudi drugim, kar je bolečine še povečalo. Po prihodu v Prezid je imelo bolniško osebje polne roke dela z ranjenci. Naslednji dan so nas odpeljali proti tako imenovani aerodromski sprejemni bolnišnici, ki je bila visoko v gozdu. To je bila zasilna staja, pokrita z deskami in dvignjenimi ležišči. Pod to streho smo čakali nekaj dni letala. Ker jih ni bilo, so nas hudo ranjene odpeljali v snežniško bolnišnico, kjer so že čakali tudi drugi ranjenci za prevoz v Italijo.

Prav v tem času so Nemci in ustaši imeli večjo ofenzivo proti Devetemu korpusu na Primorskem. Sovražne kolone so šle ne daleč stran po hribu proti Snežniku. Velika je bila nevarnost, da bi nas ranjence dobili žive v roke. Ob vsaki bolnišnici so bili tudi bunkerji, izkopani v zemljo pod hribom. Še danes vidim dr. Pišota, s kakšno skrbjo, strahom in čutom odgovornosti je opazoval vrh hriba. Dr. Pišot je bil tedaj operativni zdravnik v tej bolnišnici. Zaradi varnosti so nas po šest ranjencev spravili v bunkerje in vsakemu dali s sabo po šest nezrelh hrušk. V bunkerju smo ostali nekaj dni. Meni so dali tudi pištolo, da bi se sami pokončali, če bi nas izsledil sovražnik.

Medtem je v bunkerju umrla bolničarka, doma iz Ljubljane. Imena se ne spominjam. Imela je trebušno bolezen. Nekega dne sem zaslišal pri vходу v bunker šum in govorjenje. Prepričani smo bili, da so Švabi. Nastavil sem pištolo na prvega tovariša, ki je ležal poleg mene. Zelo dolge so bile sekunde, ko smo končno spoznali, da je pri vходу naš bolničar. Končno so nas spravili iz teh skrivališč, nas očistili, okopali in previli. Zvedeli smo, da so medtem na letališče vdrli Nemci in belogardisti in tako z našim transportom in odhodom v Italijo ni bilo nič.

Ze sama misel, da se bomo morali vračati spet po isti naporni poti, je bila grozna za vse nas. Spet so nas presenečali ljudje ob poti. Končno smo se po nekaj dneh z letali res odpeljali v Bari. Tu je bilo povsem drugačno življenje. Nekako so nas podcenjevali. Zagrnili so nam malico oziroma zajtrk, saj smo prišli tja v jutranjem svitu. Čeprav smo dobili bel kruh, namazan z marmelado, po šest cigaret in še druge dobrote, sem vse odvrgl.

Iz Barija so nas odpeljali v Trani, od tod pa v Andrijo, kjer so nas preoblekli in odvzeli vse naše reči. Vem, da sem imel pri sebi neko literaturo, dve ali tri knjige, tudi časopis. Imel sem tudi dnevnik, ki pa ga nisem dobil nazaj. Ves čas so mi misli romale v naše čudovite gozdove, kjer sem čutil veliko toplino in tovarštva, kar je povsem nekaj drugega kot sta angleška uglajenost in oholnost.

Dobro se spominjam našega pesnika Bora, kako je zmerjal žensko, ki je hodila vsako jutro v našo sobo in na grob način že ob četrti uri zjutraj začela urejati postelje.

(se bo nadaljevalo)

Z dvanajstega festivala Kurirček v Mariboru Računajte na nas

Na natečaj 12. festivala Kurirček v Mariboru za literarne prispevke odraslih je prispelo 83 del iz vse Jugoslavije. Strokovna žirija je nagradila tri prozne sestavke, tri pesmi in en dramski prizor. Pionirji so se na literarni natečaj odzvali s sestavki na temo Računajte na nas. Iz 148 osnovnih šol iz vseh republik in pokrajin je prispelo 1069 pisnih prispevkov. Strokovna žirija je odbrala in nagradila 85 literarnih prispevkov pionirjev. Predstavljamo vam tri dela slovenskih pionirjev.

Na mladih stoji svet, poln težav, pogub in nevarnosti. Mladi smo sreča sveta in nasledniki starih težav. A katere so stare težave? Gradnja še lepše domovine z bloki in tovarnami? Ne! To je zaščita domovine pred pogubo. Pred pogubo? Da, pred naravnimi nesrečami in pred sovražnikom. Naravne nesreče so lahko kisli dež, poplave, potresi, požari... A pred sovražnikom? Le kako naj jo branijo naše šibke roke? Ne, niso šibke. V teh rokah se skriva velika moč, moč, ki ne bo pustila, da bi domovina postala zatirana. Toda naša naloga je, da bomo branili domovino pred vojno, tako da bomo našli z drugimi deželami skupen jezik. Ta jezik bo drugačen od vseh drugih. Ne bomo potrebovali besed, potrebne nam bodo roke, ki bodo gradile lepši svet, ki ne bo poznal nasilja. A to so le besede. Besede na listu papirja, ki pride v nek arhiv in kjer ga začnejo prepletati pajkove mreže. A besede ostanejo. Ostanejo še v drugih mladih srcih, ki enako mislijo. Njihove misli se združujejo v poglavitno misel, ki jih vodi skozi vse ovire, to je: braniti domovino do poslednjega diha, kajti le tako bo domovina nekoč govorila svoj jezik. Toda vsi ljudje o nas mladih nimajo takšnega mnenja. Nekateri celo mislijo, da smo si mladi izbrali svojo pot in ne hodimo več po poti naših prednikov. Ne verjemite! Mi mladi se bomo bojevali za našo domovino, zato računajte na nas. Oh, ko te ne bi bilo le besede, ki jih izgovarja neznano dekle. Ko bi bila to stvarnost, ki je večna. A večna ni niti zemlja, saj se krči in krči in k pogubi ji pomaga še človek. Tako se bo nekoč zgodilo, da ne bo niti zemlje niti kakršnih koli besed, toda do takrat je še nekaj časa, zato se bomo mladi bojevali za obstoj.

SANDRA ŽULJ, 7. c
OŠ Ivana Cankarja Maribor

Večkrat, ko doma pri mizi obedujemo, se zgrajam: »Kakšen suh kruh!« In v trenutku mama postane žalostna, oče pa mi reče: »Bolje, da si tiho. Sedaj si lahko vesel, češ nekaj let še takšnega ne bo več. Raje poglej, kak smo živeli, mi. Na pol nagi in bosi smo po uro in več hodili v šolo. Ti imaš šolo skoraj pred domom, si moderno oblečen, dobiš vse, kar si zaželiš. Tega se zavedaj, da moje in tvoje mladosti ne moreš primerjati. Zato bodi vesel, da živiš vsaj v miru, v svobodi, da se mirno učiš.«

Zvečer v postelji premišlujem, da sem danes pri večerji mamo in očeta razžalostil. Čeprav sem takšen in včasih nemogoč, me imata oče in mati zelo rada. Ustrezeta mi z vsem mogočim, če le denarno zmoreta. Želita, da bi bil vesel in da bi mi bilo bolje kot njima. Seveda pa jaz nisem zadovoljen, zato mamo to hudo boli.

Ona mi kupi hlače, a jaz jih ne nosim. Vidim, da bi se mama včasih najraje razjokala. Mislim, da tako ne bo šlo več naprej. Moral se bom poboljšati. Kar mi bo mama rekla, bom moral storiti. Tudi v šoli pri malici bo treba pojesti kruh, ki mi je namenjen. Ne vem, zakaj nekateri pri kosilu vzamejo kruh in ga potem ne jejo. Danes smo mladi res obupni in nevzgojeni.

Kljub spoznanju, da nismo takšni, kot od nas pričakujejo starejši ljudje, se ne bomo dosti poboljšali, dokler bomo imeli vsega v izobilju, in se nam zato ne bo treba nič truditi. Pričakovati pa je, da zaradi težkega gospodarskega položaja tudi mladih ne bo mogoče tako razvajati.

JANEZ PLOH, 8. a
COŠ Koroški ječkarji Ravne na koroškem

Joj, joj, kakšna je ta mladina! Ko sem bil jaz mlad,

je bilo vse drugače. Ta stavek se v tej ali oni priredbi sliši vsak dan na ulicah, na avtobusnih postajah, doma in sploh povsod, kjer mladi pridemo v stik s starejšimi. Za začetek naj potolažim najbolj obupane in naj jih spomnim, da so bili tudi oni nekoč mladi in prav takšni kot mi. Tudi oni so iz dneva v dan poslušali isti stavek in verjemale mi, ni jim bil posebno všeč. Mogoče res nismo oblečeni po njihovem okusu, nosimo nemogoče frizure, poslušamo še bolj neumno glasbo in še bi lahko naštevale. Vendar nam takšen način življenja ugaja in se mu ne bomo odpovedali. Mogoče smo res brezvoljni, presiti, naveličani vsega, a le ne v tolikšni meri, kot to mislijo oni. Srečni smo, da živimo v svobodni, socialistični domovini, v kateri lahko razvijamo svoje interese, ne da bi nas kdo preganjal zaradi tega. Prepričana sem, da bi vsak, tudi največji panker, takoj prijel za orožje in odšel braniti svojo domovino. Vsak od nas bi bil ponosen, če bi lahko dal življenje zanjo. Naša glasba in naš način oblačenja sta le izrazni sredstvi, nekakšen protest, hvala ali pripadnost so izraženi v njih. Mogoče se to kaže malce preveč vpadljivo. Včasih smo celo nesramni in neotesani – seveda po njihovem mišljenju. Vendar s tem ne mislimo nič slabega in morali bi nam oprostiti takšne majhne »prekrške«.

Torej, dragi starši, učitelji in drugi, ne izgubite potrpljenja z nami, saj konec koncev le nismo tako grozni. Poskusite nas razumeti in se vsaj za kratek čas vživeti v naš svet. Ne ocenjujte nas po tem, kar se vidi na zunaj. Pogovorite se z nami. Predvsem pa v vsaki nevarnosti za domovino računajte na nas.

BARBARA ŠČUKANEC, 7. e, ŠO Trbovlje

Slovesen začetek letošnje štafete v Kragujevcu

Triindvajsetega marca bo iz Kragujevca krenila na pot po Jugoslaviji 40. jubilejna štafeta mladosti. Ob tej priložnosti bodo v Kragujevcu izvedli program, ki so mu dali naslov Modra knjiga 85, v spomin na knjigo pozdravov, ki jo je kragujevska mladina poslala tovarišu Titu maja 1945 ob njegovem 53. rojstnem dnevu. Takrat je krenila na pot prva štafeta mladosti s 150 tisoč pozdravi.

Zvezni odbor za proslavo dneva mladosti je tudi že sprejel načrt poti letošnje štafete. V Črni gori se bo mudila od 7. do 11. aprila, ko jo bodo sprejeli mladi Hrvatske. Pet dni bo potovala po Hrvatski, 16. aprila pa bo prispela v Slovenijo. Od 22. do 29. aprila jo bodo ponovno prevzeli mladi iz Hrvatske, 29. aprila pa bo prišla

v roke mladincem Bosne in Hercegovine, ki jo bodo po svoji republiki nosili vse do 12. maja. Le osmega maja jo bodo proslavljajući 40-letnice osvoboditve Zagreba praznovali v tem mestu. Dvanajstega maja bodo štafeto palico sprejeli mladinci Vojvodine, 18. maja pa mladi z ožje območja Srbije.

Še nekaj: sprejet je tudi plakat, ki naj bi označeval letošnji dan mladosti. To je delo akademskega slikarja Branislava Dobanovskega iz Novega Sada. Na sodoben način, ki je blizu mladim, govori o izročilih naše revolucije. Osrednji likovni element je portret tovariša Tita, izdelan po seriji fotografij, posnetih na Sutjeski. Živa Drole

Pozor – naš nagradni natečaj!

Opozorilo velja za vse tiste mlade dopisnike, ki so v 7. številki TV-15 (izšla je 21. februarja) prezrli razpis našega nagradnega natečaja Bogo Flander-Klusov Joža, letos že šestega po vrsti. Čas hitro beži in prvi april, ko bo posebna komisija pregledala in izbrala pet najboljših sestavkov za knjižne nagrade, bo kmalu tu. Zato le hitro pero v roke. Letos smo izbrali dva naslova, in sicer: **Tito nas je učil...** ter **Glej, mi kujemo železen most čez morja krvi v novi čas.** Več si lahko preberete v omenjeni številki TV-15 na mladinski strani. Pričakujemo vaš odziv, kakor smo ga bili vajeni v letih doslej. Na rob kuverte napišite: za nagradni natečaj, da bodo prispevki prišli na pravo mesto. Veliko sreče in lepih zamisli!

Ž. D.

Kurirčkova pošta 1985 med pionirji občine Ormož

V ponedeljek, 4. 3. 1985, smo bili člani krožka za ohranjanje in negovanje tradicij NOB na prireditvi ob začetku kurirčkove pošte po Štajerski s Koga pri Ormožu.

Proslava je bila pri spomeniku padlim kurirjem pri osnovni šoli Kog. Na Kogu je bila med vojno kurirska postaja TV-15-S. Na proslavi so nastopali pionirji in cici-bani osnovne šole Kog.

Proslave so se udeležili nekdanji kurirji, med njimi Martin Čurin – Miran in Miklavc, člani ZB NOV Ormož, predsednik občine, člani OŠ TO in krajani Koga.

Franci Kržan, predsednik republiškega sveta Zveze pionirjev pri ZPM Slovenije,

je predal kurirčkovo torbico predsednici pionirskega odreda Kog. Prebrala nam je pismo, ki je bilo v kurirčkovi torbici. Nekdanji kurir Martin Čurin in trije pionirji so torbico ponesli po kurirskih poteh in jo predali pionirjem osnovne šole Središče.

Kurirčkovo torbico so nosili pionirji po naši občini štiri dni. Vseposod so jo slovesno sprejeli in pospremili na pot z najlepšimi željami ter z obljubami, da se bomo pionirji pridno učili ter varovali našo lepo, svobodno domovino.

Pionirji krožka za ohranjanje in negovanje tradicij NOB na osnovni šoli Ormož-Hardek

Marljivi doliški taborniki

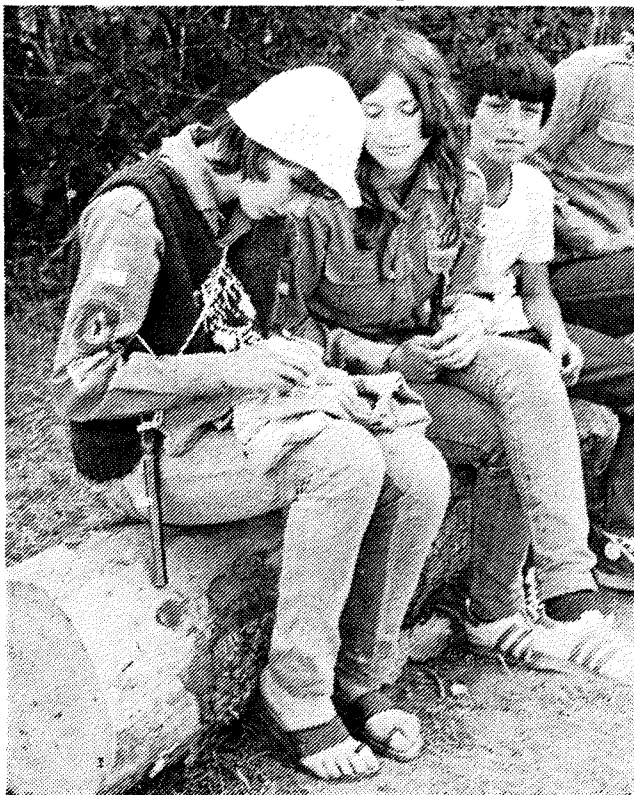
Vsi komaj čakamo pomladi, ko se naše delo prestavi v naravo in postanejo sestanki, ki smo jih prej imeli med štirimi stenami učilnic, res pravi – taborniški sestanki. Začno se orientacijski pohodi, na katerih spoznavamo delo s kompasom, busolo, spoznavamo karte. Na terenu spoznavamo naravo, od rastlin do živali, kajti pravi tabornik je del narave, skrbi zanjo in jo zna tudi obvarovati. Najzanimivejše je seveda postavljanje šotorov, šotork in šotorskih kril in drugo.

Res, veliko trdega dela je potrebno, zato pa je veselje potem toliko večje, ko vidimo, da mladi taborniki rastejo in se razvijajo v pravem taborniškem duhu. Ni nam žal prostega časa, ki ga preživimo z njimi. Naše delo je zelo zanimivo vse leto, vse od veselega pustnega rajanja, praznovanja 8. marca, kresovanja, ko postavimo šotore, zakurimo kres, večer pa popestrimo s šaljivim programom.

Naša družina ima svoj komplet šotorskih kril in komplet za lokostrelstvo. Vso drugo opremo od priročnikov pa do idejnega dela nam daje TOMSM. Mislmo, da bi le-ta odred moral biti zgled vsem drugim v Sloveniji; zgled trdega in dobrega dela njegovih članov (Drago Krenker in Samo Juhart), kajti v Doliču smo ustanovili družino MČ, ki jo sestavljajo predvsem otroci kmetov, ki živijo še bližje z naravo, in le-to dobro poznajo. Seveda pa so se s prvimi nalogami pojavile tudi prve težave. Predvsem nas tare pomanjkanje vodnikov (starejših članov), ki bi bili pripravljeni del svojega prostega časa vložiti v delo s taborniki. Upamo, da bomo ta problem kmalu rešili, saj imamo v Doliču veliko mladih, in nam ne bi bilo potrebno iskati vodnike v Mislinji.

Vsi v naši taborniški organizaciji si želimo večjo povezanost s krajevno skupnostjo, z Zvezo rezervnih vojaških starešin, mladine DPO Svoboda Dolič in s kmeti.

Adolf Ankon

Tabornik mora imeti vedno vse pri roki: tudi iglo in sukanec Foto: Ž. D.

Izziv za papirno akcijo

Papir je pomembna surovina, ki jo lahko predelamo in ponovno uporabimo. Največ porabimo časopisnega papirja, saj časopis prihaja vsak dan na naše domove in je zelo pomembno sredstvo obveščanja. Ker pa se vsak da v svetu zgodi veliko novega, dnevni časopisi že naslednji dan zastarijo in niso več uporabni. Vendar to ni čisto res. Star časopisni papir lahko ponovno uporabimo, nato pa nanj natisnemo sveže novice, in spet je uporaben.

Zato pozivam vse učence, naj se udeležijo papirne akcije, ki bo v najkrajšem času. Če bomo zbirali star papir, bomo privarčevali veliko denarja in gozdov, saj papir izdelujejo tudi iz lesa.

ANDREJA ZADNIK 4. a
O. Š. heroj Veljko Vlahović

Spet novi dopisniki

Iz osnovne šole Črna na Koroškem so nam iz zgodovinskega krožka poslali dva prispevka z željo, da jih objavimo in s tem prizadevne učence spodbudimo pri njihovem nadaljnjem delu. Danes objavljamo enega, prihodnjič še drugega. Takole se nam predstavlja Kristina Grabve:

»Sem članica zgodovinskega krožka na OŠ Črna na Koroškem. Glavna naloga, ki smo si jo krožkarji zastavili, je negovanje izročil NOB. Obiskujemo partizanska grobišča, kmetije, ki so sodelovale s partizani, ter vabimo borce, da nam pripovedujejo o dogodkih iz vojne. Predvsem pa skušamo z zapisovanjem dogodkov iz teh hudih časov prispevati k temu, da bi ostal spomin na NOB vedno živ.

Tudi naša domačija je bila vso vojno tesno povezana s partizani, zato smo se sredi oktobra dogovorili, da bodo ostali krožkarji prišli na obisk in pogovor k Počelu v Javorje, to je na moj dom.

Pred prihodom sošolcev sem babico prosila, naj članom krožka čim več in čim podrobneje pripoveduje o partizanskih časih in deležu naše družine v ljudski vojni.

Babica ima otroke rada in ko so moji tovariši prišli, se je pošteno razgovorila. Jaz pa sem skušala dogodka, ki jih je opisovala, čim vestneje zapisati. Iz tega je nastal tale zapis, ki smo ga kot druge intervjuje vložili v našo mapo:

Nikoli ne bomo pozabili

Med vojno so se Nemci in z njimi sodelujoči domači izdajalci za svoje neuspehe maščevali zavednim Slovincem in slovenskim družinam, ki so na tak ali drugačen način sodelovale s partizani. Z njimi so pri-

šle v stik največ slovenske kmetije na težje dostopnih hribovih, v zaledju gozdov.

V tem krvavem času je bilo porušenih in požganih veliko kmetij, mnogo nedolžnih žrtev – otrok, žena, starcev pobitih.

Sovražnik je skušal pobiti čim več Slovencev, jih izgnati ali vsaj onemogočiti njihovo povezavo in sodelovanje z NOB. Vendar jim kljub grozovitim pobojem upora ni uspelo za-treti.

Danes smo svobodni in ne smemo pozabiti, koliko žrtev je padlo v krvavem štiriletnem boju za našo svobodo.

Partizanstvo se je okrog mojega rojstnega kraja začelo leta 1942. Po okoliških kmetijah so partizani prosili hrano. Pri Počelu so jim največkrat pripravili jajčno jed, cvrtje, zato se je po domače reklo »Pri šmornu«.

Na kmetijo so večkrat prihajali delavci, ki so domačim pomagali pri delu na polju. Velikokrat so tam srečali tudi partizane. Dne 10. avgusta 1944, bil je četrtek, so na kmetijo spet prišli partizani. Prosili so za hrano in spraševali domače, če prihajajo k njim tudi drugi partizani in ali jim Počelovi kaj postrežejo. Klepetavi sedemdesetletni praded Ožbold jim je rad odgovarjal: »Pridejo, pridejo. In tudi hrano jim damo.« Na vprašanje »Kaj pa, če pridejo Nemci,« pa je odgovoril: »Ne, tem pa nič ne damo!«

Moji babici Frančiški, ki je bila takrat stara 26 let, so se to zdelo zelo čudni partizani. Obnašali so se čisto drugače, ne-

kateri so bili celo zamaskirani, ko pa so bili sami, so govorili nemško. To niso bili partizani. Tudi dekla Mojca Golobova je sumila, da so to najbrž izdajalci, ki jim pravijo raztrganci. Toda bilo je prepozno, stari ded je vse povedal in s tem pogubil štiri mlada in še svoje življenje.

Naslednji dan so se že zgodaj zjutraj pri sosedu Klavžu, Pri Unionu, spet pojavili raztrganci. Stražili so sosedove ljudi, da niso mogli nikamor, le v hlev, seveda s stražarji. Bali so se, da bi kdo od sosedovih smuknil k Počelu in ljudem povedal, naj se skrijejo.

Tisti dan so se pri Počelu odločili, da bodo želi žito. Za pomoč so prosili Lonco Modrej in Pavlo Brumen, obe še zelo mladi ženski. To jutro so ju raztrganci opazovali, ko sta prihajali po cesti do sosedovih k šmornovim. Ravno takrat pa sta po njivi pod cesto pilezla dva partizana. Dekleti sta jima s kretinami skušali dopovedati, da je nevarnost blizu, da so pri sosedu Nemci, pa ju nista razumela. Šla sta naprej po njivi, dokler nista prišla na cesto. Z dekleti sta izmenjala le nekaj besed. Tisti hip pa se je po robu nad cesto pojavila cela vrsta v štiri ljudi naperjenih pušk in za njimi stoječi mrki fašisti.

Partizana sta se spustila v

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Pionirji kurirji, oglasite se!

Začetni kilometri prog kurirčkove torbice so že mimo, toda pot do cilja je še dolga – tri do štiri tisoč kilometrov. Letos je to trindvajseta kurirčkova pošta. Celotna aktivnost pionirjev je namenjena proslavljanju letošnjih jubilejev, predvsem 40-letnice osvoboditve. V večini krajevnih skupnostih se je uveljavil mesec kurirčkove pošte, ki zahteva hkratno angažiranost in koordinirano sodelovanje družbenopolitičnih organizacij v krajevnih skupnostih, zlasti borčevske in mladinske, pa tudi JLA, ZRVS in teritorialne obrambe. Skoraj ni okolja, kjer kurirčkova pošta ne bi potekala v sodelovanju s planinskimi organizacijami, taborniki, itd. Vse to pomeni korak naprej. Zato, dragi naši mladi dopisniki, nam sporočajte sproti, kako poteka kurirčkova pošta v vašem kraju, s kom sodelujete, če ste naleteli na kakšne ovire in podobno.

Zdaj pa pogledajmo, kje so kurirčkove torbice ta teden. Na koroški progi so pionirji iz Celja prav danes izročili torbico svojim vrstnikom v Slovenskih Konjicah. Na progi S – Štajerska so jo včeraj mladi Ljutomerčani izročili pionirjem iz Lendave, seveda pod skrivnim geslom. Tudi na progi G – Gorenjska je bila predaja torbice včeraj, in sicer so jo pionirji kurirji iz Logatca izročili Idriččanom. V torek, 12. marca so jo osnovnošolci iz Črnomlja sprejeli od kočevskih pionirjev na progi TV – Dolenjska. Predaja na progi P – Primorska pa je bila že v ponedeljek, 11. marca, ko so jo izolski pionirji kurirji zaupali v varstvo do 18. marca svojim vrstnikom iz Kopra.

Pionirji kurirji, želimo vam srečno pot! Predstavljajte si, da vam je zaupano pomembno sporočilo, kakršna so prenasali kurirji med narodnoosvobodilnim bojem in da hodite po njihovih stopinjah. Saj tudi je pomembno sporočilo; v vaših torbicah je pismo, namenjeno predsedstvu republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva. Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Partizanski miting na Jugovem

Med vojno so bili v naši vasi trije mitingi. Na enem je bil tudi moj stari ata, ki mi je povedal:

»Nad hišo v gozdu na jasi je Jugova hiša. Sedaj je prazna. Včasih pa so v njej živeli ljudje. Tam na tisti jasi so se zbrali partizani in vaščani. Bilo je leta 1944. Lonka je kuhala, naša stara mama je spekla kruha in celega prašiča in nesli so ga gor. Tam so bili že zbrani kurirji TV-33, tudi Brišar iz Frankolovega je bil zraven. Bili so v hiši, vse polno jih je bilo, peli so in jedli, straža pa je zunaj pazila, da ne bi prišel sovražnik. Tam so bile tudi volitve in mojega starega ata so izvolili za sekretarja OF. Tedaj so že vedeli, da bo kmalu svoboda. Člani OF so bili vsi, saj so pomagali partizanom s hrano, prenočiščem. Pogovarjali so se tudi o tem, da si želijo svobode, da se je treba še bojevati. Po vojni je bil moj stari ata tudi sekretar in je delal na krajevnem uradu, delil je karte za hrano, popisoval živino, ljudje pa niso razumeli, da je to bilo treba delati, saj mnogi ljudje niso imeli hrane, živine in stanovanja. Zato so morali ljudje oddajati hrano, živino... Temu so rekli obvezna odaja.«

SABINA, DAMJAN KOVAČ
dop. krožek Stranice

beg navzdol po strmini. Ušla sta, ker ju fašisti niso zasledovali.

Krvnike je zaskominalo po polnem gnezdu nedolžnih, nič hudega slutečih ljudi.

Dekleti sta tekli k našim v hišo. Lonca je pritekla zdrava, Pavla pa je bila ranjena. Hitro sta povedali domačim, kaj se dogaja in skušali so zbežati iz lesene bajte v veliko kmečko hišo.

Potlej so si dogodki hitro sledili. Fašisti so pobili pet ljudi: mojega pradedo Ožbolta, moja babice – dedka Ožbolta, Modrej Lonco, Pavlo Brumen in prababico Faniko.

Pri življenju so pustili le mojo babico in otroke: osemletno Miciko, mojega, takrat štiriletnega očeta Alojza in komaj tri tedne stara dvojčka Ožbeja in Aniko.

Vse so nagnali iz hiše in hoteli kmetijo požgati. Takrat pa je v gozdu nad hišo dvakrat zaporedoma počila puška. Raztrganci so se ustrašili in se z izgovorom, da jih kličejo »njihovi«, hitro odpravili. Sirotam so pustili vsaj streho nad glavo. Ukazali so, da morajo trupla pustiti, kjer so ležala, dokler ne razpadejo. Vendar se je zaradi vročine že čez dan okrog njih širil smrad. Zato sta se oče moje babice in še

nek drug kmet opogumila in šla v Črno na milico vprašat, če jih lahko spodobno pokopljejo. In dobila sta dovoljenje.

Zaradi groze si ljudje sploh niso upali blizu trupel, zato so jih šele v nedeljo začeli za silo umivati in oblačiti. Potlej so jih v veliki hiši položili na gole deske brez krst. V ponedeljek je bil pogreb. Na pokopališču so skupali ogromno jamo in vanjo položili vseh pet na hitro stesanih krst.

O tem dogodku je med partizani in ljudmi krožilo kratko poročilo. Babica se ne spomni več vseh besed, le to ji je še ostalo v spominu in jo tudi najbolj najbolj prizadelo: »In sedaj se sedem letnih ustec zaman odpira in zaman kliče svoje mrtve starše.« Ob spominu na svoje štiri otroke, Lohcini hčerki in Pavlinega sina, se ji orosijo oči.

Žena mizarja, ki je takrat delal krste, je potem priznala, da sta bila z možem pri raztrgancih in da je bila ravno ona Pavlina morilka. Partizani so potlej oba ustrelili kot izdajalca.

Morilci se na Počelovo kmetijo po zločinu niso več vračali. Trpljenje preživele matere in starih otrok je bilo brezmejno.

Napredni in čudoviti ljudje

Prebivalci Koga so delovni in hkrati odprtega srca. Kar imajo, radi ponudijo tudi drugemu. Vsakokratne prireditve ali pa proslave skozi vse leto so tako množične, da je to praznik ali pa slovesnost za vsakega Kogovčana. Med družbenopolitičnimi organizacijami je krajevna organizacija ZZB NOV, ki jo vodi Martin Čurin, prav gotovo med najaktivnejšimi. Člani so vsepovsod, zlasti pa tam, kjer je treba poprijeti za delo.

Kog, ki je sicer najmanjša krajevna skupnost v ormoški občini, je bil že pred vojno po narodni zavesti zelo napreden. Kakor v nekaterih drugih krajih je bilo tudi tukaj zelo dejavno društvo kmetih fantov in deklet, prek katerega je imela takratna partija močan vpliv na kmečko prebivalstvo.

Iz tega kraja je bilo med okupacijo ustreljenih precej ljudi; prvih pet, med njimi tudi njihov domačin in narodni heroj Jože Kerenčič, že v letu 1941. Več ljudi so odgnali v koncentracijsko taborišče Auschwitz. Veliko se jih ni vrnilo, ker so postali žrtve nacističnega uničevanja.

V kraju imajo lepo osnov-

no šolo, ki nosi ime po njihovem domačinu narodnem heroju Jožetu Kerenčiču. Tudi njihovi učitelji so prizadevni pedagoški delavci. V njenem pritličju je doprni kip Jožeta Kerenčiča. Na njegovi levi in desni strani pa številni priimki padlih talcev in umrlih v koncentracijskem taborišču. Šolo je začel graditi takratni OLO Ljutomer, končana pa je bila v letu 1958. Ne smemo pozabiti, da je bilo skoraj dve tretjini Koga med vojno porušenega.

Na vasi so postavili spomenik kurirski postaji TV 15 S, ki je delovala na območju Koga od julija 1944 do osvoboditve. Njeni kurirji so vzdrževali zvezo s sosednjo postajo TV 14 S. Pravzaprav na tem območju, se pravi ob takratni nemško-madžarski meji, ni bilo nobenih vojaških enot in so kurirji opravljali še vrsto drugih nalog; pošiljali so novince v partizanske enote, izvrševali politično delo med prebivalci, izvajali manjše vojaške akcije, prenašali pomembno pošto, spremljali aktiviste OF in organizatorje odpora v teh krajih in drugo, seveda skozi gosto omrežje okupatorjevih postojank in mimo

sovražnikovih zased. Na tej postaji se je zvrstilo 12 kurirjev, trije so padli. Na Kogu imajo tudi

osnovno organizacijo ZKS, med katerimi je 10 članov kmetov.

Drago Miklavc

Trije cicibančki s Koga stražijo spomenik kurirjem TV 15S

Vse življenje v prvih vrstah

Nedavno je praznoval šestdeseti rojstni dan Milan Vižintin-Zdenko, dolgoletni generalni direktor DO Saloni Anhovo in predsednik jugoslovanske industrije cementa. Vzgojen v napredni družini - oče mu je junaško padel pod streli sovražnika septembra 1943 na goriški fronti - v slovenskem, svobodoljubnem in protifašističnem duhu se je Milan že ob koncu 1941. leta priključil OF slovenskega naroda. V naslednjem letu je bil določen za okrožnega vojaškega referenta. Kot skojevac je z vso vnemo izpolnjeval naloge in se izkazal predvsem pri pridobivanju mladincev, novih borcev za partizanske vrste. Oktobra 1942 je bil izdan, prijet in zaprt v Gorici, Rimu, Trstu in Roveretu. Zlasti so ga zverinsko pretepali na zasliševanjih v goriških zaporih. Šele dober mesec po kapitulaciji Italije mu je uspelo pobegniti iz zapora. Pohitel je domov in odšel v partizane. Po nekaj dneh je vstopil v vrste okrožne komisije VOS OF za Kaňalsko. Januarja 1944 je bil sprejet v KPJ. Tako v VOS kot pozneje v enotah 2. brigade VDV se je Zdenko ves čas ukvarjal z obveščevalnim delom. Bil je drzen in vester obveščevalec. Svoboda je dočkal kot pomočnik načelnika obveščevalnega centra 2. brigade VDV. Nato je Milan Vižintin vsa leta po vojni posvetil vse svoje moči in sposobnosti graditvi nove Jugoslavije. Bil je tajnik krajevnega ljudskega odbora v rojstnem Šempetru, predsednik planske komisije okrožnega ljudskega odbora v Gorici pa direktor cementarne Anhovo. Nato so se vrstile visoke in odgovorne dolžnosti: predsednik okrajnih ljudskih odborov Koper in Nova Gorica, zvezni ljudski poslanec skupščine SFRJ, ljudski poslanec skupščine SR Slovenije in član izvršnega sveta SR Slovenije ter predsednik skupščine občine Nova Gorica. Medtem je bil več let član CK ZKJ in CK ZKS in se je ponovno vrnil v Anhovo na dolžnost predsednika poslovnega odbora. Omenjene dolžnosti in funkcije ter kopica drugih zadolžitve, ki jih je Milan Vižintin opravljal kot gospodarstvenik in

družbenopolitični delavec, so zahtevale celega moža, zdravega, sposobnega in neutrudljivega delavnega človeka. Poleg rednih službenih dolžnosti je Milan Vižintin večkrat sprejemal še druge, zelo odgovorne in zapletene naloge, ki so od njega zahtevale še dodatne napore in večje obremenitve. Za zasluge in hrabrost v NOB ter za dosežene uspehe

Milan Vižintin

v povojni graditvi naše socialistične družbe je Milan Vižintin prejel večje število odličij in drugih pomembnih priznanj. Najbolj sta mu pri srcu reda za hrabrost, red za vojaške zasluge z zlatimi žarki, ki ga je prejel za zasluge pri oblikovanju TO na Primorskem, in priznanje OF slovenskega naroda z zlato značko. Posebej moramo poudariti tudi njegov prispevek pri graditvi vsestranskih dobrih odnosov z Italijo.

Kljub zavzetosti v vseh povojnih letih Milan Vižintin ni nikoli prekinil stikov s svojimi soborci. Vselej je našel čas za pogovor, tovariško besedo in največkrat tudi za konkretno in učinkovito pomoč. Nadvse koristen in vsestransko pomemben je bil njegov prispevek pri organizaciji in izvedbi partizanskih slovesnosti, tako zborov borcev 2. brigade VDV in VOS OF kot 9. korpusa in drugih enot.

Primorski vosovci in vedevcevi se ob njegovem jubileju s ponosom spominjamo, da je Milan Vižintin izšel iz naših bojnih vrst.

Kamil Brešan

Sedemdesetletnik Vojo Bakić

Te dni praznuje v Beogradu 70-letnico življenja Vojo Bakić, nosilec spomenice 1941, vojni komandant 2. bataljona 3. prekomorske udarne brigade in polkovnik JLA v pokoju.

Vojo Bakić je bil rojen 24. februarja 1915 v vasi Zabrdje, občina Ivangrad v Črni gori, v napredni kmečki družini. Sedem članov družine je sodelovalo v NOB od leta 1941. Pred vojno je aktivno deloval v naprednem mladinskem gibanju na območju nekdanjega andrijevičkega okraja, v Beogradu in v Sloveniji, kjer ga je aprila 1941 zatekla vojna.

Ob razpadu stare Jugoslavije se je skupaj z nekaterimi tovariši poskušal prebiti v Črno goro, toda 11. aprila 1941 zvečer so ga v Gospiću aretirali ustaši in ga strahovito mučili. Čez nekaj dni so ga italijanske oblasti odpeljale v koncentracijsko taborišče na Reko.

Junija 1941 je iz taborišča pobegnil in se napotil v Loško dolino, kjer je pred vojno

služboval. Glede na to da je bil v tem kraju znan po napredni politični opredelitvi, se je takoj vključil v organizirano ilegalno politično delo pod vodstvom KPS ter je s tovariši Janezom Hribarjem, Matevžom Hacetom in drugimi sodeloval pri organiziranju vstaje na tem območju. Deloval je v ilegali, toda v noči s 3. na 4. novembra 1941 so ga pri opravljanju naloge aretirale fašistične oblasti in odpeljale v Ljubljano, v zapore v šempetrski, vojašnici, kjer je ostal vse do aprila 1942. Po sojenju pred okupatorjevim sodiščem v Ljubljani so ga poslali v jetnišnico v Padova, nato pa v Alessandrijo, Piacenzo, Bologno in Chieti. V teh jetnišnicah, kjer je bilo življenje jugoslovanskih političnih obsojencev zelo težko, so organizirali gladovne stavke in druge akcije. Zaradi sodelovanja pri takšnih dejanjih so Vojo Bakića v jetnišnici v Bologni kaznovali s 4-mesečnim samovanjem v celici, iz katere je

izšel zelo izčrpan. Pred kapitulacijo Italije so ga konfinirali v kraj Archi pri Chieti. Tu se je povezal s Pavlom Kreutzerjem in drugimi političnimi konfiniranci in interniranci. Po kapitulaciji

Italije je skupaj z njimi organiziral pobeg celotne skupine zapornikov, internirancev in konfinirancev v partizanski tabor Gravina.

Vojo Bakić se je vključil v 3. prekomorsko brigado, v kateri je postal komandir čete, namestnik komandan-

ta bataljona in komandant bataljona. Bataljonu je povečeval pri organiziranju obrambe otoka Visa, ko sta bila tam vrhovni štab NOVJ in tovariš Tito. Pred koncem vojne je s svojo enoto prispejal na zahodno etnično mejo slovenskega naroda, v Tržič in na reko Sočo.

Po vojni je deloval kot aktiven oficir JLA. Končal je pehotno oficirsko šolo in višjo vojaško akademijo. Opravljal je odgovorne komandno-štabne dolžnosti. Upokojen je bil kot predavatelj višje vojne akademije s činom pehotnega polkovnika. Je nosilec partizanske spomenice 1941 ter številnih vojaških in civilnih odlikovanj.

Od leta 1961 je Bakić aktiven dejavnik v sklopu domilnega odbora 3. prekomorske udarne brigade pri ureničenju številnih akcij pri prenašanju in razvijanju tradicij NOB. V Beogradu je bil pobunil za ustanovitev sekcije borcev 3. prekomorske udarne brigade pri mestnem odboru ZZB NOV, ki jo je tudi z uspehom vodil vse do lanskega leta.

Albert Klun

V vojaške šole prvič tudi dekleta

Na informativnem pogovoru pred dnevi na Splošni srednji vojaški šoli Franca Rozmana-Staneta v Ljubljani je predstavnik Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo Slovenije seznanil novinarje o možnostih letošnjega vpisa v vojaške srednje šole in akademije.

Letos bodo imele možnost vpisa v Letalsko tehniško srednjo vojaško šolo v Rajlovcu tudi dekleta. Vpisale se bodo lahko v tretji letnik, in sicer v smeri: avioelektromehanik, aviomehanik za instrumente, avioradiomehanik, mehanik za radarsko-računalniško opremo in gumar-plastičar.

Dekleta, ki bodo šolo končala, bodo dobila naziv strokovnega delavca 4. stopnje za določeno specialnost. Imele bodo status civilne osebe v službi JLA ter pravice in obveznosti, ki iz tega

izhajajo. V službi v JLA so dolžne ostati dvakrat toliko časa, kot je trajalo šolanje na vojaški šoli.

Za sprejem deklet v Letalsko tehniško srednjo šolo so

v Rajlovcu uredili posebne prostore, drugače pa so njihove obveznosti in pravice enake kot pri drugih učencih te šole.

Boris Knific

Najmlajši ob dnevu žena

»Bom šopek nabral, ga mami dal. Jo toplo poljubil, ker rad jo imam!« Tako so sklenili mnogi malčki v vzgojnovarstvenih organizacijah in osnovnošolci v mnogih osnovnih šolah. Čeprav je minuli praznik ob dnevu žena minil več ali manj delovno, so se mnogokje zvrstile prireditve. Tako je bilo tudi v VVO Koseze enota Marija Stirn-Muca, kjer so varovance in njihove tova-

rišice obiskale nekdanje aktivistke in borce NOB iz krajevne skupnosti Bratov Babnik. Po prireditvi so skupaj še obiskali Dano Stirn, mater

Marije Stirn-Muce, nekdanje aktivistke in revolucionarke, po kateri je tudi poimenovana enota VVO Koseze.

Jože Čurin

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 - Glavni in v. d. odgovornega urednika: ZVONE KRŽIŠNIK; Novinarji - uredniki: ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ - notranja politika: MILENKO STRAŠEK - reportaža: BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ - naša organizacija: Lektorka-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 - Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana - Letna naročnina 700 din, posamezna številka v prosti prodaji 20 din - Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-4572 - TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 - Rokopisov in fotografij ne vračamo - Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije šteje 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov - Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35